В. МАЯКОВСЬКИЙ

ВИБРАНІ ТВОРИ

В ТРЬОХ ТОМАХ

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО
ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
КИЇВ-1953

В. МАЯКОВСЬКИЙ

ВИБРАНІ ТВОРИ

ТОМ

1

ВІРШІ

Переклад за редакцією
М. БАЖАНА

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО
ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ
КИЇВ-1953

Переклади здійснено за російським виданням:
В. В. Маяковский. Полное собрание сочинений в двенадцати томах.
Гослитиздат, Москва, 1939—1949

В. В. Маяковський. 1930.

НАЙКРАЩИЙ ПОЕТ НАШОЇ ДОБИ

Фрідріх Енгельс говорив, що всі тисячоліття, прожиті людством в умовах визиску людини людиною, в умовах поділу людства на рабів і панів, на експлуататорів і експлуатованих, слід назвати лише передісторією людства. Адже ж дійсна, справді гідна людства історія почнеться тоді, коли буде знищено поділ суспільства на класи, розкріпачено всі творчі сили трудящих мас, коли буде створено гармонійне суспільство, в якому неможливі були б будь-які форми експлуатації, будь-які форми соціального і національного пригноблення.

Російський робітничий клас, керований партією більшовиків, повів усі народи Росії на штурм старого світу і добився перемоги соціалістичного ладу, покінчивши таким чином у своїй країні з передісторією і розпочавши вперше в світі нову, справжню історію людства. Грім гармат «Аврори» провістив початок цієї нової доби. «Перемога Жовтневої революції означає корінний перелом в історії людства, корінний перелом в історичній долі світового капіталізму, корінний перелом у визвольному русі світового пролетаріату, корінний перелом у способах боротьби і формах організації, в побуті і традиціях, в культурі й ідеології експлуатованих мас усього світу» (Й. В. Сталін).

Відбити в поетичному слові велич цієї нової, незрівнянної доби — яка слава і честь, яка випроба творчих сил для поета! Тому немає більшого визнання для письменника, як визнання того, що він став найкращим, найталановитішим поетом нової радянської доби. Саме так оцінив творчість Володимира Маяковського великий Сталін. Сталінська оцінка творчості Маяковського ставить його ім'я, слідом за іменем Максима Горького, в число найбільших творців і майстрів найпередовішої літератури світу, літератури радянської. Розвиваючи Сталінську оцінку творчості Маяковського, М. І. Калінін говорив: «Чудовим зразком служіння радянському народові є Маяковський. Він вважав себе за бійця революції і був таким за суттю своєї творчості.

Він прагнув злити з революційним народом не тільки зміст, але й форму своїх творів».

Радянські народи глибоко люблять і шанують творчість найкращого, найталановитішого поета радянської доби. Цю любов поділяють з нами багатомільйонні маси читачів країн народної демократії, Китайської Народної Республіки, читачі всього передового прогресивного людства. Для радянських поетів Маяковський є вчителем, основоположником поезії соціалістичного реалізму, зразком беззастережного служіння своїм поетичним словом народові, який вершить всесвітньоісторичну справу побудови комуністичного суспільства в своїй країні. В країнах капіталістичних нема такого прогресивного, революційного письменника, який би в своїй творчості не зазнав впливу могутньої революційної енергії поезії Маяковського.

Самовідданий, полум'яний борець за соціалізм — ось хто такий насамперед Маяковський. Всю свою дзвінку силу поета він віддав справі соціалізму. Поет не міг би стати найкращим, найталановитішим співцем нашої доби, коли б глибоко не зрозумів і не відчув її єство, її провідну силу. Такою силою є могутня Комуністична партія, яку В. І. Ленін назвав розумом, честю і сумлінням нашої доби. Невіддільно від політики Комуністичної партії мислив, діяв і творив поет, лишивши нам у спадщину «томи своїх партійних книжок», як то він сам назвав книги своїх поезій у славетній поемі «На весь голос». І він не помилився — книги його найкращих поезій пройняті такою високою партійністю думки, такою незгасною пристрастю борця за комунізм, що нині і надалі вони будуть живими, любимими, незмінно хвилюючими книгами великої народної поезії. Поет своїм словом служив непохитній єдності народу і комунізму, створеній в нашій країні. Він говорив про себе: «Я від партії не відокремлюю себе і вважаю себе зобов'язаним виконувати всі постанови більшовицької партії, хоч не ношу партійного квитка».

З цією відданістю партії й народу Маяковський невід'ємно поєднує животворне почуття радянського патріотизму, почуття революційної національної гордості, здатне рухати горами, здатне творити чудеса:

і я,
  як людства прекрасну весну,
народжену
    в праці, в бою,
вславляю
    мою батьківщину ясну,
республіку мою!

(«Добре!»).

Поет глибоко відчуває, що його вітчизна — СРСР — стала вогнищем визвольної боротьби трудящих усього світу, стала центром всесвітнього революційного руху. Почуття радянського патріотизму нерозривно злите з почуттям пролетарського інтернаціоналізму. Радянським патріотом — пролетарським інтернаціоналістом виступає В. Маяковський у своїй творчості. Любов'ю і гордістю за свій рідний великий російський народ, любов'ю і гордістю за всі братні радянські народи, любов'ю і співчуттям до всіх проявів революційної боротьби пригнічених капіталізмом трудящих мас наснажив свою творчість поет. Полум'яна його любов, але й полум'яна його ненависть — ненависть до чорних сил капіталізму, до експлуататорів і паліїв нових воєн, до зовнішніх і внутрішніх ворогів радянського народу.

Нещадно викриває В. Маяковський мерзенність капіталістичного світу, приреченого історією на неминучу загибель. Гнівним словом сатири він бичує носіїв капіталістичної ідеології і моралі, які вціліли ще в радянському середовищі, — чужих, ворожих, шкідливих для радянського народу людців, шпигунів і провокаторів, злодіїв і хабарників, розкладених виродків і хапуг. Сатирична зброя, яку викував В. Маяковський, — цінна і потрібна для нашого часу, для завдань комуністичного виховання трудящих, для завдань остаточного переборення всіляких пережитків капіталістичної свідомості в психіці радянських людей.

В. Маяковський більше як чверть віку тому передбачив, що цитаделлю світової реакції кінець кінцем стане капіталістична Америка. «Може статись, що Сполучені Штати спільно стануть останніми озброєними захисниками безнадійної буржуазної справи»,— писав В. Маяковський у своїх нарисах «Моє відкриття Америки», які мали на меті, за висловом поета, «примусити в передчутті далекої боротьби вивчати слабкі й сильні сторони Америки». Ці його нариси і поезії про Америку з непослабною міццю викривають людиноненависницьку суть імперіалізму, в яскравих образах малюють ті внутрішні протиріччя капіталістичного ладу, які, загострюючись, неминуче призведуть до його загибелі. Твори поета, напоєні благородним почуттям соціалістичного гуманізму, збуджують ненависть до кривавого ладу буржуазії, закликають до пильності щодо всіляких можливих підступів і провокацій з боку оскаженілого імперіалізму, щодо його божевільних планів нових кровопролитних боєн:

Геть
    політику
        порохових бочок!
Доволі
    вдома
        лякливо щуплиться!

Від першої республіки
селян і робочих
відкиньмо
війни
багнетні щупальці!
Ми
прагнемо миру.
Не руште,
одначе! —
Ми
в роти стулимось,
стуливши рот.
Призвідці
бійні
на фронті
побачать
один
повсталий
робітничий фронт.

«На Заході все спокійно»

Пристрасним, послідовним борцем проти імперіалізму, натхненним співцем соціалістичної вітчизни В. Маяковський став в процесі свого ідейно-художнього зростання, завдяки якому він став найвидатнішим майстром поезії соціалістичного реалізму. Простуючи до таких вершин своєї творчості, як поеми «Володимир Ілліч Ленін» і «Добре!», поет мусив подолати на творчому шляху чужі впливи, впливи буржуазної декадентської літератури і особливо одного з найгаласливіших її загонів — футуристичної літературної школки. Дореволюційна творчість Маяковського і навіть деякі твори, написані після революції, були позначені цими чужими впливами, але вони не змогли затримати бурхливого ідейно-творчого розвитку великого поета. Він їх усвідомив і переборов.

Рішучий злам у творчості В. Маяковського викликала Велика Жовтнева соціалістична революція. Поет писав про своє сприйняття цієї найвеличнішої події в історії людства: «Приймати чи не приймати? Такого питання для мене не було. Моя революція». Проте в свідомості поета лишалося ще за перших часів революції чимало старих, неправильних поглядів, зокрема поглядів на роль літератури в новому, звільненому від експлуататорів суспільстві, на значення культурної спадщини для пролетаріату, на народність поезії. Ці погляди поет зумів перебороти завдяки піклуванню Комуністичної партії, її турботі про правильний, спрямований на користь радянському народові роз

виток величезного обдарування поета. Поет плідно сприйняв висловлення В. І. Леніна про його творчість. В. І. Ленін в 1922 році сказав з приводу вірша В. Маяковського «Прозасідалися»: «Давно я не відчував такого задоволення з точки зору політичної і адміністративної. У своєму вірші він вщент висміює засідання і глузує з комуністів, що вони все засідають і перезасідають. Не знаю, як відносно поезії, а відносно політики ручуся, що це цілком правильно».

Поет глибоко вивчав геніальні твори Маркса—Енгельса—Леніна—Сталіна і зумів пройняти свою творчість мудрою проникливістю їх ідей. Це дало йому змогу озброїти своє мистецтво тим мистецтвом передбачення, яке розкривається лише в науці марксизму-ленінізму. Тому більшість поезій В. Маяковського, написаних в розквіті його таланту, не втратила і досі своєї дійовості, своєї актуальності. Світлою вершиною його творчості підноситься безсмертна поема «Володимир Ілліч Ленін» і поема животворного радянського патріотизму «Добре!». Поряд найвеличніших здобутків світової літератури, поряд геніальних творів Максима Горького стоять ці твори народного трибуна-поета, натхненного борця і співця комунізму.

Життєву путь В. Маяковського можна поділити умовно на три періоди: перший період — до Жовтня 1917 року; другий період — роки громадянської війни; третій період — час створення В. Маяковським його найзначніших поем — «В. І. Ленін», «Добре!», «На весь голос».

Народився Володимир Володимирович Маяковський 19 липня 1893 року в сім'ї лісничого в селі Багдаді (тепер Маяковське) біля міста Кутаїсі в Грузії. Дитячі роки свої поет прожив серед грузинського народу, знав грузинську мову, на все життя зберіг своє замилування чудовою природою Грузії. Мати поета була родом з херсонських селян. В її родині рідною мовою була українська. Це й дало привід поетові згодом писати про своє походження:

Я
з діда — козак,
з другого — січовик,
а в Грузії —
жить
починав.

«Нашому юнацтву».

До восьми років прожив майбутній поет в маленькому, закинутому поміж гір і лісів, селищі Багдаді. В мало забезпеченій з матеріального боку родині Маяковських панувала атмосфера пошани і любові до праці, пошани і любові до великої російської літератури. Маленький Володя захоплювався, знав напам'ять і охоче декламував безліч віршів Пушкіна, Лермонтова, Некрасова.

Коли настав час Володимирові вступати до школи, мати повезла його до Кутаїсі, де він вступив до гімназії. Роки ці — 1902 — 1906— були роками розвитку революційного руху в Грузії. Бакинський страйк 1904 року і петербурзькі події 9 січня 1905 року послужили сигналом для революційних виступів і в самому Кутаїсі, і в його околицях. Революційні настрої охопили й родину Маяковських. Маленький Володя бере участь в гімназичних страйках і демонстраціях. Приїзд з Москви сестри Людмили, яка привезла з собою революційну літературу, вірші, настільки запам'ятався поетові, що він про це згадує і в своїй автобіографії: «Приїхала сестра з Москви. Захоплена. Потай дала мені довгі папірці. Подобалось: дуже рисковано. Пам'ятаю і зараз. Перший:

Товаришу, брате, мерщій схаменись,
Мерщій кинь гвинтівку на землю.

...Це була революція. Це було віршами. Вірші і революція якось об'єднувались у голові».

Ясно, що тодішнє сприймання революції було у Володі Маяковського дитячим, незрілим, але вплив революційних подій 1905 року лишив свій виразний слід в його іще дитячій, але вже дуже чутливій і вразливій свідомості.

1906 року помер батько майбутнього поета. Шукаючи виходу з тяжкої матеріальної скрути, мати вирішила переїхати до Москви. Найняли там маленьку квартирку. Родина жила з того, що мати здавала кімнату в найми і готувала квартирантам обіди. Квартирантами були студенти-соціалісти. З ними подружився Володя, гімназист 5-ої московської гімназії. 1908 року починається знайомство Маяковського з підпільними соціал-демократичними гуртками. Він втягується в підпільну роботу московської більшовицької організації, захоплено читає твори Маркса, Енгельса, Леніна, стає пропагандистом районного комітету РСДРП. Не по роках змужнілий, високий, стрункий чотирнадцятилітній хлопчина стає запальним підпільником, знаним серед робітників Лефортовського району під підпільним іменем «товариш Костянтин».

В своїй автобіографії В. Маяковський, згадуючи про ці роки, пише: «1908 рік. Вступив до партії РСДРП (більшовиків). Складав іспит в торговельно-промисловому підрайоні. Склав. Пропагандист. Пішов до булочників, потім до шевців і, нарешті, до друкарів. На загальноміській конференції обрали до МК».

29 березня (ст. ст.) 1908 року московська поліція вдирається до невеличкого будиночка по Ново-Чухнинському провулку. Тут працювала підпільна друкарня Московського Комітету РСДРП. Поліція робить трус, заарештовує робітників друкарні і влаштовує тут же засідку. До будиночка підходить високий юнак в довгому чорному

пальті і кошлатій чорній папасі. Під пахвами юнак несе сувій якихось паперів. Юнака заарештовують. Папери виявляються прокламаціями і газетами Московського Комітету РСДРП. Юнака тягнуть до поліції. На допиті він називає себе Володимиром Володимировичем Маяковським. Зважаючи на юний вік заарештованого, його випускають на поруки, проте поліція веде весь час за ним таємний нагляд.

Важко зараз встановити, яку підпільну роботу провадив після свого першого арешту В. Маяковський. Звіти поліційних шпигунів говорять про часті таємничі мандрівки по місту й зустрічі Маяковського.

Маяковський кидає гімназію і вступає до Строгановської художньо-промислової школи. В цей час—в січні 1909 року— його вдруге заарештовують. Знову випускають. В червні того ж року заарештовують втретє. Відбувається суд в справі таємної друкарні Московського Комітету РСДРП. Суд визнає В. Маяковського винним по цій справі, але вирішує віддати його, як неповнолітнього, «під відповідальний нагляд батьків». 9 січня 1910 року царські сатрапи випускають В. Маяковського з Бутирської тюрми, але, не дуже, видно, довіряючи нагляду батьків, доручають наглядати за ним і поліції.

Місяці ув'язнення В. Маяковського в бутирській тюрмі на все життя запам'яталися поетові. Через дванадцять років в поемі «Кохаю» поет згадував про ці місяці ув'язнення:

В нашому,
квартирному,
маленькому світику
для спалень ростуть кучеряві піїтики.
Що знайдеш в такеньких болонячих ліриках?
Мене ось
любити
навчали
в Бутирках.

Відбуваючи ув'язнення, В. Маяковський багато читав. Він глибоко задумався над проблемами поетичної творчості. Перший, ще юнацький недозрілий вірш В. Маяковського, який дійшов до нас, був написаний в Бутирській тюрмі.

Вийшовши з тюрми, В. Маяковський починає заняття в Строгановській школі. Він відходить од безпосередньої революційної діяльності і, хоч як не намагався поет потім у своїй автобіографії виправдати цей відхід, але то було серйозним збоченням з правильного шляху.

В Строгановській школі виявився малярський хист В. Маяковського, але внутрішньо юнак уже відчував, що не образотворче мистецтво, а поезія мусить стати його життєвим обранням. Він починає писати

вірші. Вірші привертають увагу деяких його нових знайомих, і через них юнак попадає в оточення людей, які, об'єднавшись в літературну групку, проголосили себе футуристами і галасливо вдерлися в літературне життя передвоєнних років Росії.

Це були роки, коли після поразки першої російської революції 1905 року посилились процеси розкладу і занепадництва в середовищі буржуазної інтелігенції. «З'явилася ціла орава модних письменників, які «критикували» і «громили» марксизм, опльовували революцію, глумилися з неї, оспівували зрадництво, оспівували статеву розпусту під виглядом «культу особи» (Історія ВКП(б). Короткий курс).

В. Маяковський не пішов таким огидним шляхом. Уроки підпільної революційної діяльності, участь в марксистських гуртках, досвід «товариша Костянтина», хоч і не був цей досвід достатньо глибоким та послідовним, — все це не минуло для Маяковського безслідно, глибоко вплинуло на формування його свідомості і його поетичного таланту, дало йому силу відштовхнутися від чужих, антинародних впливів того літературного оточення футуристів, в якому він опинився.

Художня течія футуризму, з'явившись на літературній арені десь на початку 1912 року, була лише одним з виявів процесу розкладу буржуазної літератури. Знавіснілий індивідуалізм, зневага до народу, вихваляння безідейності в мистецтві, проповідь «мистецтва для мистецтва», формалістичне трюкацтво, ідейна і моральна гнилизна, прикрита гонитвою за красивою й «оригінальною» фразою, — ось характерні риси тодішньої декадентської розтлінної літератури, її шкіл і школок, її течій і течійок, як вони там не звалися: символістичними, акмеїстичними, імажиністичними, футуристичними. Всі ці «ізми» об'єднував звірячий страх перед майбутньою пролетарською революцією. Футуристи були пройняті таким страхом не менше будь-яких символістів типу Мережковського, хоч в галасливих виступах своїх і картали символістів, одмежовувалися від них. Проте, відмежовуючись, вони не виходили за межі буржуазної декадентської літератури, лишаючись одним з її загонів і прислужуючись розбещеним смакам буржуазної публіки, яка шукала гострішого подразнення своїх нервів у галасі й трюках, у викрутасах та кривлянні футуристів.

В такому оточенні тільки значущий,хоч і недовгий досвід революційної діяльності, тільки величезна внутрішня сила і обдарованість врятували і виділили В. Маяковського з компанії людців, які хапалися за нього і називали його «своїм». Великий Горький проникливо побачив і відокремив В. Маяковського від його оточення. «Ось візьміть для прикладу Маяковського, — писав О. М. Горький в 1915 році, — він молодий, йому всього 20 років, він галасливий, неприборканий, але в нього, без сумніву, десь під сподом є обдарування. Йому треба працю-

вати, треба вчитися, і він писатиме добрі, справжні вірші. Я читав його книжку віршів. Дещо мене зупинило. Воно написане справжніми словами...» Пізніше, в 1916 році, М. Горький ще раз підтвердив свою думку: «Власне кажучи, ніякого футуризму нема, а є тільки В. Маяковський. Поет. Великий поет».

Дальший розвиток творчості В. Маяковського довів, якою непохибною була ця думка великого письменника. Але що ж в дореволюційній творчості Маяковського зупинило увагу Горького? Які справжні слова вимовив уже тоді Маяковський, перекривши цими справжніми словами галас і вереск свого літературного оточення?

З 1912 року В. Маяковський починає друкувати поезії,брати участь в прилюдних виступах, роз'їжджати по Росії з доповідями і читаннями. В 1912 році він вперше приїздить на Україну, в Херсонську губернію, в маєток «Маячку» погостювати у своїх знайомих. В 1913 році він вперше відвідує Київ.

Роз'їзди і виступи не заважають напруженій творчій роботі молодого поета. Він починав як лірик. Вірші «Ніч» і «Ранок» були першими його видрукованими творами. Поет їх потім сам оцінив як «найбільш заплутані» і незрозумілі для читачів. 1913 року з'являється перший великий твір В. Маяковського — його юнацька поема-трагедія «Володимир Маяковський». З-під заплутаних, навмисне ускладнених образів і метафор поеми вже виразно проглядає протест поета проти тодішньої капіталістичної дійсності, його бунтарські прагнення, хоч і був цей протест поверховим, хоч і було це бунтарство нецілеспрямованим:

Стійте!
На вулицях,
де, як тягар,
несе юрба
одні і ті самі обличчя,
зараз народила бабуся-доба
величезного,
криворотого бунту кличі!

Поет говорить у своїй поемі про любов до знедолених, позбавлених щастя людей, проклинає облуду релігії, вигаданої для запаморочення знедолених, виступає гнівним богоборцем в ім'я людини:

А з неба на виття людської орди
дивиться знавіснілий бог...
він — бог,
а кричить про жорстоку відплату.

Такі мотиви відразу вирізнили перший значний твір В. Маяковського з-поміж тодішньої містично-слащавої писанини.

Зненавистю до паразитарної верхівки суспільства пройнята ця поема-трагедія, як і подальші твори В. Маяковського з гострою сатиричною спрямованістю: «Нате!», «Гімн судді», «Гімн ученому» тощо. Ось чому вже до перших творів В. Маяковського уважно і доброзичливо поставився великий пролетарський письменник — О. М. Горький.

Світова війна 1914 року, розпочата імперіалістичними державами за переділ світу, глибоко схвилювала поета і внесла в його творчість нові, значущі ідейні мотиви. В. Маяковський побачив криваву реальність імперіалістичної бійні і не міг не відбити її в образах реалістичної сили, висловивши в них свій протест проти війни, розпочатої не для захисту батьківщини, а для загарбання чужих земель, для пограбування чужих народів в інтересах імперіалістів. Поет зрозумів, що з цією війною треба вести рішучу війну. Його творчість 1914—1916 рр. набула виразної антивоєнної спрямованості. Він не піддався буржуазно-патріотичному чаду, який захопив тодішню інтелігенцію і, зокрема, літературне оточення В. Маяковського.

В особі М. Горького знайшов поет тоді підтримку і схвалення своєї антивоєнної позиції. Тільки більшовицька партія, тільки статті Леніна і листи Сталіна, надіслані з далекого туруханського заслання, давали точну і ясну оцінку імперіалістичній бійні, стояли за активну революційну боротьбу, за мир аж до повалення влади войовничої імперіалістичної буржуазії, за перетворення війни імперіалістичної на війну громадянську. В. Маяковський в своїх антивоєнних творах 1914—1917 рр. не піднісся до рівня послідовної більшовицької позиції, не став речником справжнього соціалістичного гуманізму в ставленні до імперіалістичної війни, але й не скотився до беззубого буржуазного пацифізму, який по суті не перешкоджав, а допомагав кривавим призвідцям війни. Його вірші «Війну оголошено», «Мама і вбитий німцями вечір», «Я і Наполеон», «Вам», поема «Хмарина в штанах» і насамперед поема «Війна і світ» сповнені гнівного протесту проти масового винищення людства заради інтересів купки паразитів-багатіїв. Він писав у своєму вірші «Вам», читання якого викликáло лютий вереск з боку буржуазної публіки:

Вам, що проживають за оргією оргію,
що мають ванну і теплий клозет!
Як вам не сором нагороджених Георгієм
вичитувати з рядків газет?
Чи знаєте ви, бездарні страхополохи,
що міркують, як нажертись краще знову, —
може, зараз бомбою ноги
відірвано поручикові Петрову?

Особливої сили набрав цей протест в поемі Маяковського «Війна і світ». Вона є свідоцтвом дальшого зростання свідомості поета — від гуманістично-трагічних мотивів попередніх антивоєнних творів поема відрізняється мотивом революційного пораженства, підказаного поетові зненавистю до прогнилого ладу царської Росії. Поему «Війна і світ» В. Маяковський писав у час, коли він вперше ще особисто зустрівся з М. Горьким, зав'язав з ним тісніші дружні стосунки, бував у нього і вдома, і в редакції журналу «Летопись», керованого М. Горьким. В цьому журналі В. Маяковський гадав видрукувати і свою «Війну і світ», але царська цензура заборонила її, і поема побачила світ лише після революції. Вплив Горького плідно позначився на дальшому ідейно-художньому зростанні таланту В. Маяковського. Завдяки Горькому В. Маяковський став краще і ясніше розуміти процеси дійсності, чіткішим і виразнішим зробилось його негативне ставлення до імперіалістичної війни, що й відбилося в поемі «Війна і світ». Поет в ній значно ясніше, ніж в попередніх своїх антивоєнних творах, викриває імперіалістичний, грабіжницький характер світової війни 1914 року. Він бачить, що заради прибутків, заради золота імперіалісти кидають мільйони людей на смерть і каліцтво:

Лікарі
одного
витягли з гроба,
щоб збагнути людей небувалий убуток:
в прогризеній душі
золотолапим мікробом
звинувся карбованця скруток.

Малюючи страшну трагедію імперіалістичної війні, В. Маяковський не піддається почуванням розпачу, безнадії, песимізму. Він вірить, що «люди народяться, справжні люди, за самого бога милосердніші та кращі». Славою новій вільній людині, яка прийде і запанує на розквітлій землі, закінчується ця поема, сповнена зненависті до капіталістичної дійсності і віри в щасливе майбутнє людства.

Такі ж мотиви характеризують і другу тогочасну поему В. Маяковського «Хмарина в штанах», розпочату ще 1913 року, але закінчену в 1915 році. Що нового є в цій поемі — це відчуття неминучого і близького приходу революції. Поет став ще ближчий і ще чутливіший до голосу дійсності, до голосу народу, і в образах свого твору своєрідно відбив посилення і загострення революційного руху народних мас проти війни, проти царизму.

В терновім вінку революцій
гряде шістнадцятий рік, —

писав він в своїй поемі про наближення революційного перевороту. Сам В. Маяковський пізніше визначив цей твір, як «чотири крики чотирьох частин — «геть ваше кохання», «геть ваше мистецтво», «геть ваш устрій», «геть вашу релігію». Він нещадно викриває облуду, продажність, цинізм і людиноненависництво буржуазного суспільства і бачить, що тільки революційний вибух може змести з лиця землі прогнилу будову капіталізму:

Вийміть, гулящі, руки із брюк,
хапайте каміння, ножі чи бомби,
коли ж в якогось немає рук —
прийшов щоб і бився чолом би!..
Хай земля пригадає наостанку,
кого хотіла зганьбити!
Земля,
що розгладшала, мов коханка,
яку Ротшільд покинув любити!
Щоб стяг у вогні стрілянини стримів,
як на кожному порядному святі, —
підносьте угору стовпи ліхтарів,
туші гендлярів розтяті!

В цьому передбаченні неминучого революційного вибуху нема розуміння ролі робітничого класу, як застрільника і гегемона революції, але революційна пристрасть пломеніє в рядках поеми «Хмарина в штанах» і робить її знаменним явищем в історії дореволюційної російської літератури.

Лютневу революцію 1917 року В. Маяковський сприйняв як початок революційних подій, як перший етап до вищого, ще не ясного і до кінця не усвідомленого, але бажаного і омріяного поетом піднесення.

«Громадяни!

Це перший день робітничого потопу», — писав В. Маяковський в своїй поетохроніці «Революція», першому творі, написаному після лютневої революції. Віра в остаточну перемогу народу, віра в те, що революція кінець кінцем здійснить найглибші сподівання змучених трудящих мас, що «небувалою стане бувальщиною соціалістів велика єресь», — ця віра надихає строфи «поетохроніки».

В своєму ставленні до подій лютневої революції В. Маяковський виявив свідомість того, що буржуазія й обуржуазені поміщики, склавши свою нову державну владу в Росії, і не гадали задовольнити революційних вимог народу, і не помишляли про ліквідацію війни, про завоювання миру. Вірш «До відповіді!», написаний в серпні 1917 року, був різко спрямований проти висунутого буржуазією лозунга «Війна до переможного кінця». Маяковський писав у цьому вірші:

Хто над небом боїв —
свобода?
бог?
карбованець!
Коли ж зведешся на весь зріст
ти,
що життя віддаєш буржуям?
Коли ж в лице їм ти кинеш скрізь:
за віщо воюєм?

Напередодні Великої Жовтневої соціалістичної революції В. Маяковський зміг уже розібратися в складних подіях тих днів, не дав піддурити себе слащавою фразою буржуазних демагогів, зумів обрати єдино вірну позицію, ставши на боці тих, хто захищав інтереси народу і підводився на боротьбу за здійснення соціалістичної революції.

Тому поет і зміг сприйняти Велику Жовтневу соціалістичну революцію як рідну, близьку йому, як «свою революцію», — так він і писав у автобіографії. Переможна соціалістична революція стала вирішальним життєвим рубежем у житті й творчості В. Маяковського. Вона визначила і прискорила процеси його ідейно-творчого зростання, вона надихнула і виховала його талант, вона зробила його кінець кінцем найкращим, найталановитішим поетом своєї доби.

Не треба розуміти справи так, що В. Маяковський ввійшов у добу Жовтневої революції з цілком оформленим, чітким, послідовно революційним мисленням. Але він точно і ясно зробив у дні Великого Жовтня вирішальний крок, непохитно ставши на боці повсталих робітників і селян, на боці Комуністичної партії.

Слідом за Максимом Горьким, вплив якого так багато важив для зростання свідомості Маяковського, поет пішов на чолі нової, найпередовішої літератури світу, — літератури радянської, літератури соціалістичного реалізму.

Всі кращі, живі, зв'язані з народом літературні сили, очолювані М. Горьким, стали на боці революції, з'єдналися навколо Комуністичної партії, віддали справі партії свої таланти, своє художнє слово. О. Серафимович, Дем'ян Бєдний, молодше покоління — майже однолітки В. Маяковського — М. Тихонов, В. Іванов, К. Федін, М. Асєєв, на Україні — П. Тичина творили той загін радянських письменників, в перших рядах якого крокував Маяковський. Загін цей з кожним роком радянської влади зростав і поповнювався новими, свіжими силами.

В таборі контрреволюції, на смітнику історії опинилися буржуазні письменники, і одверті, й приховані вороги звільненого від капіталістичних пут народу. Радянське суспільство здерло з них машкару, викрило їхню прогнилу антинародну суть. Дехто з них примудрявся

не рік і не два таїти своє справжнє вороже єство, нишком шкодити. Вони намагалися отруювати свідомість радянських людей, заражати атмосферу радянської літератури, шпигати своїм жалом найкращих творців нової соціалістичної культури. Зазнавав цих зміїних шпигань і Володимир Маяковський. Але радянський народ під проводом партії нещадно зривав найхитріше почеплені машкари з облич ворогів, відкидав шкідників, буржуазних агентів із свого переможного шляху.

В боротьбі радянського народу з внутрішніми і зовнішніми ворогами діяльну, активну участь своїм поетичним словом брав В. Маяковський. В цій боротьбі зростав і мужнів його талант, відточувалось і загострювалось разюче слово, міцніла його бойова комуністична свідомість.

Ще до революції між творчістю Маяковського і писанням футуристів, цих буржуазних декадентів-штукарів, лежала виразна і знаменна межа. Антикапіталістичний протест, співчуття поета до боротьби пригноблених капіталізмом, знедолених трудящих мас, реалістичне спрямовання, яке ввесь час міцніло в творчості В. Маяковського, — це все були мотиви чужі і ворожі для футуризму. Маяковський називав себе футуристом, але по суті все далі і далі відходив від футуристичного оточення.

Після Жовтневої революції рішуче прискорився відхід В. Маяковського від чужих йому по суті і раніш засад футуристичного анархобуржуазного мистецтва. Поет шукає свого нового читача та слухача і знаходить його на тисячних зборах робітників, селян, червоноармійців, молоді, піднесених і окрилених могутнім пафосом соціалістичної революції.

Молода радянська республіка, оточена з усіх боків кільцем ворогів, ішла на героїчні подвиги в ім'я захисту своєї, щойно досягнутої свободи, в ім'я захисту перших здобутків соціалістичної революції. Комуністична партія на чолі з геніальними вождями — Леніним і Сталіним — повела робітників і селян Росії, а слідом за ними робітників і селян України та інші радянські народи, в переможні бої проти внутрішньої контрреволюції, білогвардійщини, гетьманщини, петлюрівщини і проти сил імперіалістичної інтервенції — американських, англійських, німецьких загарбників. Партія підняла народ на вітчизняну війну, готуючи країну до серйозної і тяжкої боротьби, мобілізуючи для цього всі сили радянських народів. Вирішальну роль в цій боротьбі мав великий російський народ, що подав свою неоціненну допомогу всім іншим братнім народам, в тому числі й українському народові, в їхній боротьбі і проти чужоземних загарбників, і проти «вітчизняних» поміщиків, капіталістів, куркулів.

В одному з своїх перших післяжовтневих віршів, — у славетному «Лівому марші» — В. Маяковський оспівує героїчну боротьбу народ-

них мас проти сил контрреволюції, проти сил англо-американської інтервенції:

Хай, вискаливши корону,
лев Британії трусить гривою.
Комуні не знати полону.
Лівою!
Лівою!
Лівою!..
Хай нас оточують бандою,
ллються сталевою зливою, —
Росії не буть під Антантою.
Лівою!
Лівою!
Лівою!

Потоками брудної брехні, наклепів, наляканих зойків і проклять буржуазні писаки намагалися забруднити Комуністичну партію і керовані нею героїчні народи Росії. В. Маяковський у відповідь їм проголосив свою «Оду революції», захоплено вславляючи соціалістичну революцію і за руїнами та розрухою громадянської війни бачачи її творчу силу, силу вільної людської праці, що спорудить струнку будівлю соціалізму.

«Містерія-Буф» (1918 рік) була першим великим пожовтневим твором поета. Написана в формі вистави (і справді поставлена потім у другій своїй редакції), «Містерія-Буф» мала бути, як сказано в підзаголовку, «героїчним, епічним і сатиричним зображенням нашої доби». В «Містерії» змальовується переможний похід вперед пролетарської революції, розгром її внутрішніх і зовнішніх ворогів, кінець старого світу і вхід народу-переможця в новий світ, світ комунізму. Образи «Містерії» — узагальнені, схематичні; в алегоричних образах змальовано майбутнє — комуністичне місто, але могутня віра в творчі сили робітничого класу, в неминучість перемоги комунізму висловлена в цій поемі-п'єсі з такою яскравістю, якої в поезії ще до цього не було.

Під казково-символічними подіями, які відбуваються в п'єсі, глядач бачить реальні події перших років Жовтневої революції, підступи і злочини контрреволюційних сил, наростання революційної свідомості і згуртованості трудящих, їхню рішучість добитися своїми власними руками і звільнення, і змоги вільно, радісно творити нове, щасливе життя.

Ідейно-художня цінність п'єси особливо видна в світлі слів В. І. Леніна, який в своїй промові «Успіхи і труднощі Радянської влади» казав тоді про завдання комуністичного виховання трудящих:

«Ми хочемо будувати соціалізм негайно з того матеріалу, який нам залишив капіталізм з учора на сьогодні, тепер же, а не з тих людей, що в парниках будуть виготовлені». Поет і показує в своїх образах трудівників не тепличних, як то казав В. І. Ленін — «гарненьких, чистеньких, чудово вивчених людей», а людей, які несуть на собі риси капіталістичного пригноблення і затуркування, але водночас і загартовані в боротьбі.

«Містерія-Буф» в цьому розумінні дає правдиве, історично конкретне зображення дійсності в її революційному розвитку, вона свідчить про те, як оволодівав поет методом соціалістичного реалізму.

Другим значним тогочасним твором В. Маяковського є його поема 1919—20 року — «150 000 000», яка своїм ідейним задумом і своїми художніми засобами близька до «Містерії-Буф». Вона теж має характер гіперболізації і казковості. Поет спершу гадав назвати її «Билиною про Івана». В узагальненому образі Івана малюється могутній, нездоланний радянський народ, що виходить на герць з капіталізмом, змальованим також в узагальненому, гіперболізованому образі американського капіталіста, якого поет назвав іменем тодішнього президента США — Вудро Вільсона.

Велике значення для процесів розвитку В. Маяковського як поета справді народного мала його плідна і напружена робота у «Вікнах Роста» (Роста — Російське телеграфне агентство). Поет сам розумів це і неодноразово вдячно згадував свою роботу в Роста: «Це — не тільки вірші... Це протокольний запис найважчого триріччя революційної боротьби, переданий плямами фарб і дзенькотом лозунгів. Це — моя частина величезної агітроботи — вікон сатири Роста». З 1919 по 1921 рік В. Маяковський, як поет і як художник, працював, щодня випускаючи мальовані плакати з текстами, що в віршовій формі ширили заклики партії, пояснювали завдання, які стояли тоді перед народом, коментували найголовніші події тих бурхливих часів. Це була робота, що вимагала глибокого розуміння політики партії, справжньої оперативності, гострого й стислого, дохідливого й яскравого поетичного слова. На цій бойовій агітаційній роботі В. Маяковський відточував свою ідейно-політичну свідомість, свою поетичну майстерність.

В. Маяковський працював самовіддано і плідно: досить сказати, що він сам намалював біля 500 «вікон-плакатів» (4000 окремих малюнків), а текстів, написаних В. Маяковським, зараз знайдено і встановлено вже понад 560 — і це далеко не вся кількість текстів, що була В. Маяковським створена. Починаючи від наступу Денікіна і подальшого його розгрому, проведеного за геніальним планом Й. В. Сталіна (1919 рік), аж до розгрому Врангеля і білополяків, аж до кінця чужоземної военної інтервенції і громадянської війни, — всю лавину подій, боїв,

подвигів, тимчасових невдач і здобутих перемог, завершених остаточною перемогою Радянської влади у війні проти чужоземних інтервентів російських, українських та всяких інших контрреволюціонерів, В. Маяковський відбив у своїх віршах — поетичних плакатах.

З 8 по 15 жовтня 1919 року в Москві проходив партійний тиждень — тиждень масового вступу робітників і робітниць Москви до лав Комуністичної партії. Загроза денікінщини ще міцніше об'єднала робітничий клас і весь трудящий народ Росії навколо партії Леніна—Сталіна. В ці дні Маяковський розпочав працювати у «вікнах Роста», давши свій перший плакат:

Робітнику!
Дурість безпартійну викинь!
Якщо вкупі не з'єднається народ, —
всіх по черзі вловить Денікін,
всіх пожере генеральський рот.
Якщо ж на партійного тижня слово тверде
мільйони прийдуть з фабрик і нив безкраїх, —
робітництво ділом швидко доведе,
що комуністів ніхто не злякає.

Під час авантюри білополяків, коли Пілсудський разом з петлюрівськими недобитками спробував сунутись на Україну (1920 рік), В. Маяковський писав:

Клич один в українців і росіян, —
хай не буде над робітниками господарем пан!

Наприкінці 1920 року поет звертається до аудиторії «вікон Роста» з віршем, присвяченим повному краху першого воєнного нападу міжнародного капіталу на країну соціалізму.

Поет говорить червоноармійцям, демобілізованим з Червоної Армії:

Про одне не забудь:
живий капіталізм на трьох чвертях світу.
Напоготові будь!

Цим віршем В. Маяковський закінчив період своєї творчості, присвячений добі громадянської війни та інтервенції. Прийшов день остаточного торжества Комуністичної партії в Радянській Країні. Для радянського народу розпочався час мирного господарчого будівництва, відбудови зруйнованого війною народного господарства, налагодження промисловості, транспорту, землеробства.

Ці нові величезні завдання, що поставлені були партією перед народом, визначили і нове спрямування поетичної роботи В. Маяковського.

Він до початку 1922 року продовжує працювати для «вікон Роста». Водночас з цією роботою з'являються в пресі такі його натхненні поезії, як вірш, написаний до 50-річчя Володимира Ілліча Леніна (23 квітня 1920 року). «Володимир Ілліч!», — вірш, наснажений свідомістю життєдайної ролі партії для творчості самого поета:

Поетом мені б не бути,
якби
не співав тепер —
про зорі п'ятикутні
в незмірному небі РКП.

Величезне значення для подальшого плідного розвитку поезії В. Маяковського мав схвальний відгук В. І. Леніна на вірш «Прозасідалися». Ленін, виступаючи на комуністичній фракції Всеросійського з'їзду металістів (6 березня 1922 року), говорив про цілком правильне політичне спрямовання цього вірша. Глибоко відчувши увагу, яку партія устами свого великого вождя явила його творчості, поет ще з більшою силою спрямував своє слово на службу партії, опрацьовував свої твори так, щоб вони якнайповніше сприймалися масовою аудиторією, допомагали її комуністичному вихованню. В творчості В. Маяковського цих років відбився напружений творчий процес шукання нової поетичної форми, яка б, без фальшивого «новаторства» футуристів, ясно і повно відбивала новий, соціалістичний зміст його поезій. Справжніми здобутками цих творчих шукань поета були такі його вірші, як «Прозасідалися», «Остання сторінка громадянської війни», «Моя промова на Генуезькій конференції». З другої редакції (створеної наприкінці 1920 року) «Містерії-Буф» теж видно, як поет шукає і знаходить відповідні поетичні засоби, щоб найповніше відбити дійсність і найдійовіше вплинути на свідомість читача чи глядача. Маяковський вводить в п'єсу ряд нових персонажів, підказаних життям, — постать червоноармійця, меншовика, тогочасних буржуазних діячів — Клемансо, Ллойд-Джорджа тощо. Текст п'єси насичено політичною злободенністю, гострими відгуками на події того часу. Значно сильнішою стала в другій редакції «Містерії-Буф» тема творчої будівничої праці; конкретнішими образами малюється комуністичне майбутнє — це вже не якесь фантастичне, вигадане місто, а столиця нового світу — Москва, комуністична Москва. Друга редакція «Містерії» свідчить про успішність прямування творчості В. Маяковського по шляху літератури соціалістичного реалізму.

Поет займає чільне місце в процесах розвитку радянської поезії. Він відгукується на всі міжнародні і внутрішні події, що хвилюють народ. Його творче єство гостро і палко реагує на явища дійсності. Він знаходить точне поетичне слово для відбиття цих явищ. Зростає жанрове багатство його поезії — сповнений революційного пафосу

урочистий вірш, разюча сатира, вірші, близькі до народної частівки, схвильовані ліричні поезії та поеми.

1922 року В. Маяковський починає писати свою ліричну поему «Про це» — поему про любов. Могутньо і владно ввіходить любов в серце поета, але вона не знаходить свого гармонійного і щасливого розв'язання, несучи в собі трагічні протиріччя, викликані протиріччями оточення, в якому тоді ще сильні були невижиті буржуазні елементи, елементи непманства, обивательщини, старого міщанського побуту. Їх поет ненавидить всім своїм єством. «Диханням, серцеклекотом, голосом, трильйонами пор» — як він пише — ненависне йому:

Все,
    чим нас
                минуле рабське вкрило,
все,
    що стало на заваді,
осідало
        й побутом осіло
навіть в нас,
                в червоностяжім ладі.

Тільки в далекому майбутньому бачить поет остаточне знищення всього цього рабського, потворного, буржуазного, що зараз не дає йому повно і радісно відчути високе почуття любові. Поет не до кінця зрозумів мудрість упевненого твердження В. І. Леніна про те, що «з Росії непівської буде Росія соціалістична» — буде не десь в далекому майбутньому, а скоро, протягом найближчих років. Тому в його поемі відчувається перебільшення сили від'ємних, негативних елементів дійсності, на які поет обрушується з усім могуттям свого разючого слова.

Тема боротьби з буржуазними пережитками в побуті й моралі радянських людей, з представниками старого приватновласницького світу пронизує і тогочасні сатиричні поезії В. Маяковського. Його сатира спрямовується не тільки на ворожі елементи в радянській сучасності, але разить і зовнішніх ворогів. В своїй книзі поетичних памфлетів поет малює ряд сатиричних портретів таких запеклих наших ворогів, як Муссоліні, Гомперс, Пілсудський, Вандервельде тощо.

Зовнішні вороги, розбиті в своїх спробах збройно повалити Радянську владу, не втихомирювались. Новий напад ненависті, люті та жаху викликало у них таке яскраве ствердження єдності й могуття радянських народів, як створення на 1-му з'їзді Рад Союзу Радянських Соціалістичних Республік. День створення СРСР товариш Сталін назвав у своїй доповіді на 1-му з'їзді Рад «днем торжества нової Росії».

21 січня 1924 року радянські народи зазнали тяжкого горя,

тяжкої втрати— вмер великий вождь і творець Радянської держави В. І. Ленін. Прощатися з любимим вождем до Колонного залу Спілок в Москві прийшли сотні тисяч скорботних людей. Між ними прийшов до Колонного залу і Володимир Маяковський. Його поетичне слово ніколи не сягало таких вершин проникливості і піднесеності, як там, де він описує ці сцени всенародного прощання з померлим вождем в поемі «Володимир Ілліч Ленін». Ця поема являється новим етапом у творчості поета, — етапом, який свідчить про переможне зростання поета як найталановитішого поета радянської доби, основоположника поезії соціалістичного реалізму. Одним з найкращих, непогасних в своїй силі й красі творів літератури соціалістичного реалізму, творів найпередовішої літератури світу, є поема В. Маяковського «Володимир Ілліч Ленін».

Образ Леніна і раніше захоплював поета. В поезіях «Володимир Ілліч!», «Ми не віримо!», «Комсомольська», в поемі «150 000 000» В. Маяковський відбив окремі риси образу великого вождя, але в своїй поемі, писаній 1924 року, поет поставив собі незрівнянну щодо всіх попередніх творчих задумів, величезну щодо свого розмаху і значення мету: намалювати поетичним словом багатогранний, правдивий образ великого генія світу.

Процеси плідного ідейно-художнього зростання поета привели його до нерозривного злиття своєї творчості з ідеями й інтересами Комуністичної партії та радянського народу, до досягнення справжньої партійності в мистецтві і, таким чином, до справжньої його народності. Слово поета, насичене глибоким змістом, стало ясним і чітким. Поетична форма стала справді новаторською, спрямованою на те, щоб якнайповніше донести новий соціалістичний зміст до свідомості мільйонних читацьких мас, щоб хвилювати їх і допомагати їхньому комуністичному вихованню.

Поет писав свою поему, коли Комуністична партія, несхитно простуючи Ленінським шляхом під керівництвом найкращого соратника і друга В. І. Леніна — Й. В. Сталіна, поставила перед країною завдання будівництва нового, соціалістичного господарства. Вороги народу, шпигуни й агенти міжнародного капіталізму — троцькісти, бухарінці, націоналісти — скориставшись із смерті В. І. Леніна, почали свої підступні атаки проти партії, проти ленінізму, розраховуючи внести розклад в лави партії, заразити її зневірою в справу перемоги соціалізму в СРСР. Партія міцно згуртувала свої лави, дала нещадну відсіч і розбила підступи й наскоки ворогів.

Володимир Маяковський писав свою поему, гостро відчуваючи всю велич й історичну відповідальність боротьби, очоленої товаришем Сталіним та його вірними соратниками, — боротьби за єдність і чистоту лав Комуністичної партії, непохитно згуртованих навколо Ленінського

прапора. Свою поему В. Маяковський творив, як поетичне прославлення партії, її єдності — єдності її лав, єдності її з народом, єдності її з вождем — В. І. Леніним:

Партія і Ленін
близнята-браття, —
чиє для історії
цінніше ймення?
Ми говоримо — Ленін,
а розуміємо —
партія.
Ми говоримо — партія,
а розуміємо —
Ленін.

Тема партії, народу і вождя — основна тема поеми — вирішується в ній, виходячи з марксистського розуміння ролі особи в історії Поет глузує з буржуазних теревенів про «вождя-пророка», «вождя з ласки божої» — себто з ідеалістичних, безсилих що-небудь пояснити трактувань виникнення видатних, геніальних осіб в історії людства. Велич генія поет розуміє як найкраще уособлення того передового класу, інтереси і волю якого геній найповніше виявляє, найясніше розуміє і дає правильний напрям його історично-закономірній боротьбі, боротьбі нового, живого, передового проти старого, віджилого, відсталого.

Поет писав про взаємини титанічної діяльності Леніна з процесами зростання свідомості робітничого класу:

Ми уже —
не нижчі
за травицю,
гнів трудящих
гусне, ніби туча.
Ріже
книг вождевих
блискавиця,
прокламацій
сипле
град кипучий.
Бився
об Леніна
темний клас,
плинув
від нього

просвітлений,
і разом
з класом
і силою мас
міць Іллічева
квітла.

Яскравими і стислими образами в поемі малюються історичні етапи боротьби пролетаріату проти капіталізму, завершені історичною перемогою російського робітничого класу, що став авангардом всесвітнього революційного руху.

25 жовтня 1917 року поет описує пластично ясними образами, в яких незрівнянна велич подій підкреслюється реалістичними, точно зауваженими деталями. В. Маяковський сам був у ці дні в Смольному, бачив Леніна і свої незабутні враження виклав у строфах поеми, присвячених опису перших днів Жовтневої революції:

Коли я
підсумовую
прожите нами,
і риюся в днях —
найясніший де,
я завжди згадую
одне й те ж саме —
двадцять п'ятого,
перший день.

Поет зумів відобразити гігантський розмах і всесвітнє значення діяльності Леніна, уникнувши небезпеки абстрактних, загальнодекларативних визначень. Образ вождя в поемі — живий, реалістичний образ, наділений тими своєрідними рисами, які визначив товариш Сталін в своїй промові перед кремлівськими курсантами 28 січня 1924 року. Поет знав цю промову і надихався нею. Товариш Сталін говорив про безстрашність і прозорливість Леніна, про його простоту і скромність, про Ленінську віру в творчі сили мас, про Леніна як про генія революційних вибухів і найбільшого майстра революційного керівництва. Ці риси Леніна підкреслює і В. Маяковський. Він малює його, простого і скромного, і боїться, щоб «не втопили у нудотному єлеї Ленінову простоту». «Земний, найживіший з усіх живих», як пише про нього поет, Ленін водночас генієм своїм підноситься над світом:

Він земний,
але не з тих,
хто оком

у своє
впирається
корито.
Осягнувши землю
поглядом широким,
бачив те він,
що часом
закрито.

Геніальну прозорливість земної, простої і скромної великої людини — риси, відзначені товаришем Сталіним, — відбиває в своєму поетичному слові і В. Маяковський. Поет зумів відтворити в поемі любов і пошану партії до свого безсмертного вождя, любов і пошану до нього радянського народу і всіх трудящих світу. Глибоку скорботу всіх народів малює поет в тужливих строфах поеми, присвячених похорону В. І. Леніна, але це — не розпач і безнадія. Віра в непереможність, в безсмертність справи комунізму надихає народ, зміцнює й окрилює його:

Іде повз труну цю
похилений світ,
і ми
біля неї —
людей делегати,
щоб в бурі повстань,
і поем,
і робіт
розмножить
побачене
і оспівати.

Народ, втративши свого любимого вождя, ще міцніше згуртувався навколо Ленінської партії, навколо вірних соратників і друзів Леніна на чолі з товаришем Сталіним. Поет це бачить і каже:

стала
найвидатнішим
комуністом-організатором
навіть
сама
Іллічева смерть.

Поема В. Маяковського відображає ту незламну силу, ту непохитну впевненість в щасливому майбутньому, що їх партія виховує в серцях радянських людей і робить ці серця нездоланно міцними.

Робота В. Маяковського над поемою «Володимир Ілліч Ленін» мала своїм наслідком не тільки створення світового шедевру радян-

ської літератури, твору непогасного значення і непослабної впливовості, але визначила собою і ввесь подальший творчий шлях самого поета. Поет ідейно і творчо зріс, любовно вдумуючись в образ Леніна, вивчаючи його твори, переживаючи з народом і відданість своєму вождеві, і любов до нього, і скорботу, завдану смертю вождя, і непохитність віри в справу його життя — справу комунізму. Велич теми, для якої поет знайшов у глибинах свого могутнього таланту достойне і цінне слово, поширила його свідомість, загострила зір, скерований в світле майбутнє, укріпила його зв'язок з народом і його безоглядну рішучість всього себе віддати на служіння великій справі комунізму.

Усю я
тобі,
атакуючий класе,
дзвінку свою
силу співця
віддаю.
Пролетаріат —
для тих
незграбно і вузько,
хто кінець в комунізмі
вбачає свій.
Для нас же
це слово —
могутня музика,
що може
і мертвих
підводити в бій.

Могутня музика комунізму гримить, звучить і лунає в творчості Маяковського, визначаючи собою її найвищий і найплідніший етап.

Радянська країна, керована партією на чолі з великим продовжувачем справи Леніна — товаришем Сталіним, поставила перед собою грандіозні завдання побудови соціалізму. Розпочався новий період в житті Радянського Союзу — період індустріалізації, яка створювала умови, необхідні для перемоги соціалізму. Знову заворушилися зовнішні і внутрішні вороги. Радянський Союз зазнає низки провокаційних наскоків з боку імперіалістів. Їхні агенти всередині країни — троцькістсько-бухарінська, націоналістична наволоч — купчаться, розпочинають підпільну зрадницьку роботу. Партія під проводом товариша Сталіна розпочала рішучу боротьбу проти мерзенних зрадників, розбила їх ідейно і розгромила організаційно.

В цій боротьбі брав своїм словом участь і В. Маяковський, пишучи про те, що на нашу землю імперіалістами «випущена зграя шпигунів,

паліїв, бандитів, убивць». Гнівно викривав Маяковський і тих троцькістських агентів, які пролізли до керівництва тодішніх літературних організацій, намагаючись збити розвиток радянської літератури з правильного партійного шляху, насаджуючи групівщину, паплюжачи кращих представників радянської літератури, в тому числі і самого Маяковського.

В. Маяковський не міг бути пасивним спостерігачем, не міг бути «нейтральним» в боротьбі двох світів — світу будованого соціалізму і капіталістичного світу. Він беззастережно віддав справі партії, справі соціалізму всього себе, весь свій талант, своє натхненне слово, чітко розуміючи, що

і пісня,
і вірш, —
це і стяг,
і граната,
і голос співця
надихає
клас, —
хто
нині
не хоче
з нами
співати, —
той
проти
нас.

Поет гнівно виступає проти безідейності й аполітичності в поезії, чітко розуміючи високу місію радянського письменника — віддано служити своєю творчістю справі Комуністичної партії і радянського народу.

Для Маяковського немає сумніву, що «тільки в єднанні з робітничою революцією — розквіт мистецтва майбутнього». Проти цього єднання тоді виступали в літературі ворожі радянському народові елементи, виступали й одверто, й замасковано. В класовій боротьбі за високоідейну радянську літературу В. Маяковський був передовим, пристрасним і запальним борцем. Його удари були нещадними і разючими. Такими ударами по ворожих проповідях «чистого», безідейного, аполітичного мистецтва є поезії В. Маяковського «Сергієві Єсеніну», «Пташка божа», «Лист до коханої Молчанова» тощо. В цих поезіях В. Маяковський з партійних позицій оцінює роль поезії в суспільному житті радянської країни, визначає місце поета в робітничому ладу, глибоко розуміючи активну виховну силу художнього поетичного

слова. Найвищою оцінкою художності поезії для В. Маяковського є оцінка того, наскільки вірно і виразно відбито в поетичному слові велич комуністичних ідей, які надихають і ведуть на подвиги радянський народ:

Я міряю
по комуні
віршів сорт,
тому
й полюбилася
мені вона,
що комуна,
по-моєму,
найвища із висот,
що комуна,
по-моєму,
найглибша глибина.

(«Послання пролетарським поетам»)

Загострення класової боротьби, що викликане було переможним просуванням радянської країни вперед по шляху соціалізму, загострило і творчість В. Маяковського. Гнівним словом сатири він обрушується на носіїв всього ворожого і чужого, що чинило опір, шкодило, заважало неухильному проведенню політики партії на всіх ділянках життя радянської країни. Шкідники і шпигуни, дворушники і зрадники, антипартійні наклепники й душогуби-куркулі, мракобіси-релігійники і хулігани, низькопоклонники перед західною «цивілізацією» і спекулянти, розтратники і шахраї, представники гнилої буржуазної літератури і псевдолітератури, які, прикрившись революційною фразою, намагались викривити, звульгаризувати революційне вчення марксизму, — на всіх подібних людців, на всі подібні прояви ворожої буржуазної ідеології було спрямовано грізно вістря сатиричних творів В. Маяковського. Ці твори й досі не втратили своєї бойової сили і повчальності. Адже і зараз на радянських літераторах лежить величезний обов'язок щодо викорчовування всього застарілого й змертвілого в суспільному житті. Товариш Г. М. Маленков у доповіді на XIX з'їзді партії говорив: «Неправильно було б думати, що наша радянська дійсність не дає матеріалу для сатири. Нам потрібні радянські Гоголі й Щедріни, які вогнем сатири випалювали б з життя все негативне, прогниле, змертвіле, все те, що гальмує рух вперед». До кращих зразків такої бойової, партійно загостреної сатири належать твори В. Маяковського, насичені ненавистю до всього змертвілого й прогнилого, сповнені пафосом нового соціалістичного життя. Поет вірно сказав про себе:

Ненавиджу
усяку мертвечину!
Сповна люблю
усяке я життя!
(«Ювілейне»).

Натхненно оспівуючи красу нового соціалістичного життя, вглядаючись в ще осяйніше і прекрасніше майбутнє, відкрите партією перед радянським народом, поет не міг не думати про тих, хто в цьому майбутньому житиме і творитиме. Молодим читачам, читачам-дітям поет віддав значну частину своєї творчої енергії. Він написав цілий ряд книжок для дітей. Вірші для дітей, написані В. Маяковським 1925—1929 років, і досі є любимими віршами радянської дітвори. Легко і дотепно, ясно і весело пише поет для малечі, вкладаючи в ці твори глибокий виховний зміст. Він їм розповідає про капіталістичний світ, прищеплюючи дітям любов до трудящого люду, пригніченого капіталістами, виховуючи в радянських дітей любов і відданість до своєї соціалістичної батьківщини («Прочитай і катай у Париж і Китай»). Він захоплює дітей розповіддю про красу творчої праці радянських трудівників, щоб виховати в дітях любов і пошану до труда, щоб прищепити їм трудові навички («Ким бути?», «Кінь-вогонь»). Він створює цикл сатиричних дитячих віршів, осміюючи ледарів і бешкетників, нероб і «маменьчиних синків» («Казка про Петю», «Історія Власа», «Що погано, а що добре»). Він уміє вкласти в прості і ясні слова піонерської пісеньки нові почуття і поняття, які виховуються в душі радянської дитини соціалістичним буттям нашої країни. Співаючи «Пісню-блискавку» В. Маяковського, піонери звертаються до своєї матері-вітчизни:

Дай
світлу путь
для мене
в роботі
і в боях,
моя велика нене,
республіко моя!

Без сюсюкання, без слащавого підладжування до дитячої аудиторії поет пише свої дитячі вірші, пронизані тим же ствердженням вільного соціалістичного життя, яке пронизує і його поезії для дорослих.

Життєстверднe спрямування, бадьора тема повнокровного оптимізму, з яким радянські люди сприймають дійсність і дивляться в майбутнє, стає основним спрямуванням творчості В. Маяковського. Поет глибоко вірить, що під проводом Комуністичної партії буде переможено всі труд-

нощі, буде зметено з народного шляху всіх тих, хто заважає рухатись вперед:

Ми їх усіх,
звичайно,
скрутим,
але всіх
скрутити
страшенно трудно.
Товаришу Ленін,
в заводі димнім,
на полі, —
в жнива
чи морозяним днем, —
вашим,
товаришу,
серцем
і іменем
мислимо,
дихаєм,
боремось
і живем!

(«Розмова з товаришем Леніним»).

Поет прагне глибше і краще пізнати життя, сучасні йому труди і подвиги радянських людей, їхні здобутки і прагнення, їхні радощі і болі, щоб відгукатися на них і відобразити їх в своєму поетичному слові. Поет не замикається в кабінеті, — починаються численні невтомні подорожі В. Маяковського по радянській країні. Мало є на нашій землі значніших міст, де б не побував В. Маяковський, де б новий радянський читач, який жадібно тягнувся до культури, до літератури, не слухав поета, не чув його майстерного, глибоко хвилюючого читання. Під час подорожей поет багато і часто виступав, прагнучи постійного контакту з масами, перевіряючи, як сприймає масовий слухач зачитані твори, захоплюючи ними аудиторію і доводячи таким чином, якими безпідставними були обвинувачення, ніби його твори незрозумілі і неприйнятні для мас. Такі обвинувачення досить часто і досить довго лунали на адресу Маяковського.

Щороку з 1924 до 1928 року приїздить В. Маяковський на Україну, виступає в Києві, Харкові, Одесі, Запоріжжі, Житомирі, Дніпропетровську, Вінниці. Він присвячує Радянській Україні такі свої вірші як «Київ», «Борг Україні», тепло пише про свої подорожі і зустрічі з читачами українських радянських міст. Разом з тим він чуйно реагує на прояви українського буржуазного націоналізму, що його

наскоків зазнавав і сам поет. Націоналісти, що тоді пролізли були до літературних лав, погань з табору фашиста Хвильового, що проголосив зрадницький лозунг «геть од Москви», намагалися допекти, дошкулити великому російському радянському поетові, злобно сичали на нього. Поет дав їм гнівну відсіч в своєму славетному вірші «Нашому юнацтву» — вірші, сповненому почуття священної дружби народів і законної гордості за великий російський народ, завдяки самовідданій допомозі якого всі радянські народи здобули свою свободу і щастя.

Поет з огидою відкидає мерзенні наклепи націоналістів, які намагалися посварити між собою радянські народи, прищепити їм недовіру до російського народу, його великої культури, літератури, мови:

та будь я
хоч негром старим-престарим,
труди поклав би
шалені,
щоб російську знати
тільки затим,
що мовив по-російськи
Ленін.

Поет говорить в своєму вірші радянському юнацтву слова мудрого і благородного заклику:

...місця нема
ворожнечі мазку,
щоб душ молодих не вмастити!
Товаришу молодь!
Дивись —
на Москву,
на російську вуха гостріте.

Поет оспівує Москву як центр нового світу, світу, де нема соціального й національного пригноблення, світу, побудованого на засадах рівноправності й дружби народів, світу соціалізму, що в історичну битву за нього перший ступив героїчний російський народ, навіки здобувши собі заслужену любов, пошану і подяку всього людства. Гордість полум'яного радянського патріота проймає слова В. Маяковського про столицю могутньої соціалістичної держави — Москву:

Коли в Жовтні
гарматні громи вогневі
по вулицях
кров'ю лилися,

я знаю —
	рішалася доля в Москві
і Києві,
	і Тбілісі...
Москву
	я не тільки, як руський,
		люблю, —
люблю,
	як мій стяг полум'яний!

Дивлячись вперед, в майбутнє, поет бачить обриси соціалістичної Москви, — своє видіння він відобразив у другій редакції «Містерії-Буф», у вірші «Дві Москви». Він за початком будівництва нового соціалістичного міста відчуває подальше розгортання величі і краси столиці радянських народів, столиці вільного творчого труда радянських людей. І до Москви лине його захоплена думка під час закордонних подорожей. Де б він не був — у Німеччині, Франції, в Америці, а до Москви, як до образу нового, кращого світу, як до центра тяжіння всіх трудящих мас, звертається поет. У Москві знайде надію і підпору пригнічений расистськими колонізаторами негр (вірш «Блек енд уайт»), до Москви лине пісня революційної молоді з-над Гудзону («Кемп «Ніт гедайге»), тільки в Москві жити і вмерти мріє поет («Прощання»). Вогненними творами радянського патріота, пролетарського інтернаціоналіста являються поезії В. Маяковського, написані внаслідок його закордонних подорожей. Вони з непослабною силою і зараз нищівно б'ють по носіях мерзенного низькопоклонства перед Заходом, по безрідному космополітизму. Потворна дійсність капіталістичного світу, роздертого непримиренними класовими протиріччями, приреченого на загибель, розкладеного, хижого і людиноненависницького, відбита в поезіях В. Маяковського на закордонну тематику, що з-поміж них особливе значення мають його вірші та нариси про Сполучені Штати Америки. Поет розумів, що «центр фінансової експлуатації всього світу з Європи перемістився до Америки», як зазначав товариш Сталін в доповіді на XIV з'їзді ВКП(б). В. Маяковський, прозираючи в майбутнє, побачив прийдешню роль США — бути «останнім захисником безнадійної буржуазної справи». Поет вірно викрив «рвацький, завойовницький характер американського розвитку», як то він писав у своїй книзі «Моє відкриття Америки». Агресивність американського імперіалізму, його цинічна гонитва за наживою, його людиноненависницьке єство, безоглядність в методах і засобах експлуатації — риси хижого обличчя капіталу поет малює разючим словом своїх поезій, являючись таким чином достойним продовжувачем гнівних виступів О. М. Горького проти царства «Жовтого Диявола» — долара. Фальшиві

слова про «демократію і свободу» не підмануть поета — він бачить, як «вартовим ханжества, центів і сала зводить руку ваша свобода над тюрмою Еліс-Айланд», — ота «статуя свободи», що облудною рекламою стирчить перед входом до нью-йоркської гавані. Гук і гуркіт величезного потворного міста, бетонні нагромадження хмарочосів, потік машин не запаморочать поета — він за американською технікою бачить дику відсталість і варварство американських капіталістів, нічим не краще за варварство колишніх царських сатрапів:

Я дивлюсь,
і лють мене бере
на тих,
хто сховавсь за кам'яний фасад.
Поривався я
за 7000 верст вперед,
а приїхав на 7 літ назад.

(«Хмарочос у розрізі»).

Тому з повним правом, як син могутньої країни, незрівнянно вищої за своїм соціальним ладом, ніж оці «джунглі Нью-Йорка», він кидає капіталістичній Америці виклик:

Я
вірша повпред —
і я
з моєю країною
вашим штатенятам
кидаю виклик.

(«Виклик»).

Зовнішній блиск, технічна озброєність, дива карколомної архітектури хмарочосів, все це показне «могуття» приреченого історією капіталізму не примусить радянського громадянина вклонитися перед ним:

В нас, радянських,
гордість своя:
на буржуїв
ми дивимось згорда.

(«Бродвей»).

Щождо високого технічного рівня, то вільний творчий труд радянських людей не тільки дожене, але й переже́не технічний розвиток Америки:

Буржуї,
дивуєтесь
комуністичному берегу?

Літаком,
вагоном,
трудовим вогнем
вашу
бистроногу
вславлену Америку
ми
і доженем,
і переженем.

(«Американці дивуються»).

Крізь вереск брехливої буржуазної преси, крізь брязкіт капіталістичної машини поет почув громи класових боїв, які потрясають капіталістичні підпори, почув голос визискуваних трудящих мас Америки, її знедолених пролетарів, пригноблених негрів, приречених на вимирання індійців, доведених до самогубства безробітних. «Пролетаріат... є і бореться», — пише В. Маяковський. Бореться під проводом комуністичної партії, яка тоді в Чікаго мала свій центр: «грандіозність армії трудящих, морок чікагського робітничого життя саме тут викликають трудящих на найсильніший в Америці опір. Тут головні сили робітничої партії Америки. Тут центральний комітет. Тут центральна газета — «Daily Worker». Сюди звертається партія з закликами, коли треба із убогого заробітку створити тисячі доларів».

Поет ще 1925 року розглядів в Америці ті процеси фашизації, які зараз так одверто і жорстоко розгортаються в формі дикого фашистського наступу на останні залишки буржуазно-демократичних свобод, на робітничий клас і насамперед на його комуністичну партію.

Виїжджаючи з Америки, поет так оцінив цей потворний «американський образ життя»:

Сплюнув я,
не доївши й місяця,
вашу доблесть,
закони,
смаки.

(«Виклик»).

Він повертається додому, до рідної країни, яка з величезним ентузіазмом взялася за подвиги соціалістичного будівництва в ім'я справжнього щастя людей. І сам поет, нерозривно зв'язаний зі своїм героїчним народом, відчуває себе «радянським заводом, що виробляє щастя». «Виробляти щастя», писати про щастя, відчувати щастя — це для поета значить творити спільно з народом велику справу комунізму:

Ідуть пролетарі
до комунізму низом —
низом шахт
і нив
ідуть, земні, —
я ж
з небес поезії
злітаю в комунізм,
бо нема
без нього
любові мені.

(«Додому»).

Тема соціалістичних перетворень в радянській країні, тема великих робіт першої сталінської п'ятирічки стає провідною темою творчості В. Маяковського. Цій темі присвячені такі його блискучі, написані з реалістичною ясністю і проникливістю вірші, як «Оповідання ливарника Івана Козирєва», «Оповідання про Кузнецькбуд», «Марш ударних бригад», «Урожайний марш», «Ми». Поет не вдається до прикрашення дійсності, не применшує труднощів на шляху соціалістичного будівництва, — він оспівує трудовий героїзм мільйонних мас, які, натхнені партією, запалені вогнем соціалістичного змагання, переборюють труднощі і підносять стрункі будови соціалізму. Таким є, наприклад, вірш «Оповідання про Кузнецькбуд». Люди працюють в тяжких умовах, хмура і непривітна природа оточує їх, але віра в прекрасне, творене їхніми руками діло підтримує і запалює творців нового соціалістичного міста-саду:

Я знаю —
місто
буде.
Я знаю —
буде сад,
коли
такі є люди
в моїй країні
Рад!

впевнено і радісно закінчує поет своє «Оповідання про Кузнецькбуд».

Оспівуючи успіхи соціалістичної індустріалізації, поет водночас бачив тодішню відсталість сільського господарства, його незавидний стан, його розпорошеність, яка не дозволяла застосувати на селі сучасну техніку, прискорити темпи розвитку сільського господарства СРСР. На це вказав XV з'їзд ВКП(б). Товариш Сталін у своїй доповіді на з'їзді накреслив історичний шлях, по якому під проводом партії

переможно пішло радянське селянство, долаючи опір оскаженілої куркульні. Слово партії було для В. Маяковського могутнім творчим імпульсом, перетворювалось в поетичний образ, у вірш і пісню. Такою піснею, натхненою словами товариша Сталіна про всебічне розгортання колективізації сільського господарства, є вірш В. Маяковського «Урожайний марш»:

Доб'ємось урожаю ми, —
за нього
в бій
рушай!
Вам зустріч
уряджаємо,
товаришу врожай!
Щоб дарма не потіли ми
по одному,
по два, —
колгоспами,
артілями
об'єднуйся, братва...
Ми шкідника
не пустимо
на вруна спільних піль.
Зметемо геть
куркульство ми,
і сарану,
й кукіль.

Слово бойових, безпосередньо зв'язаних з процесами сучасності поезій В Маяковського глибоко проймається духом наступу на капіталістичні елементи міста і села, духом непримиренності до зрадницьких, антипартійних «теорій пригасання класової боротьби».

Цим могутнім духом партійності, відчуттям величі історичних перемог, здобутих під проводом Комуністичної партії радянським народом в боротьбі проти всіляких ворогів і всіляких перешкод, пройнято чудову поему В. Маяковського «Добре!».

Разом з поемою «Володимир Ілліч Ленін» вона ввіходить в число найкращих досягнень поезії соціалістичного реалізму. Вона є хвилюючим і пристрасним висловленням почувань животворного радянського патріотизму. Піднесені строфи соціальної лірики, особисті переживання міцно пов'язані в цьому творі з епічними сценами, які відображають грандіозний розмах і розвиток соціалістичної революції, її, починаючи з 1917 року, етапи й перемоги, — адже поему було присвячено десятиріччю існування Радянської влади. Конкретно і проник-

ливо, з глибоким розумінням подій та явищ описуваної, переломної в історії людства, доби, поет малює дійсність перших років Радянської держави, бачачи її ще прекрасніше майбутнє і відчуваючи себе нерозривно злитим з ділами і прагненнями свого героїчного народу:

Я з тими,
хто на будівлю стає
в суцільній
гарячці буднів.
Вітчизну
славлю,
яка уже є,
а тричі —
яка іще буде.

Високим прославленням радянської батьківщини, що перша ввійшла в світ справжньої свободи, являється незабутня поема В. Маяковського. Всю пристрасть свого серця комуніста-патріота, все багатство свого виняткового таланту, всю свою блискучу поетичну майстерність вклав у цей твір поет. Пафос народного трибуна, величавість епічного співця, лірична інтимність, разючість грізної сатири, веселий жарт, — скільки барв і тонів, інтонацій і нюансів звучить в героїчній симфонії поеми «Добре!». Поет знаходить вірні і влучні, неповторні і справді новаторські засоби, щоб відобразити описувані ним події — крах Тимчасового уряду, люті підступи контрреволюції, славу Великої Жовтневої перемоги, бурхливі роки громадянської війни. Поет бачить, як

вихор цей,
цей людський гук,
побудову
і пожежі дим
прибирала
партія
до рук,
керувала,
ставила в ряди.

З любов'ю і гордістю за свою соціалістичну батьківщину поет малює далі сцени першого комуністичного суботника, поразку кривавих планів американо-англо-французьких імперіалістів, коли

на першу республіку
робітників і селян,
блискаючи пострілами,
сунув вражий стан.

Імперіалістичним грабіжникам і катам кидає поет гнівне слово:

...будьте ви прокляті,
прóгнилі
королівства та демократії,
зі своїми
підмоченими
«фратерніте́» й «егаліте́»!

Збройний напад імперіалістів одбито радянськими людьми «з Леніним у голові і з наганом в руці». Але перемога далася нелегко. Перехід до мирного будівництва відбувається в незвичайно тяжких обставинах. Поет не применшує цих труднощів перших років мирного будівництва. Боротьба з труднощами ще більше підносить запал радянського патріота:

...землю,
яку
завоював
і, напівживу,
виняньчив,
де з кулею,
з гвинтівкою
щоденне буття,
де
з масами злитий ущерть, —
з такою землею
підеш
на життя,
на працю,
на свято
й на смерть!

Трудові подвиги радянського народу, натхненого Комуністичною партією, дають свої плоди. Настають часи перших успіхів соціалістичного будівництва, розкриваючи ще осяйніші обрії — сяйво комуністичного майбуття. Поет захоплено вигукує:

Я
велич люблю
наших планів-ідей,
розмаху
саженні кроки.
Я радію
маршеві,
з яким ідем
в роботу
і в битви рокіт.

Я бачу —
де сміття сьогодні і бруд,
де тільки земля проста́, —
на сажень бачу, —
з-під неї
тут
комуни
будівля
зроста.

Натхненним, радісним співом на славу радянській батьківщині закінчує В. Маяковський свою поему. Він знає, що запорукою перемог радянського народу є партія, єдність і монолітність її лав, мудрість її керівництва. Він закликає до пильності, щоб завше бути напоготові протистояти будь-яким підступам і наскокам ворогів соціалістичної держави. Він оспівує свою молоду республіку, країну непереможної сили і бадьорості:

Літ до ста
рости
нам
без старості.
Літ за сто
рости
в нас бадьорості.
Славте,
молот і спів,
землю
молодощів!

В будівничих буднях радянської країни, в великих і малих ділах радянських людей поет бачить велич і сяйво будованого соціалізму, світлу романтику трудових подвигів. Він оспівує труд, як діло честі, доблесті й геройства вільних радянських людей. Всі поезії останніх років життя В. Маяковського пронизані цим відчуттям краси будівничого труда радянського народу. Нема вищої честі і гордості, як бути достойним сином соціалістичної батьківщини, героїчного авангарду всіх народів світу. Поет в славетному «Вірші про радянський паспорт» з чуттям заслуженої національної гордості каже, показуючи світові свій «молоткастий, серпастий радянський паспорт»:

Читайте
і заздріть,
я —
громадянин
Радянського Союзу.

Цей вірш написано 1929 року. Для батьківщини поета це був рік затвердження першого п'ятирічного плану, рік великого перелому, як назвав його товариш Сталін. Рішучий наступ соціалізму на капіталістичні елементи міста і села дав ряд вирішальних успіхів в основних галузях соціалістичної перебудови народного господарства. Рухнули останні надії капіталістів усіх країн на відновлення капіталізму в СРСР. Міжнародні імперіалісти та їхні агенти всередині країни — троцькісти, зінов'євці, праві, націоналісти, всякі інші вороги — зчинили злобне виття, намагаючись підняти проти наступаючого соціалізму всі сили старого світу. Папа Пій XI почав галасувати про «хрестовий похід» проти СРСР. Американські й англійські «завойовники» заповзялися готувати плани нового антирадянського походу, використовуючи для своєї кривавої мети рештки ворожих буржуазних елементів в СРСР. Ці плани готувались під прикриттям лицемірних «миролюбних» фраз і запевнень — мовляв, «на Заході все спокійно». Так, глузуючи з імперіалістичних «миротворців», назвав одного з останніх своїх віршів В. Маяковський — вірша, спрямованого проти паліїв нової війни, вірша-заклику до трудящих усього світу боротися проти загрози нової світової бійні, готованої владиками капіталістичного світу.

Поезії В. Маяковського, спрямовані проти кривавих планів імперіалістів, були натхнені тією послідовною мирною політикою Радянського уряду, яку товариш Сталін сформулював 1930 року на XVI з'їзді ВКП(б): «Наша політика є політика миру і посилення торгових зв'язків з усіма країнами... Цю політику миру будемо вести й надалі всіма силами, всіма засобами». На траурному мітингу під час похорон Йосифа Віссаріоновича Сталіна Голова Ради Міністрів СРСР товариш Г. М. Маленков говорив: «Радянський Союз незмінно виступав і виступає на захист справи миру, бо його інтереси невіддільні від справи миру в усьому світі». Поезія, надихана цією незмінною миролюбною політикою Радянського Союзу, не може старіти. Тому не можуть застаріти й поезії В. Маяковського, присвячені темі боротьби за мир. Антивоєнна тема в його творчості звучала вже давно,— скажімо, в дореволюційній поемі «Війна і світ»,— але звучала вона тоді недостатньо глибоко і чітко. Антикапіталістичний пафос поета ще не був пафосом усвідомленої класової боротьби пролетаріату проти капіталізму. Тому його поезії не були виразно спрямовані проти війни як проти знаряддя імперіалістичної політики, а викривали й проклинали війну, виходячи з хистких позицій «загальнолюдського» гуманізму. Тільки ставши на позиції гуманізму соціалістичного, основаного на глибокому розумінні класових взаємин і послідовної мирної ленінсько-сталінської політики партії, В. Маяковський зміг створити поезії, в яких чітко викривається суть імперіалістичної політики війни, що їй

протистоїть могутня воля миролюбного радянського народу. Це такі поезії В. Маяковського, як «Універсальна відповідь» (1923 р.), «Пролетарю, в зародку задуши війну!» (1924 р.), «На Заході все спокійно» (1929 р.). Поет знає, що боротьба радянського народу за мир є боротьбою всесвітнього значення, боротьбою, яка боронить життєві інтереси трудящих усіх народів. Серце поета проймається обуренням, коли він чує про криваві імперіалістичні наскоки на великий китайський народ, і поет звертається до китайських братів з закликом:

Гнівом
сповнені
вщерть
400 мільйонів —
не зграя.
Гучніше, китайці:
— Геть
руки від Китаю!
Женіть
оцю наволоч,
щоб шкереберть
летіла
з меж
китайського краю.
— Пірати світу,
геть
руки від Китаю!

В чудесних поезіях 1927 року — «Найкращий вірш» і «Похмурий гумор» — поет відбив те глибоке розуміння і співчуття, з яким радянський народ завше ставився до визвольної боротьби китайського народу:

Чи є
почуття
більш могутні і сильні
за солідарність
робітничого стану?
Вітай же, ярославцю,
маслороб і текстильник,
китайських кулі,
рідних
і незнаних!

В радянській поезії В. Маяковський перший сказав знаменне слово нашої непохитної дружби з великим китайським народом: «Руку на

довгу дружбу дай, сотнемільйонний робітничий Китай!» Цей заклик поета з особливою силою звучить в наші дні, коли в могутньому, створеному під проводом великого Сталіна таборі миру, демократії та соціалізму, в тісному братерському єднанні іде вперед разом з радянським народом великий китайський народ.

Героїчна боротьба китайського народу, страйки англійських і американських пролетарів, опір польських трудящих божевільним маренням шляхти про загарбання Радянської України — все це хвилює і підносить поета, полум'яного радянського патріота й пролетарського інтернаціоналіста. Він себе відчуває неподільно злитим зі своєю вітчизною, зі своїм народом і з радістю бачить, що — як він писав — «мій труд вливається в труд моєї республіки». Разом з народом поет своїм художнім словом іде в наступ на все вороже і чуже, що заважає переможному будівництву соціалістичного життя. Його слово — це і натхненне оспівування передових будівників соціалізму, і грізний удар сатири по явних і прихованих ворогах соціалістичного життя.

Серед останніх творів В. Маяковського 1929—30 рр. видатне місце посідають його сатиричні комедії «Клоп» і «Баня». В них поет піддає разючому глузуванню ворожих радянському суспільству людців, рештки старого буржуазного, експлуататорського світу, що, наче клопи, поховавшись у шпарини, вилазять тільки в слушну мить, коли розраховують задовольнити свої підлі паразитарні інстинкти. Таким є потворний носій тупих, егоїстичних, міщанських прагнень Присипкін (п'єса «Клоп»), таким є самозадоволений бюрократ і невіглас Победоносиков (п'єса «Баня»). Викликаючи зненависть і відразу до пережитків буржуазної, брудної і гнилої ідеології, що й нині ще не до кінця викорчувані з свідомості радянських людей, п'єси В. Маяковського являються високохудожнім досягненням радянської бойової сатири, яка слугує великій справі виховання нових моральних якостей людини — будівника комуністичного суспільства. Сатиричні п'єси В. Маяковського і зараз мусять притягнути до себе увагу наших театрів, увагу радянського театрального глядача.

1930 рік поет зустрів, працюючи над поемою про великі труди радянського народу, спрямовані на виконання першого п'ятирічного плану. Він встиг закінчити лише вступ до цієї поеми, свій невмирущий вірш «На весь голос». Поет говорить в ньому про свою непохитну віру в остаточну перемогу комунізму і в те, що наступні покоління вшанують творчий труд поета, який всього себе віддав на боротьбу за світле комуністичне майбутнє. Поет вірить, що і з майбутніми поколіннями він буде говорити як «живий з живими», бо його вірш «дійде до комуністичних берегів», злетівши понад хребтами віків, трудом протнувши літа. Безсмертність свого поетичного діла поет бачить в повному злитті його з безсмертним ділом народу—

ділом комунізму. Славу свою він бачить в славі народу — будівника соціалістичного суспільства:

Нехай нам
спільним пам'ятником
буде
збудований
в боях
соціалізм!

Ніщо і ніхто не зможе приректи на загибель чи забуття творчість поета, пройняту духом цілковитої відданості життєдайним, всепереможним ідеям Комуністичної партії:

З'явившись
в Це Ка Ка
прийдешнього часу,
над банду
поетичних
пройд потрійних,
як більшовицький партквиток,
я піднесу
всі сто томів
книжок моїх
партійних!

Поет стверджує як вище мірило художньої цінності творів та їхньої значущості для прийдешніх поколінь достойне втілення в слові і образі твору ідей комунізму, найвищих і найсвітліших ідей людства.

Поет з огидою згадував у своєму вірші «банду поетичних пройд потрійних». Пройди з троцькістсько-бухарінського табору, вороги народу, що діяли ще тоді і в літературі, посилили були свої люті наскоки на поета — борця за справу партії. І це, і тяжко ускладнені обставини особистого життя поета були причинами трагічного закінчення життя В. Маяковського. 14 квітня 1930 року поет покінчив самогубством.

Нескінченним потоком ішов народ прощатися з своїм любимим письменником. На траурному мітингу А. Луначарський казав, як тяжко було сприйняти звістку про смерть поета, який був втіленням напруженого, полум'яного життя. Ще в більшій мірі він став таким втіленням, говорив А. Луначарський, «коли зробився рупором найвеличнішого суспільного руху, коли від імені мільйонів про долю мільйонів він став говорити мільйонам». В. Маяковський вмер, але його життєствердна творчість, його поезія, цей гімн безсмертній справі комунізму, пройшла, як поет писав, «через громаду років», живе зараз і буде жити в

майбутньому, як найкраще поетичне висловлення величі і краси, боротьби і перемог, досягнень і прагнень великої радянської доби.

Поет живим словом своїм говорить до мільйонних мас радянських читачів, читачів вільного народного Китаю і країн народної демократії, передових читачів капіталістичних країн. Любов до його творчості не зменшується, а зростає, шириться і поглиблюється в серці народу. Поряд з іменами великих класиків ставить народ ім'я великого російського поета, класика радянської літератури, — ім'я Володимира Маяковського. Нерозривними зв'язками, благородними традиціями народності, життєвої правдивості, ідейності, віри в людину і в її світле майбутнє, традиціями, що становлять всесвітню велич і неповторну красу великої російської літератури, з'єднаний Маяковський з творчістю Пушкіна, Лермонтова, Некрасова. Він увібрав у себе ці традиції, він продовжив і розвинув їх, як співець нової, небувалої в історії людства доби — доби радянської.

В. Маяковський був справжнім новатором у поезії, — він шукав для нового змісту, який несла в літературу його творчість, нової форми, найбільш відповідної до змісту, найбільш придатної для того, щоб вірш активно впливав на сприймання його новою масовою аудиторією — багатомільйонною аудиторією радянських людей. Поет прагнув на весь голос промовляти до цієї аудиторії. Недарма він з гордістю називав себе поетом-агітатором, «горлаєм-ватажком». Розмовність вірша, придатність його для відтворення незліченного багатства інтонацій живої, чутної людської мови визначили собою багатство словника і ритмів поезії В. Маяковського. В прагненні щільно поєднати свій вірш з живою мовою народу, себто в прагненні до народності своєї поезії, В. Маяковський продовжує традиції Пушкіна, Грибоєдова, Некрасова. Мова В. Маяковського — це мова пушкінської творчості, незмірно багата, виразна і прекрасна мова російського народу, але мова, яка від часів Пушкіна значно поповнилась в своєму словниковому складі: з неї випало багато застарілих слів, а багато слів змінило своє змістовне значення. Розміри і ритми поезій В. Маяковського відрізняються від пушкінської системи віршування, хоч це не значить, що В. Маяковський відкидав і заперечував неоціненну спадщину російської класичної поезії. В подібних твердженнях деяких критиків не можна не розгледіти ворожої радянському літературознавству тенденції відірвати В. Маяковського від благородних традицій передової російської літератури, представити його якимось безрідним письменником, себто постать великого російського національного поета сфальсифікувати і викривити брехливими прийомами безрідного космополітизму. Одним з таких брехливих прийомів було витягання поодиноких висловлень поета, зроблених ним ще в дореволюційні часи і позначених минучим впливом на нього футуристичного анархобуржу-

азного нігілізму. Сам поет потім категорично відмежувався від цих своїх юнацьких вигуків, називаючи Пушкіна «найпрекраснішим, найгеніальнішим, найбільшим виразом поезії свого часу» і закликаючи вчитися у великих поетів-класиків «максимально-сумлінних творчих прийомів, які дають безкінечне задоволення і вірне формулювання взятої, диктованої, відчуваної думки».

Творчість самого В. Маяковського доводить, як вдумливо поет вчився в своїх великих попередників точності й виразності вислову, але вчився не для того, щоб повторювати вже сказане, копіювати вже написане. В статті «Як робити вірші?» він розкриває ті напружені творчі шукання, ті справді новаторські прагнення, які сповнювали всю його творчість. Самозаспокоєння, самовдоволення, повторення старого,— ненависні й чужі для Маяковського. Він невтомно шукав найточнішого й найвиразнішого слова для поетичного втілення своєї по-партійному бойової і чіткої думки, для вірного і правдивого відображення дійсності. В таких шуканнях, як він писав, «марнуєш, єдиного слова заради, тисячі тонн словесної руди». Це слово своє він брав з невичерпної скарбниці російської мови, дбайливо пильнуючи її чистоти, керований в цьому словами В. І. Леніна про оголошення війни псуванню російської мови: «Російську мову ми псуємо. Чужоземні слова вживаємо без потреби. Вживаємо їх неправильно... Чи не час оголосити війну перекрученню російської мови?»

Любовно пильнуючи чистоти і краси мови російського народу, поет з такою ж любов'ю ставиться і до мови інших народів. Згадаймо його гарячі слова про величавість і простоту української мови, сказані в вірші «Борг Україні»:

Вивчіть мову цю
                    зі стягів —
                                        лексиконів мас повсталих,
велич в мові цій
                    і простота:
«Чуєш, сурми заграли,
час розплати настав...»

Багатогранність, здібність творчо реагувати на бурхливу зміну подій та явищ дійсності, злиття свого внутрішнього творчого життя з багатогранним життям вільного радянського народу,— ці властивості таланту В. Маяковського обумовили й багатство мови та художніх засобів поета. В його словник повно ввіходять нові слова, породжені радянською дійсністю; але неприродні новотвори, які спливали часом на поверхню життя, які псували й перекручували російську мову, поет презирливо й обурено відкидає:

От, наприклад, це —
говориться чи мекає?
Синєморде,
вус рудий звиса.
Навуходоносором
з біблії далекої —
«Коопсах».

(«Ювілейне»).

Мову, основний матеріал діяльності письменника, поет розуміє як знаряддя спілкування між людьми і як знаряддя боротьби та розвитку суспільства. «Слово — полководець вселюдської сили», — каже В. Маяковський, і він шукає такого слова, щоб найвірніше відбити явища боротьби та розвитку радянської доби, щоб сприяти своїм словом становленню нового, живого, надійного і відмиранню старого, приреченого на загибель.

Нові слова, не штучні вигадки, а витвір народного життя, без вагання бере поет до поетичного лексикону, бо для нього не існує формалістичного розподілу мови на «поетичну» й «непоетичну». Прагнучи якнайвлучніше висловити свою думку, В. Маяковський вдається до створення нових слів, неологізмів, — правда, далеко не всі створені ним неологізми ввійшли в практику життя. Поряд з неологізмами він не цурається, коли потрібно, старих архаїчних слів, слів церковно-слов'янського походження, слів, рідко вживаних. Величезний лексикон поезії В. Маяковського обумовлено величезним розмахом його сприймання дійсності, багатогранністю її історично-конкретного відбиття в творчості поета.

Словникове багатство творчості В. Маяковського поєднується з багатством ритміки. Ритм його поезій відбиває в собі безліч інтонацій живої народної мови, музично організує течію емоційної, схвильованої розмови поета з аудиторією. Розмовність вірша, його розрахованість на слово, яке виголошується, яке звучить,—і звучить не для вузького кола зібраних в якомусь салоні естетів, а перед юрбою, перед масою, перед народом,— про таке призначення свого вірша поет дбав, будуючи його ритмічну структуру. Поверховому читачеві часом може здатися, що де-не-де в поезіях Маяковського ритм втрачається, що вірш переходить в прозу, але досить вдуматися в ритмічні переходи вірша, відчути, як ці переходи обумовлені розвитком думки і почуття поетового, щоб таке поверхове враження відразу відпало.

Своєрідний графічний вигляд віршів Маяковського, оці «східці», на які поет розбивав свій рядок, мають своїм завданням підкреслити ритмічні переходи вірша, підказати, як рядок має звучати, виділити в рядкові найголовніше. Цій же меті слугує і такий важливий в поетиці В. Мая-

Будинок в селі Багдаді (нині Маяковське), де народився В. Маяковський.

ковського засіб, як рима. В статті «Як робити вірші?» поет підкреслив, якої ваги поміж інших поетичних засобів він надає римі. Рима в нього нерозривно зв'язана зі змістом,— вона акцентує його, виділяє основні місця, основні слова в розвитку ідеї твору, своєю новизною, незвичним звучанням притягає до цих місць увагу читача, з'єднує в одне ціле рядки вірша.

В. Маяковський — блискучий майстер римування, щедрий, винахідливий і дотепний. Рима, епітет, метафора,— все в Маяковського звучить своєрідно, все позначено неповторними характерними рисами його видатної поетичної індивідуальності. Він сміливо обирає епітет, сміливо будує метафору і вміє розгортати її в широкому плані струнко пов'язаних між собою, похідних від основної метафори образів. Так, образ Революції, як океанської бурі титанічного могуття, проходить через поему «Володимир Ілліч Ленін» в різних своїх виявах — от буря, народжуючись, «розмиває валом капіталові твердині», от по подоланій бурі 1905 року« рушив у плавання царів адмірал, каратель Дубасов», і от, нарешті, вали соціалістичної революції «вихряться в піні», здіймається «сталева хуртовина». Далі метафора розвивається, і в неї ввіходить образ корабля — молодої радянської держави. Біля керма стоїть і керує кораблем Ленін так, «як тільки Ілліч умів і міг». Подібним же прикладом сміливого й стрункого розгортання метафори можуть бути строфи поеми «На весь голос», де книги своїх поезій В. Маяковський прирівнює до збройного війська: рядки, як свинець; поеми тиснуть до жерла жерло своїх назв; дотепи — це кавалеристи; рими — гострі списи.

В своїх дореволюційних творах В. Маяковський вдавався до надто ускладнених, тяжко зрозумілих метафор, але корінний перелом в його творчості, викликаний корінним переломом в історії людства — Великою Жовтневою соціалістичною революцією, прискорив і зміцнив процеси ідейно-художнього зростання поета. Поет, «революцією мобілізований і вивчений», знайшов свою багатомільйонну аудиторію і бачив, що сприймає, а чого не сприймає його новий читач. Чуйно прислухаючись до голосу читача, поет шукав нових дійовіших художніх засобів, відкидаючи старі, недохідливі, непридатні відтворити новий соціалістичний зміст творчості поета. Ці шукання привели поета до змістової наповненості, реалістичності, точності епітету й метафори, що їх він застосовує в найкращих своїх творах, класичних поемах літератури соціалістичного реалізму — «Володимир Ілліч Ленін», «Добре!», «На весь голос», у віршах того ж періоду.

На адресу В. Маяковського довгий час лунали закиди, що, мовляв, його твори незрозумілі. Противники В. Маяковського і за життя й після смерті поета переслідували його такими закидами і навіть наважувались посилатися на масового читача,— він, мовляв, не доріс

і не дорос́те до зрозуміння поезій В. Маяковського, не сприймає і не сприйме їх новаторського характеру. Під цими твердженнями крилася зневага буржуазних естетів до масового читача. Та їхні розрахунки провалилися. В. Маяковський став найпопулярнішим, найлюбимішим поетом мільйонів. На 50 мовах майже двадцять мільйонів його книжок розійшлися по всіх просторах Радянського Союзу. Великий російський поет є любимим і рідним поетом для всіх братніх радянських народів. За межами нашої батьківщини його книги знають, читають і люблять читачі великого китайського народу, читачі країн народної демократії. В країнах капіталістичних вірші Маяковського слугують, як вірна поетична зброя, напруженій боротьбі передового людства за мир, свободу і соціалізм.

Ця любов народів до творчості поета є свідоцтвом того, як розкривається народне серце перед високохудожнім словом, сповненим найсвітлішими ідеями людства — ідеями комунізму. Висока ідейність творчості В. Маяковського втілена в високу майстерність і величезне багатство поетичної форми. Приклад В. Маяковського показує радянській поезії шлях до осягнення нових художніх висот, до збагачення радянської літератури новими здобутками. Плідний розвиток традицій Маяковського допоможе радянській літературі до кінця перебороти те становище, коли, поряд зі значними творчими успіхами, «в літературі й мистецтві з'являється ще багато посередніх, сірих, а іноді й просто халтурних творів, що викривляють радянську дійсність. Багатогранне й кипуче життя радянського суспільства в творчості деяких письменників і художників відображається в'яло й нудно». Так сказав товариш Г. М. Маленков у звітній доповіді ЦК на XIX з'їзді партії.

В творчості В. Маяковського ми бачимо, як пристрасно і яскраво відобразив кипуче життя радянського суспільства художник, який невіддільно злив свій талант з життям радянського народу, який творчим ділом ствердив вірність своєї заяви про те, що «для нас, майстрів слова Росії Рад, маленькі завдання чистого віршоробства відступають перед широкою метою допомоги словом будівництву комуни». Поезія В. Маяковського була і є дійовим учасником великих комуністичних трудів радянського народу, була і є натхненним закликом іти вперед, переборюючи всі труднощі, по шляху, накресленому мудрістю партії, до осяйних висот комунізму. Це є провідним прагненням усього творчого подвигу В. Маяковського і це є провідним прагненням всієї ростучої радянської літератури.

В. Маяковський був одним з її творців — її поетом, найкращим і найталановитішим, але не самотнім, не одиноким. Разом і водночас з Маяковським зростав, ідейно і художньо загартовувався загін талановитих творців радянської літератури — російської, української, грузинської, білоруської, азербайджанської. Разом з Маяковським,

керовані й опікувані партією, зростали і працювали такі видатні російські радянські письменники, як Д. Фурманов, М. Шолохов, О. Фадєєв, М. Тихонов, Дем'ян Бєдний, О. Сурков. На Україні мужнів і міцнів талант П. Тичини, в Грузії підносились Г. Табідзе, С. Чіковані, в Азербайджані — С. Вургун. Всі ці письменники — різні за індивідуальними ознаками своєї творчості. Принципи розвитку соціалістичної літератури дають якнайширший простір для виявлення своєрідних, індивідуальних рис творця. Але разом з тим усіх цих письменників об'єднує, як основа їх творчості, сформульований товаришем Сталіним метод соціалістичного реалізму, метод, заснований на єдино вірних і непохитних засадах марксо-ленінського світогляду. В. Маяковський — найталановитіший представник і основоположник поезії соціалістичного реалізму. Його традиції є школою і прикладом для плідного творчого розвитку сучасних радянських поетів всієї багатонаціональної нашої літератури. Благотворний вплив В. Маяковського треба бачити не в тому, чи розташовує той або інший поет рядки свого вірша «східцями», не в тому, чи в римах або метафорах своїх він наслідує Маяковського щодо винахідливості римування, щодо оригінальності метафори, а в тому, чи вміє поет, подібно до Маяковського, активно і вчасно служити своїм художнім словом справі Комуністичної партії і радянського народу. Для цієї великої мети художнє слово поета мусить діяти зі всією можливою силою. Воно мусить бути дохідливе, справді народне, озброєне всією здобутою в радянській поезії майстерністю. Досконалим майстром художнього слова є В. Маяковський. Радянський поет не може зростати, не вивчаючи і не вдумуючись в майстерність В. Маяковського. Сучасні радянські поети самі говорять, яке значення для їхнього ідейно-художнього зростання мала учба в Маяковського — не механічна учба, не повторення і копіювання, а учба творча, скерована на те, щоб продовжувати і розвивати традиції Маяковського відповідно до вимог сьогоднішнього дня і сьогоднішнього читача, який невпинно й потужно зростає в своїх культурних потребах, запитах і смаках.

Відомий грузинський поет Г. Леонідзе, автор поеми про дитячі й юнацькі роки великого Сталіна, пише: «Жоден поет, що працює над образами Леніна й Сталіна, не може пройти повз зроблене Маяковським. Те чудесне поєднання показу великої людяності Леніна з освітленням його грандіозної всесвітньоісторичної діяльності, яке досягнуто в поемі Маяковського, завше буде дороговказним маяком для письменників, що вступають на цю найбільш відповідальну і найбільш надихаючу ділянку великої дороги мистецтва».

Вплив могутньої творчості Маяковського плідно сприяв зростанню і старшого, і молодшого покоління радянських поетів. П. Тичина говорить: «Я любив і люблю Маяковського». М. Рильський, поет, за

рисами своєї поетичної майстерності зовсім не схожий на особливості поетичної форми Маяковського, називає його вчителем:

Без марних слів і компліментів ніжних
Його поети вчителем зовуть.

Поетичним вчителем Маяковський був для К. Симонова і А. Малишка, О. Твардовського і П. Воронька, А. Куляшова і Г. Абашідзе, Расула Рзи і Мірзо Турсуна-Заде.

Вплив поезії Маяковського поширюється далеко за межі Радянського Союзу. Його творчість має світове значення, впливаючи на революційну поезію всього світу. Полум'яний турецький поет, самовідданий борець за волю і щастя свого народу, за мир в усьому світі, Назим Хікмет пише: «Я думаю про те, що ми, учні Маяковського, поети всього світу, завше рівнятимемось по його віршах, продовжуватимемо його справу так само, як народи всього світу продовжують путь, розпочату Росією — батьківщиною комунізму, батьківщиною майбутнього». Революційна поезія Назима Хікмета, чілійського поета Пабло Неруди, француза Луї Арагона сформувалася під впливом поезії В. Маяковського.

Видатний поет вільного народного Китаю Ху Фен звертається до Маяковського:

І ось, Маяковський,—
під залпи гарматні
йдуть люди китайські
на подвиг свій ратний,
йде буря могутня
від краю до краю, —
і вірш ваш є рідний
поетам Китаю.

Співці великого китайського народу, поети героїчної Кореї, письменники країн народної демократії вчаться оспівувати свій народ так само віддано і пристрасно, як оспівував його великий російський поет — радянський патріот В. Маяковський.

У всесвітній боротьбі народів за мир, демократію і соціалізм бере участь невмируще слово Маяковського. Великій справі радянського народу, справі комуністичного будівництва вірно слугує життєстверднє бадьоре слово Маяковського. Прапор Комуністичної партії оспівувало і оспівує натхненне слово Маяковського. Під цим прапором жило, живе і ввіходить в майбутнє слово найкращого, найталановитішого поета нашої доби.

Микола Бажан.

ВІРШІ

(1913—1930)

А ВИ ЗМОГЛИ Б?

Я вмить закреслив карту буднів,
хлюпнувши фарбами зі склянок.
Відкрив я в холодці на блюді
вилицюватість океану.
З рибин на вивісках строкатих
читав я губ нових порив.
А ви
ноктюрн
змогли б заграти
на флейті заржавілих ринв?

1913

НАТЕ!

За годину звідси в затишний провулок
брезклий жир ваш поодинці витече підряд,
а я вам віршів стільки відкрив шкатулок,
я — коштовних слів мот і марнотрат.

От ви, чоловіче, у вусах он капуста
з борщу, який сьорбали десь та недоїли ще,
а ви от, жінко, на вас білило густо,
ви дивитесь устрицею з раковин речей.

Всі ви на метелика поетового серця
ступите, забруднені, в калошах і без них.
Юрба озвіріє, тиснява почнеться,
стоголова воша випне шильця ніг.

Якщо ж мені сьогодні, грубому гуну,
кривлятись перед вами не захочеться — і от
я зарегочу і радісно плюну,
плюну в лице вам,
я — коштовних слів марнотрат і мот.

1913

А ВСЕ-ТАКИ

Вулиця провалилась, як ніс сифілітика.
Ріка — любострасність слиною тече в ній.
Білизну здерши до останнього листика,
сади безсоромно розкинулись в червні.

Я вийшов на площу,
випалений квартал
надів на голову, мов рудий парик.
Людям страшно — крізь мої уста
ворушить ногами непрожований крик.

Та мене не осудять, та мене не облають,
мов пророку із квітів сплетуть вінець,
бо усі, хто з провaленими носами, знають:
я — ваш співець.

Як трактир, страшить мене страшний ваш суд!
Мене одного крізь будівлі палаючі
проститутки, мов святиню, на руках пронесуть
і богу покажуть, себе захищаючи.

І бог сльозами зросить мою книгу!
Не слова́ — горло затисне йому судома;
і з моїми віршами почне по небу бігать
і читатиме їх, захлинаючись, своїм знайомим.

1913

ВІЙНУ ОГОЛОШЕНО

«Вечірньої! Вечірньої! Вечірньої!
Австрія! Італія! Німеччина!»
І площа, де хмурились юрби покірні,
багровою кров'ю була опечена!

Кав'ярня, скривавивши морду, свище,
звіріє рев за дверима:
«Отруїмо кров'ю Рейнське грище!
Громами ядер на мармур Рима!»

З неба, подертого об багнетні жала,
зорі просівались, як борошно в ситі,
і стоптана чоботом жалість скавчала:
«Ах, пустіте, пустіте, пустіте!»

Бронзові генерали на гранчастому цоколі
благали: «Звільніть нас — ми зразу рушим!»
Прощальним цілунком кіннотники цмокали,
верзлась перемога піхотним душам.

Нагромадженому городу потворився вві сні
розгурканий регіт гарматного баса,
а з заходу рине червоний сніг
соковитими клаптями людського м'яса.

На площах здимається за ротою рота,
на лобі від злості дме жили огидні:
«Чекайте, ось шаблю об шовк кокоток
витремо, витрем в бульварах Відня!»

Кричали газетники: «Кому треба вечірньої?
Австрія! Італія! Німеччина!»
А з ночі, де хмурились юрби покірні,
кров проступала спечена.

1914

МАМА І ВБИТИЙ НІМЦЯМИ ВЕЧІР

По чорних вулицях, чорних від пороха,
білі неньки простерлись, мов по труні глазет.
Волають до тих, що кричать про розбитого ворога:
«Ах, закрийте, закрийте очі газет!»
Лист.
Мамо, читайте!
Дим.
Дим.
Дим іще!
Що ви там мимрите, мамо?
Гляньте —
повітря вимощене
гуркотом ядер над нами!
Ма-а-а-мо!
Оце притягли сюди зранений вечір.
Кріпився довго,
куций,
шершавий,
і враз —
здригнулись захмарені плечі,
розплакався, бідний, на шиї Варшави.
У синіх хустинах зірки блідолиці
вищали
про вбивство
з жалем
і прокльоном.
І молодик покосив очиці
на мертвий кулак з затиснутим патроном.
Литовські оселі збігались дивитись,

як, поцілунком в оцупок вкована,
примусивши очі костьолів сльозитись,
пальці вулиць ламала Ковна.
А вечір кричить,
безногий,
безрукий:
— Неправда,
я іще берусь —
хе!
— брязкнуть острогами під вихор мазурки,
викрутить пишний вус!

Дзвінок.

Чого ви,
мамо?
Біла-пребіла, як на труні глазет.
«Облиште!
Про нього це,
про вбитого, телеграма.
Ах, закрийте,
закрийте очі газет!»

1914

СКРИПКА І ТРОХИ НЕРВОВО

Скрипка знесиліла, благаючи,
і раптом розревлася
так по-дитячому,
аж барабан не витримав:
«Гаразд, гаразд, гаразд!»
А сам стомивсь,
не дослухав скрипчиної мови —
і по Кузнецькому[1] гарячому
майнув враз.

Оркестр дивився безтурботно,
як виплакувалась скрипка
без слів,
без такту,
і тільки дурна тарілка нудотно
вибрязкувала:
«Що це?»
«Як то?»
А коли гелікон
пітний,
мідноротий,
крикнув:
«Дýрко,
плаксо,
витри!» —
Я встав,
хитаючись, поліз через ноти,

[1] Кузнецький міст — вулиця в Москві.

через зігнуті жахом пюпітри,
чомусь вигукнув:
«Боже!»
Кинувся на дерев'яну шию.
«Знаєте що, скрипко?
Ми надзвичайно схожі:
Я теж
кричу, як тільки можу,
а довести нічого не вмію!»

Музиканти сміються:
«Швидко
в дерев'яну наречену закохавсь до нестями!
Голова!»
А мені — плювать!
Я — добрий.
«Знаєте що, скрипко?
давайте
будемо жить разом з вами!
Га?»

1914

ВАМ!

Вам, що проживають за оргією оргію,
що мають ванну і теплий клозет!
Як вам не сором про нагороджених Георгієм
вичитувати з рядків газет?!

Чи знаєте ви, бездарні страхополохи,
що міркують, як нажертись краще знову, —
може ж, зараз бомбою ноги
відірвано поручикові Петрову?

Хай би він, що за вас погиба,
раптом побачив, зранений,
як ваша, вияложена в котлеті, губа
хітливо наспівує Северяніна?

Чи ж вам, ласим до страв і до блуду,
життя віддавать на догоду?
Я краще в барі повіям буду
подавать ананасну воду.

1915

ГІМН СУДДІ

В Червоному морі пливуть каторжани,
трудом вигрібають галеру;
риком укривши кандальне іржання,
горлають про рідне Перу.

Про райське Перу кричать перуанці,
де птиці, танці, баби,
і де над квітами померанців
були до небес баобаби.

Банан, ананаси! Радощів квітки!
Вином поналивані глеки...
Та судді, — не знати, чого і звідки, —
наперли у Перу далеке!

І птиць, і танці, і їх перуанок
кругом обіклали статтями.
Очиці в судді — пара бляшанок
мигочуть з помийної ями.

Павич потрапив оранжово-синій
на очі суворі, як піст, —
потрапив і вилиняв зразу павиний
пишночудесний хвіст!

А біля Перу літали маленькі
колібрі, на зріст — комашини.
Суддя зловив, і спритно й швиденько
виголив пір'я пташине.

Вулканів немає в долині нині,
бо, справи цієї знавці,
судді писали на кожній долині:
«Долина для некурців».

За вірш мій у Перу будеш битий,
зазнаєш покари страшної.
Суддя сказав: «Ті, що можна купити,
також спиртні напої».

Екватор дрижить від кайданних дзвонів.
А в Перу безптиччя, безлюддя...
Живуть там, сховавшись під склепи законів,
Тільки понурі судді.

А знаєте, шкода таки перуанців!
Даремно дали їм галеру.
Суддя заважає і птиці, і танцю,
й мені, і вам, і Перу.

1915

ГІМН УЧЕНОМУ

Народонаселення всієї імперії —
люди, птахи, стоноги,
наїживши щетину, виперши пера,
з великим зацікавленням дивляться на нього.

Цікавиться й сонце і квітень чудовий ще,
навіть сажотруса вразило страшенно
незвичайне, дивовижне видовище —
фігура знаменитого вченого.

Дивляться: і жодної людської якості.
Не людина, а двоноге безсилля
з головою, одкусаною начисто
трактатом «Про бородавки в Бразілії».

Очима він букву наскрізь вгризав, —
ах, як букви жалко!
Так, мабуть, жував вимираючий іхтіозавр
в щелепах своїх випадкову фіалку.

Скривився хребет, мов голоблею вдарений,
але для вченого все в порядку.
Він знає добре написане в Дарвіна,
що ми — тільки мавп нащадки.

Проточиться сонце в щілину невеличку,
немов малесенька гнійна ранка,
і заховається на забруднену поличку,
де нагромаджені на банці банка.

Серце дівчини, виварене в йоді.
Позаминулого літа скам'янілі прикмети.
І ще на шпильці щось дивне в природі, —
наче засушений хвіст комети.

Сидить ночами. Сонце блискуче
людські неподобства осяє в екстазі,
і внизу, тротуарами, першокласники-учні
ходять заклопотано до гімназій.

Проходять клаповухі, а йому не нудно,
що росте людина в дурості й покорі;
зате він може кожної секунди
добувати квадратний корінь.

1915

ГІМН ОБІДУ

Слава вам, готові обідати мільйони!
Тисячам, що вже попоїли, слава!
Ви ж біфштекси вигадали, каші, бульйони
й інші блюдища смачної страви.

Хай би ударами ядер
тисячі Реймсів розбить довелось би —
як і досі будуть ніжки у пулярд,
як і досі дихатиме ростбіф!

Шлунок в панамі! Сопи і мовчи,
ти не помреш для нової ери!
Не може шлунок хворіти нічим
крім апендициту і холери!

Хай салом очиці твої запливуть, —
даремно тобі їх твій батько постачив;
на ки́шку сліпу хоч окуляри вдягнуть,
та кишка все рівно нічого не бачить.

Ти гарний і так! Викликаєш сміх!
Тобі головне — була б рота ознака,
щоб зразу в рот поміститись міг
цілий фаршированний гарбузяка.

Лежи, створіння бездумне, сите,
з шматком пирога, бридке!
На твоїм животі твої любі діти
гратимуть у крокет.

Спи, не хвилюючись виглядом крові
і тим, що в пожежу світ оперізаний, —
на молоко ще багаті корови,
і безліч биків іще не зарізані.

А зріжеться остання шия бичача,
зело останнє впаде завмерле,
ти, свого шлунку прихильник гарячий,
із зір сфабрикуєш консерви.

Коли ж помреш від котлет і бульйонів,
напишем на пам'ятнику, не журися:
«З стількох-то, з стількох-то котлет мільйонів —
твоїх чотириста тисяч».

1915

СТРАХІТЛИВИЙ ПОХОРОН

Чорні від суму вийшли люди,
в місті ладнались поважно і гордо,
наче із них набиратись буде
хмурих монахів чорний орден.

Жалоба круків, вмережена під вікна,
небо, що в бурю підфарбувалося, —
все навкруг в такому тоні виконано,
що мимохіть на страшне щось чекалося.

Тоді розверзалась, кректячи од вітру,
густої пилюки засушена охра,
і поїхав, вилізши із повітря,
тихий катафалк страхітливого похорону.

Очей ожила розтривожена маса
і до труни зазирнула в скорботі.
Звідти раптом пирснула гримаса,
потім —
крик: «Ховають мертвий сміх!» —
із тисячегрудого міху
гримів мільйонами лун голосних
за катафалком, що їхав.

І тієї ж миті найрозпачливішого плачу мечі
врізаються в вас з усієї сили:
це йде за труною, сльози ллючи,
сиве життя, що сміх породило.

Куди йому дітись, до кого податись?
Дивіться: он лисий між інших істот.
Це ж бо великий, носатий
плаче вірменський анекдот.

Ще не забулось, як скривлював він рота,
а за ним із писком безупинним
обскубаний і куций біг дотеп.
Куди він поткнеться, коли сміх загинув?

Усіх плачів злічити не в силі.
Їх купи
ростуть і ростуть угору.
Це усмішок і усмішечок полчища цілі
ламають тендітні пальчики з горя.

І ось крізь їх лави, зліплені в один
суцільний згорьований Гаршин,
вийшов жах — уперед пройти,
весь в жалібному марші.

Розмокло лице, кашею розпливалось,
і лоб спохмурнілий у зморшках був,
а як хто сміявся — здавалось,
ніби йому розідрали губу.

1915

НАБРИДЛО

Не всидів дома.
Анненський, Тютчев, Фет.
Веде
знов до людей нудьга-втома.
Іду
в кінематографи, в трактири, в кафе.
За столиком.
Сіяння.
Надія сіяє серцю безглуздому.
А що, як за тиждень
змінився так росіянин,
що щоки спалю вогнями вуст йому.
Звів очі, плечима знизав,
риюсь в піджачній купі.
«Назад,
назад,
н а з а д!»
Страх кричить із серця.
Нудний і безнадійний, тіпає губи.
Не слухаюсь.
Продовжую
спостерігати —
невідома ні суші, ні водам болота,
старанно працює над ніжкою теляти
найзагадковіша істота.
Дивишся й не знаєш: їсть то чи не їсть то.
І не знаєш: дише то чи й не дише то.
Два аршини безликого рожевого тіста:
хоч би мітка була у куточку вишита.

Тільки колишуться, спадаючи на плечі,
зморщені щоки лискучим плащем.
Серце у нестямі,
рве і мече.
«Назад же!
Чого іще?»
Дивлюся ліворуч.
Рот розкрив без крику.
Обернувся до першого, й стало інше:
для того, хто побачив другу пику,
перший —
воскреслий Леонардо да-Вінчі.
Нема людей.
Чи ви знаєте
крик тисячоденних мук?
Душа не хоче німа іти,
а сказати кому?
Кинусь на землю,
сльозами обмию
асфальт,
зітру до крові обличчя й жалю не маю.
Губами, що скучили за пестощами, тисяччю поцілунків покрию
розумну морду трамваю.
До шпалери
притулю себе.
Де ніжніше є троянди цвітіння?
Хочеш —
тобі
рябе
прочитаю «Просте як ревіння»?

Для історії

Коли всі займуть рай і пекло жорстоке,
земля підсумками підведена буде —
пам'ятайте:
1916 року
із Петрограда геть зникли вродливі люди.

1916

ОСТАННЯ ПЕТЕРБУРЗЬКА КАЗКА

Стоїть імператор Петро Великий,
думає:
— «Загуляю на просторі я!», —
а рядом
під п'яні крики
будується гостиниця «Асторія».

Сяє гостиниця.
За обідом обід вона
дає.
Заздрістю пронизаний стократ,
зійшов імператор.
Троє мідних
сходять
тихо,
щоб не сполохати Сенат.

Прохожі туди і звідтіль безперервно.
Швейцар у поклоні не зменшив зріст.
Хтось
неуважний
пробачивсь ревно,
наступивши нехотя на зміячий хвіст.

Імператор,
коняка і змій
несміло
по карточці
спитали гренадин.

Шум не затих при появі такій,
з п'яниць не повернувся ні один.

І тільки
коли
над пучком соломинок
проснувся в коні інстинкт старезний,
юрбу ошелешив конячий цей вчинок:
— «Жує!
Вони ж не для цього.
Селюк неотесаний!»

Аж іскри від сорому з-під ноги коня.
Вибілена грива від вуличного газу.
Назад
по Набережній
жене гигикання
останню з петербурзьких казок.

І знов імператор
стоїть без скіпетра.
Змій.
Сум у коняки на морді.
І ніхто не збагне нудьги Петра,
в'язня,
закутого у власному го́роді.

1916

БРАТИ ПИСЬМЕННИКИ

Очевидно, не звикну
сидіти в «Брістолі»,
пити чаї,
від рядка брехать я, —
перекину склянки
і залізу на столик.
Слухайте,
літературна братіє!

Очиці свої
ви зронили в чайочок.
Витерся від строчіння ваш плюшевий лікоть.
Підведіть від склянок недопитих очі.
Відкиньте від вуха своїх патлів віхоть.

Вас,
до стінки
прилиплих
юрбою,
вас, дорогі,
щó до пера призвело?
А знаєте,
коли не писав,
до розбою
удавався Франсуа Віллон [1].
Вам,
які, складаного ножа беручи,

---

[1] Віллон Франсуа де Монкорб'є (народився у 1431 р., рік смерті невідомий) — французький поет. Вів життя декласованої богеми, був членом злодійської зграї.

тремтять,
краса найгарнішого століття довірена вам:
із чого писати вам?
Сьогодні
життя
в сто раз цікавіше
навіть у помічника присяжного повіреного.

Панове поети,
невже вам не обридли
любов,
букет в руці,
пажі,
палац,
естетство?
Якщо
такі, як ви,
творці —
мені плювать на все оте мистецтво.
Краще матиму крамничку.
Піду на біржу.
Грошима повнісінько напхаю капшука.
П'яною піснею
душу виїржу
у кабінеті шинка.
Під чуба копицю чи дійде удар?
Одна
під волосищем мисль заялозжена:
«Причісуватись? Навіщо!
На день — то не варто й труда,
а вічно
причісаним бути
не можна»[1].

1917

---

[1] Пародія на вірші Лермонтова: «Любить. Но кого же? На время не стоит труда, а вечно любить невозможно».

РЕВОЛЮЦІЯ

Поетохроніка

26 лютого. П'яні, змішані з поліцією,
солдати стріляли в народ.

27-е.
Світанок по блисках дул, по лезах
розливсь.
Палав, як багряний шовк.
В прогірклій казармі
суворий
тверезий
молився Волинський полк.

Жорстоким
солдатським богом божилися
роти,
били в діл головою багатолобою.
Кров розгорялась, в скронях жилилась.
Руки в залізо втискались злобою.

Першому ж,
хто дав наказа:
— «Стрілять за голод!» —
заткнули кулею хижий рот.
Чиєсь — «Стать струнко!»
Ущухнув.
Заколотий.
Вирвалась місту буря рот.

9 годин.
На своєму постійному місці
в Військовій автомобільній школі
стоїмо,
стиснуті казарм огорожею.
А рань росте,
сумнівом коле,
передчуттям насторожує.

Вікну!
Бачу —
звідтіль,
де в небо вдерся
щербатий ряд палацових мурів,
злетів,
простерся орел самодержця
іще чорніше,
орлиніш,
похмуріш.

Зразу —
люди,
коні,
ліхтарі,
будинки
і моя казарма
юрбами
по сто
ринули на вулицю.
Кроків грюкіт дзвенить по бруку.
Хода неймовірна гатить у вуха просто.
І ось невідомо,
чи з співу юрби,
чи з гвардійської сурми кличної
нерукотворний,
пробивши сяйвом пил,
образ піднісся.
Горить.
Величний.

Ширше і ширше крил розвої.
Потрібний, як хліб,
як вода, жаданий,

лине клич:
«Громадяни, до зброї!
До зброї, громадяни!»

На крилах стягів,
як лава, спалювати готова,
із горла міста в височінь злетіла.
Багнетів зубами вгризлась в двоголове
орла імператорського зчорніле тіло.

Громадяни!
Сьогодні падає тисячолітнє «Раніш».
Сьогодні переглядається світів основа.
Сьогодні
до останнього гудзика в убранні
життя переробимо знову.

Громадяни!
Це перший день робітничого потопу.
Ходім
заборсаному світу підмогою!
Хай юрби небо тупотом затовплять!
Хай флоти вигукнуть сирен тривогою!

Горе двоголовому!
Піняться співи.
Юрбу п'янять.
Площі плещуть тій вісті.
Мчимо маленьким фордом,
почавши
погоню куль обганять.
Вибухом гудків продираємось у місті.

В тумані.
Вулиць ріка димить.
Як в бурю дюжина вантажних барж,
над барикадами
пливе, гуркочучи, марсельський марш.

Першого дня ядро вогневе
з дзижчанням впало за дахом Думи.
Нового ранку тремтіння нове
стрічаєм у сумнівів нових в чаду ми.

Шо буде?
Чи з вікон їх нагилимо,
чи на нарах
чекать,
шоб знову
Росію
могилами
вигорбив монарх?
Душу глушу об пострілу дзенькіт.
Далі
багнети звелись догори.
Кинувши будинки в кулеметний клекіт,
місто гуркоче.
Місто горить.

Вогню язики.
До неба досягнуть.
Зникнуть, вибухають, іскрами сіють.
Це вулиці,
взявши по червоному стягу,
закликом заграв кличуть Росію.

Іще!
О, іше!
О, яскравіш учи, червономовний ораторе!
Затисни й сонце,
й проміння зір
мстивими пальцями тисячорукого Марата!

Смерть двоголовому!
Каторгам в двері
вломись,
шоб пазурами вирвав з гаків.
Жмутками чорних орлиних пер
підбиті падають городовики.

Зласкавлення просить палаюче місто.
По горищах розшуків тріск.
Близька хвилина.
На Троїцький міст
вступають юрби військ.
Дрижить твердиня, скрипить, трясеться.
Зімкнулись.
Б'ємося.

Мить! —
і в лак
заходу
з фортів Петропавловської фортеці
вогнем шугнув революції стяг.

Смерть двоголовому!
Карки голів
рубайте навідліг!
Хай ожити не зможе!
Ось він!
Падає!
В останнього з-за домів! — вчепився.
«Боже,
чотири тисячі в лоно твоє прийми!»

Досить!
Радість сурміть голосами дзвінкими.
Нам
до бога
мороки якої?
Зі святими
самі своїх упокоїм.

Чом не співаєте?
Може, в кого
душу задушено Сибірів саваном?
Наша перемога!
Слава нам!
Сла-а-ав-вва нам!
Поки на зброї рук не розжали,
інше веління вістується краю.
Нові несемо землі скрижалі
з нашого сірого Сінаю.
Нам,
поселянам Землі,
кожен Землі Поселянин — як брат.
Всі
по станках,
по конторах,
по шахтах браття.
На світі
з нас кожен солдат

одної
життебудівничої раті.

Кружляння планет,
держав буття
підвладні нашим волям.
Наша земля.
Повітря — теж.
Зір алмазні копальні — так само.
І ми ніколи,
ніколи,
нікому,
нікому не дозволим
землю нашу ядрами рвать,
повітря наше роздирать відточеними списами.

Чия злоба надвоє землю зламала?
Хто заграви боєнь роздмухав спритно?
Чи сонця
одного
на всіх мало?
Чи небо над нами мале блакитне?!

Останні гармати гримлять у кривавих спорах,
останній багнет заводи гранять.
Ми змусимо всіх розтрусити порох.
Ми дітям подаруєм м'ячі гранат.

Не боягузтво кричить під шинелею сірою,
не зойки тих, хто животіє вбого.
Це народу величезного громохке:
— Вірую
величі серця людського! —

Це над пилом, що битви позбивали,
над всіма, хто гризся, хто зненависть кликав,
днесь
в бувальщині здійсняється небувалій
соціалістів єресь велика!

1917

ДО ВІДПОВІДІ!

Гримить і гримить війни барабан.
Кличе залізом в живих швиргонуть.
З країн із усіх
за рабом раба
на леза багнетів женуть.
За віщо?
Тремтить земля
голодна,
бідацька.
Вимучили людство кривавою банею
тільки для того,
щоб хтось
по-хижацьки
загарбав Албанію.
Мов звірі, б'ються, несуть розор,
скрізь людської крові течуть ручаї
тільки для того,
щоб безплатно
Босфор
проходили судна чиїсь.
Скоро
у світу
не залишиться неполаманого ребра.
І душу витягнуть,
і розтопчуть там її
тільки для того,
щоб хтось
до рук прибрав
Месопотамію.

Заради чого
людство країв багатьох
стоптане, спалене, пограбоване?
Хто над небом боїв —
воля?
бог?
Карбованець!
Коли ж зведешся на ввесь зріст
ти,
що життя віддаєш буржуям?
Коли ж в лице їм кинеш ти скрізь:
за віщо воюєм?

1917

* * *

Їж ананаси, рябчиків жуй,
День твій останній надходить, буржуй!

1917

ДОБРЕ СТАВЛЕННЯ ДО КОНЕЙ

Били копита.
Тільки чути:
— Хрип.
Храп.
Хроп.
Хруп. —

Вітром обпита,
кригою взута
ковзала дорога.
Коняка на круп
грюкнулась.
І зразу,
рада на витребеньки,
Кузнецьким проходячи, наволоч всяка
скупчилась.
Сміх задзвенів пустенький.
— Коняка впала! —
— Впала коняка! —
Сміявся Кузнецький.
Лиш я одначе
голосу не підносив на зло йому.
Підійшов
і бачу
очі конячі...

Вулиця перекинулась,
тече по-своєму...

Підійшов і бачу —
за краплиною краплина
по морді котиться,
ховається в шерсті...

І спільна якась
журба звірина
вилилась з мене
і розпливлася в шелесті.
«Коняко, не треба,
не треба плакать, —
не думайте, що рівнятись до них вам негоже.
Дитинко,
всі ми потроху коняки,
по-своєму з нас є конякою кожен».
Можливо
— старенька —
потреби в няньці й не мала,
можливо, й на мене була вона трохи зла,
тільки
раптом
рвонулась,
на ноги стала,
заіржала
й пішла.
Хвостом вимахувала, —
руде дитинчатко.
Прийшла у стійло,
і все їй — жарти.
Здалося, неначе
вона лошатко,
і варто жить було,
й працювати варто.

1918

ОДА РЕВОЛЮЦІЇ

Тобі,
освистаній,
осміяній гарматами,
тобі,
пораненій багнетів жало́м,
захоплено підношу
тобі, яка ширяє над прокляттями,
оди урочисте
«О»!
О, звіряча!
О, дитиняча!
О, копійчана!
О, велика!
Яким найменням тебе величали ще?
Яким ще повернешся боком, дволика?
Стрункою будовою,
чорним розвалищем?
Машиністові,
пилом вугільним овіяному,
шахтарю, що прорубує товщу руд,
кадиш
в захваті благоговійному,
славиш людський труд.
А завтра
Блаженний
бані соборні
з марним благанням зводить здаля, —
твоїх шестидюймовок жерла чорні
зрушують тисячоліття Кремля.

«Слава»
хрипить в передсмертному рейсі.
Виття сирен приглушене чути.
Ти шлеш моряків
на тонучий крейсер,
туди, де нявчить
кошеня забуте.
А потім!
Юрбою п'яно горлала.
Вуса хвацько підкручені в форсі.
Старих адміралів прикладами гнала
вниз головою
з моста в Гельсингфорсі.
Рани вчорашні лиже
і кличе,
і знову я бачу розтяті вени.
Тобі обивательське
— о, будь проклята тричі! —
і моє,
поетове,
— о, тричі слався, благословенна! —

1918

ПОЕТ РОБІТНИК

Кричать поету:
«Глянуть би, як ти біля токарного станка.
А що вірші?
Дурнички все те!
Либонь до роботи — кишка тонка».
Може,
нам
труд
з усіх занять найрідніше.
Я також фабрика.
А якщо без труб,
то, може,
мені
без труб трудніше.
Знаю,
не любите фраз благородненьких.
Рубаєте дуба — знай, діло роби!
А ми
хіба не деревообробники?
Голів людських обробляємо дуби.
Звичайно,
почесна річ — рибалить.
Витягти сіть.
В сітях осетри б!
Та труд поетів — більш достоєн схвали —
людей живих ловить, а не риб.
Великий труд — над горном горіти,
заліза крутий гартувати нагрів.
Та хто ж

за неробство нас буде корити?
Мозки шліфуєм рашпилем слів.
Хто вище — поет
чи технік,
що прямо
веде людей до матеріальної вигоди?
Обидва.
Серця — мотори так само.
Душа — так само двигун хитро викутий.
Ми рівні.
Товариші в робітничій масі.
Пролетарі тіла і духу.
Разом лише
всесвіт ми прикрасимо
і маршами пустимо бухать.
Відгородимось від бур словесних молом.
До діла!
Робота жива аж горить.
Пустих же ораторів —
на млин!
Мукомолам!
Водою промов
жорна крутить.

1918

ЛІВИЙ МАРШ

(Матросам)

Розвертайся у марші!
Словесній не місце кляузі.
Тихше, оратори!
Ваше
слово,
товаришу маузер.
Вже годі жить законом,
даним добою зотлілою.
Шкапу історії загоним.
Лівою!
Лівою!
Лівою!

Гей, синьоблузі!
Далі!
За океан!
Чи ступили
панцерники на причалі
гострі колись-то кілі?
Хай лев британський корону
пащею скалить жадливою.
Комуні не знати полону.
Лівою!
Лівою!
Лівою!

Там
за горами горя

сонячний край непочатий.
За голод,
за мору море
кроки мільйонні впечатуй!
Хай нас оточують бандою,
сталевою ллються зливою, —
Росії не буть під Антантою.
Лівою!
Лівою!
Лівою!

Очі не змерхнуть орлі.
Роки старі нам не жаль ці.
Кріпи
у світу на горлі
пролетаріату пальці!
В наступ рушай лавою!
З небом за щастя землі воюй!
Хто там ступає правою?
Лівою!
Лівою!
Лівою!

1918

ВРАЖАЮЧІ ФАКТИ

Небувалішого не було в історичних анналах
факту:
вчора,
в надвечірню годину,
дзвонячи «Інтернаціоналом»,
Смольний
кинувся
до робітників Берліну.
І враз
побачила
шпигунів зграя,
оті відвідувачі барів та опер,
триповерховий
привид
з російського краю.
Підвівся.
Іде по Європі.
Ті, що обідали, зблідли з тривог —
він пішов
по цих місцях,
і над Алеєю Перемог —
«Радянська влада» —
стяг.
Даремно руки товстющі змóлені, —
не зупинить в його нечутнім кар'єрі.
Розчавив,
і далі кинувся Смольний,
республік і царств беручи бар'єри.

Та уже
із блиску
тротуарного глянцю
Брюсселя,
натягаючи нерв,
росла легенда
про «Летючого Голландця» —
Голландця революціонерів.
А він —
по степах Бельгії,
де війни блукали хижо,
туди,
де гуде союзне іржання,
шугнув.
Червоний звівся над Парижем.
Змовкли парижани.
Стоїш і солодким маршем маниш.
І ось,
повстанням країна охоплена,
впала республіка,
а він — за Ламанш.
На площу виводить підвали Лондона.
А потім пароплави
низько-низько
бачили над Атлантичним океаном —
метнувсь
до шахтарів каліфорнійських.
Кажуть —
майнув язиком полум'яним.
Ці факти різну оцінку мали.
Не вірило багато.
Змагались в спорах.
А в п'ятницю
вранці
Америка запалала, —
землею здавалась, а справді — порох.
І якщо
скиглить
обиватель голоском нездольним:
не захоплюйтесь Росією, кохані дітки, —
я
вказую
на цю історію зі Смольним.

А цьому
я,
Маяковський,
за свідка.

1919

ВОЛОДИМИР ІЛЛІЧ!

Я знаю —
не герої
звалюють революцій лаву.
Казка про героїв —
інтелігентська нуда!
Та хто ж
втримається,
щоб славу
нашому Іллічу не складать!

Зайві без мозку ноги.
Без мозку
руки без діла.
Кидалося
на всі боки
світу безголове тіло.
Нас
продавали на виріз,
війна завивала кругом, —
коли
над світом виріс
Ленін
величезним чоло́м.

І зе́млі
сіли на осі.
Всіх справ з'ясувався зміст.
І виявилося

в хаосі
два
світи
на весь зріст.
Один —
пузяра над пузом бездонним,
другий —
непохитно скелястий —
влив тисячі в мільйони.
Звівсь
шпилем мускулястим.

Тепер
не поцілимо мимо.
Ми знаєм, кого мести!
Ноги знають,
чиїми
трупами
їм іти.
Сумніви і скарги заспокоїм.
Слимаче «почекаймо» — зітрем!
Руки знають,
кого їм
крити смертним дощем.

У димних пожежах земля.
І там,
де народ полонений,
вривається
бомбою
ім'я:
Ленін!
Ленін!
Ленін!

І це —
не віялом віршів
ювіляру махать я стаю. —
Я
в Леніні
світу віру
славлю

і віру свою.
Поетом мені б не бути,
якби
не співав тепер —
про зорі п'ятикутні
в незмірному небі РКП.

1920

НАДЗВИЧАЙНА ПРИГОДА, ЩО ТРАПИЛАСЯ З ВОЛОДИМИРОМ МАЯКОВСЬКИМ УЛІТКУ НА ДАЧІ

(Пушкіно, Акулова гора, дача Румянцева, 27 верст по Ярославській залізниці).

Сто сорок сонць зоря лила
на липня день гарячий,
була жара,
жара пливла, —
це трапилось на дачі.
Звелася в Пушкіно горбом
Акулова гора там,
а низ гори —
лежав селом
під схилом кострубатим.
А поза тим селом —
діра, —
і в цю діру, напевно,
спускалось сонце кожен раз,
повагом і певно.
А завтра
знову
світ залить
червоне уставало.
І день по дню
страшенно злить
мене
усе це стало.
І, розізлившись так колись,
аж все навкруг померкло,

я в вічі крикнув сонцю:
«Злізь!
не швендяй більше в пекло!»
Я крикнув сонцю:
«Дармоїд!
між хмарок звик блукати,
а тут — не знай ні зим, ні літ,
сиди, малюй плакати!»
Я крикнув сонцю:
«Почекай!
послухай, злотолобе,
ніж так заходити,
на чай
до мене
ти зайшло би!»
Що я накоїв!
Я пропав!
До мене,
в власній волі,
промінням-кроками між трав
прямує сонце в полі.
Вдаю,
що не злякавсь його —
і ретируюсь задом.
Уже в саду очей вогонь,
уже проходить садом.
У вікна,
в двері,
в шпари йшла,
валилась сонця маса,
ввалилась,
дух перевела
й заговорила басом:
«Назад жену вогні свої
я вперше з днів створіння.
Запрошував?
Давай чаї,
частуй, поет, гостинно!»
Сльоза з очей у самого
од спеки аж кипіла,
та я йому —
на самовар:
«Ну, що ж,

сідай, світило!»
Який це чорт мене призвів
до грубіянства, —
стиха
я на краєчок лави сів,
боюсь — не вийшло б лиха!
Та дивна із світила ясь
струміла, —
й поступово
по-дружньому
розпочалась
із сонцем в нас розмова.
Про це говóрю я,
про те,
мовляв, заїла Роста,
а сонце:
«Добре,
це пусте,
дивись на речі просто!
А як мені завжди світить?
Гадаєш, легко, певно?
А от ідеш —
взялося йти,
ідеш — і світиш ревно!»
Розмова йшла до темноти —
колишньої, звичайно,
Яка тут темрява?
На «ти»
я з сонцем світлодайним.
І скоро, —
час же не стояв, —
поплескую його я.
А сонце каже:
«Ти та я,
нас, поете, двоє!
Де в світі
сірий мотлох є,
вспіваймо
і взорлімо.
Я сонце литиму своє,
а ти — своє,
у римах».
Стіна пітьми,

ночей тюрма
від сонць двостволки впала.
Рядків і променів юрма,
світи куди попало!
Те стомиться,
і ніч темніть
почне,
тупиця-сонниця.
Тут — я
у цю ж світаю мить —
і день ізнову дзвониться.
Світити скрізь,
світити вік,
аж поки дні не згасли,
світить
без всяких заковик! —
Моє
і сонця
гасло!

1920

* * *

1. Робітники столиці,
селяни провінції, —
слухайте — з півдня доноситься туга.
Це ж бо над Києвом — українською столицею —
тішиться Пілсудський-катюга.
2. Тікаючи, люта од злості потвора
знищила красу Володимирського собора.
3. Щоб жителі невинні з голоду вмирали,
вогнями пожеж запалали вокзали.
4. Електричні станції зірвано. Кияни
без світла, тепла. Й цього мало для пана.
5. Щоб люди в муках корчились без води,
зжер водокачки вогонь і дим.
6. Тепер оцініть Антанти проповідь,
що, мовляв, ми —
розбійники,
а вони —
Європа.
7. Культура — Комуна! Будівники —ми!
8. А пани —
погромники,
сівачі тьми.
9. Запам'ятай це,
робочий люд:
помічників Антанти —
Ллойд-Джорджів — під суд!
10. Щоб і нам від них не терпіти муку,
на фронт поголовно!
Гвинтівку в руку!

1920 Роста № 102

КАЗКА ДЛЯ ШАХТАРЯ-ДРУГА ПРО ШАХТАРКИ, ЛИЧАКИ І КАМ'ЯНИЙ ВУГІЛЬ

Раз
    на шахті шахтарі
рюмси розпустили:
личаки, мовляв, старі,
одяг став прогнилий.
Мимо шахти йшов шептун,
втерся в гурт, мов злодій.
Вгледівши злиденність ту,
річ таку заводить:
«Збільшовичений цей рай
гірш за пекло кляте.
Без чобіт, — а вугіль дай.
Треба страйкувати!
Не життя це, а труна...»
Тут
    забійник
                просто
згріб
    і кинув шептуна
ловко із помосту.
«Слово хочу я узять!
Рюмсати доволі!
Якщо будем так стоять, —
будемо ми голі.
Не пошиє бог чобіт,
ні одежі гожої,
хоч чекатимеш сто літ

допомоги божої.
Щоб вдягтися бідним всім,
треба нам заводів,
а даси вугілля їм, —
вдягнешся по моді.
Глянь кругом,
шахтарю-друг,
від тепла
до світла —
від вугілля все навкруг, —
і харчі, і житла.
Навіть з хлібом буде туго,
як нема вугілля,
бо зробить без нього плуга, —
марні всі зусилля.
Без вугілля будеш чим
страву ти солити?
Будеш способом яким
хліб і сіль возити?
По країні йшла війна.
Де ж було трудиться,
якщо мусила вона
з вражим кодлом биться?
Биті білі у боях.
То ж за труд, як треба!
Русь, робітнику,
твоя, —
відновляй для себе!
Все добудь своїм трудом —
чоботи,
сорочку!
Розмахнися обушком —
бий по угольочку!..»

І дослухать заклик мій
не схотівши навіть,
забивать пішли забій, —
в день по сажню ставить.
Згріб вугілля відгрібний,
б'є кріпильник метко,
коногон,
під свист гучний,
гонить вагонетки.

В труд закоханий у свій,
сповнені до краю
вагонетки
стволовий
з вугіллям приймає.
Вугіль вирвали з глибин, —
із підземних ходів;
по Росії мчиться він —
чорний хліб заводів.
Русь прокинулась од снів.
Вгору, аж до неба
дим димить із димарів,
творим все, що треба.
Босим — вистачить взуття,
піджаків — для голих, —
їх везе електротяг
по лісах і долах.
І увесь
шахтарський люд
взутий і одітий.
А харчів —
бери хоч пуд —
ніде вже подіти.
І течуть, немов ріка,
дні
життя невпинного.
Маєм все —
до молока
отогó —
пташиного.
Сплів я в казочку слівце,
та скажу для друга:
буде справді все оце,
був би тільки вугіль!

1921

ОСТАННЯ СТОРІНКА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ

Слава, червоний герою, тобі!
Землю ти кров'ю вимив,
на славу комуни
у смертний бій
йшовши твердинями Криму!
Вони проповзали танком рови,
гармат випинаючи шиї, —
тілами рови заповнили ви,
по трупах пройшли перешийок.
Вони
за окопом зривали окоп,
шмагали свинцем-рікою, —
а ви
одібрали у них Перекоп
мало не просто рукою.
І ти не тільки завойовував Крим
і знищував зграю криваву, —
удар твій подвійний:
здобуто ним
на працю велике право.
Якщо
нам у сонці життя дано
за цими днями похмурими,
ми знаєм:
осягнуте вами воно
у перекопському штурмі.
В єдину подяку зливаєм слова,
червонозоряна лаво!
На віки віків, товариші,
вам —
слава, слава, слава!

1921

ПРО ПОГАНЬ

Слава, Слава, Слава героям!!!

А в тім,
доволі вже данини
цим людям.
Про погань
говорити
будем.

Утихомирились бурі революційних лон.
Затяглася тванню радянська мішанина.
І вилізло
з-поза спини РРФСР
мурло
міщанина.

(Зі словом не дамся я на оману,
зовсім не проти міщанського стану я.
Міщанство
без розрізнення класів і станів
славословити стану я).

З нив неозорих російських усіх,
з першого дня радянської обнови,
збіглись вони,
перефарбувавшись наспіх —
і засіли в усі установи.

Змозоливши од п'ятирічного сидіння зади,
дебелі, мов умивальники,
живуть і донині —
тихіш води.
Звили затишні кабінети й спочиваленьки.

І ввечері
чи та, а чи інша гидь,
дивлячись на жінку,
що привчається до піаніна,
каже,
чаями розпаривши хіть:
«Товаришко Ніна!
На свято прибавка —
24 тищі.
Тариф.
Ех,
і заведу я собі
тихоокеанські галіфищі,
щоб із штанів
визирати,
мов кораловий риф!»
А Ніна:
«І мені з емблемами плаття.
Без серпа і молота — тобі й не раді!
В чому
сьогодні
буду фігурять я
на балу в Реввійськраді?!»

На стінці Маркс —
з червоного овала.
На «Известиях» гріється кошеня, мов зна́рошне.
А з-під стелі скажено
репетувала
канарочка про своє про канарочне.

Маркс зо стіни дививсь, дививсь...
І рота
роззявивши вмить,
як загримить:
«Обплутано революцію обивательщиною липучою.
Обивательщина страшніша від врангелівської навали.
Мерщій
канаркам голови поскручуйте,
щоб комунізму
канарки не подолали!»

1921

НАКАЗ № 2 АРМІЇ МИСТЕЦТВ

Оце вам —
баритони вгодовані,
що, випинаючи
черево вперед,
струшуєте кубла,
театрами іменовані,
аріями Ромеїв та Джульєт.

Оце вам —
пентри
опасисті, мов коні ті,
жерлива й гучлива Росії краса,
що, причаївшись по майстернях,
по-давньому драконите
квіточки і тілеса.

Оце вам, —
що затуляєтесь листиками містики,
з наморщеним чолом старим,
футуристики,
імажиністики,
акмеїстики,
заплутані у павутинні рим.

Оце вам, —
що на розпатлані позміняли
гладкі зачіски,
на личаки — лак,
пролеткультці,

що ліпите латки
на вилинялий пушкінський фрак.

Оце вам, —
що танцюєте, в дуду дуєте,
чи одверто грішите
чи заховавшись в куток,
і майбутнє
собі малюєте
як суцільний академічний пайок.
Вам кажу
я—
чи геніальний я чи не геніальний,
але кинув витребеньки
і працюю в Рості, —
я кажу вам —
поки вас прикладами не прогнали:
Облиште!
Досить!

Досить!
Забудьте,
плюньте
і на рими,
і на арії,
і на млості сердець,
і на всі інші мерехлюндії
з арсеналів мистецтв.
Кому воно цікаво,
що — «Ах, який він жалюгідненький!
Як він кохав
і яким він був нещасним...»?
Майстри,
а не довгопатлі проповідники
потрібні в цей час нам!
Слухайте!
Паровози стогнуть,
дме з щілин і з топок:
«Дайте вугілля з Дону!
Слюсарів,
механіків в депо!»

На кожній річці, в затоках,
лежачи з діркою в боку,

пароплави провили доки:
«Дайте нафти з Баку!»

Поки воловодимося в спорі ми,
в чому зміст потайний вбачать,
«Дайте нам нові форми!» —
лунає зойк по речах.

Нема дурних,
чекаючи, що проРече співець вам,
баранячою отарою за «маестрами» гнать.
Товариші,
дайте нове мистецтво —
таке,
щоб витягти республіку з баґна.

1921

ПРОЗАСІДАЛИСЯ

Лише зазоріє на світ,
щорання бачу знову:
хто в ком,
хто в голов,
хто в політ,
хто в освіт,
службовці спішать в установи.
Справ папірчаних хлине на вас зливище,
щойно в будинок ввійдеш ти:
одібравши з півсотні —
щонайважливіших! —
ідуть на засідання всі до решти.

Заявишся:
«Чи можуть мені аудієнцію дати?
Ходжу, немов бить поклони». —
«Товариш Іван Ванич пішли засідати.
Об'єднання Тео [1] й Гукона» [2].

Обникаєш сто сходів.
Світ немилий.
Знов:
«За годину звеліли прийти вам.
Засідають.
Купівля пляшки чорнила
Губкооперативом».

---

[1] Тео — Театральний відділ Головполітосвіти при НКО.
[2] Гукон — Головне управління конярства.

За годину
службовців
згинув і слід —
пустка гола!
Всі до двадцяти двох літ
на засіданні комсомолу.

Дряпаюсь знову, дивлячись на ніч,
на горішній поверх семиповерхового дому.
«Прийшов Іван Ванич?» —
«На засіданні
А-бе-ве-ге-де-є-же-зе-кому».

Розлючений
на засідання
вдираюсь, як лавина.
Клену-проклинаю: що за наруга?
І бачу:
сидять людей половини.
О, чортовиння!
Де ж половина їх друга?
«Зарізали!
Вбили!» —
кричу аж змок.
Схибнувся розум з жаху і відрази.
І чую
секретаря спокійнісінький голосок:
«Вони на двох засіданнях зразу.

За день
на засідань з двадцять
встигнути треба нам.
От і доводиться розірваться!
До пояса тут,
а решта —
там».

З хвилювань не заснеш.
Ясніє вікно.
Мрією ранній ранок стрічаю:
«О, якби
засідання
ще одно —
про викорінення засідань усіх до краю».

1922

НАВОЛОЧ,

рядками прицвяхована,
стій, негожа!
Слухай це вовче виття,
мало чим на поему схоже!
Виклич сюди
найпузатішого,
від усіх лисішого!
Скоріш його!
Пхну у звіт Помголу[1]
Дивись!
Вглянься
за цифру голу...

Вітер рвонувся,
Рвонувся — і тихо...
Замів у снігів глибину
тисячо —
мільйонно-стріху
волзьких осель труну.
Комини — похоронні свічі.
Навіть круки
геть злітають
звідти
в небосхил,
чуючи,
що лине
тяжкий до розпуки

---

[1] Помгол — створена ВЦВК у 1920 р. комісія допомоги областям Росії, що голодували.

дух
підсмажуваних тіл.
Матір?
Дочку?
Батька?
Хлопчика?
Кого?
Кого в людожерстві окріп чека?

Помогти не можна!
Заметені снігами.
Помогти не можна!
Холод. Мла.
Помогти не можна!
Під ногами
навіть глину зжерто,
все до тла.

Ні,
не поможуть!
Треба здаваться.
В 10 губерній могилу ви́міряйте!
Двадцять
мільйонів!
Двадцять!
Лягайте!
Вимрете!..
Тільки одна,
плачем притишеним,
віхоли прокляттями вкриваючи поля,
рік,
доріг волосся засніжене
вітром рве і ридає земля.

Хліба!
Хлібчика!
Хлібця!

Та знайоме із смерті пащею,
тягнучи ледве
життя своє,
місто селам рукою трудящою
жменю крихт подає.

«Хліба!
Хлібчика!
Хлібця!»
Радіо реве за всі кордони.
І з газет
замість відповіді сипляться
лиш одні дурниці-пустодзвони.

«Лондон.
Бенкет.
Сидить король з королевою у парі.
П'яних — не вмістить в роззолоченій кошарі».

Будьте прокляті!
Хай
по вашу голову вінчану
із колоній
прийдуть дикуни,
що їдять чоловічину!
Хай
обійме королівство
бунтів заграва!
Хай
столиці ваші
будуть спалені впрах!
Хай із спадкоємців
і спадкоємниць вариво
вариться в коронах-казанах!

«Париж.
З'їхались парламентарії.
Про голод доповідь.
Фрітіоф Нансен.
В усміщці слухали.
Ніби соловейкові арії.
Ніби тенора слухали в моднім романсі».

Будьте прокляті!
Хай
довіку
вам мови не почуть своєї!
Пролетаре французький!
Звий

петлю
і позатягуй нею
товщу огидних ший!

«Вашінгтон.
Фермери,
напоєні,
вгодовані
так, що аж
домкратами підіймають пуза,
що незбуту
пшеницю
топлять в моря повені, —
розжарюють паровози зерном кукурудзи».

Будьте прокляті!
Хай
ваші вулиці
будуть бунтом загнічені.
Місце
вибравши там, де роздольно,
хай
по Америці —
Південній,
Північній —
ваших черев
женуть
м'ячище футбольний!

«Берлін.
Оживає еміграція.
Бандам радісно це:
за голодних би взяться їм.
По Берліну,
покручуючи вусики,
ходять,
пишаються:
— Патріот!
Руський!» —

Будьте прокляті!
«Геть» їм назавше!
Всім з'огидивши юдиним видом,

за злото французьке душу і розум продавши,
блукайте чужинами вічним жидом!
Ліси російські,
зберіться всі!
Виберіть по найбільшій соснині,
щоб образ їхній
вічно висів,
аж попід небом гойдався, синій.

«Москва.
Скарга збиральниці:
в «Ампірах» [1] скаляться,
або ткнуть якраз
папірці грошеві,
що з ужитку вийшли ще в дореволюційний час».

Будьте прокляті!
Хай буде так,
щоб у шлунку почав горіти
кожен
з'їдений вами шматок!
Щоб ножицями обернувся біфштекс соковитий,
розпорюючи стінки кишок.

Згине.
Згине 20 мільйонів чоловік!
Іменем всіх потерпілих тут —
прокляття тим віднині,
прокляття тим навік,
хто од Волги одвертає морд товстоту.
Слово це не до товстого пуза,
слово це не до царського трону, —
душ таких
не вражають словесні прокльони,
багнет революції вражає їх.
Вам,
незліченній армії частинок повсталих,
порох світу,
чий порив,
сила,
кинута по всіх підвалах,

---

[1] «Ампір» — ресторан в Москві.

згодом знищить
світ незмірних багатіїв!
Вам! Вам! Вам!
Слів оцих мідь!
Цифрами верстовими,
страшними, як оці слова,
Волгу в рахунок буржуазії впишіть!

Буде день!
Пожар всесвітній,
нищівний і владний.
Змітаючи багатіїв палати,
будьте також
до кінця нещадні
в годину відплати!

1922

МОЯ ПРОМОВА НА ГЕНУЕЗЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ

Не мені звання російського делегата нести.
Я —
самозванець на конференції Генуезькій.
Товаришеві Чічеріну в дипломатичні делікатності
свої додам —
одверті й неввічливі внески.
Слухай!
Міністерська компанійко!
Нічого очицями блимать із сальця.
Крізь фраки спокійні бачу —
паніка
гарячкою трусить ваші серця.
Невже
без сміху
думати в силі,
що ви
на конференцію
нас запросили?
З багнетами на Перекоп ішли ми,
під червоним прапором розправляючись з бунтами,
трудом гнучись у фабричному димі,
ми знали —
примусимо розмовляти з нами.
Не з завмерлими язиками прохачі ми,
не жебраки, що несміло на світло видираються, —
ми їхали, оглядаючи хазяйськими очима
майбутню
Світову Радянську Федерацію.
Ляпають язичиська газетних рядків:

«Випробувати спершу...»
Зарвались трішки!
Не ви нам для іспиту даєте роки —
а ми до пори даєм передишку.
Лиш на першій фабриці дим злетів —
ворожнеча до вас
зайнялась
між робітничими масами.
Чи ворожнечі пожар ми слиною слів
на конференції
тут от
загасимо?
До мідного п'ятака
борги всі із нас
лічать «Матени»,
лічать «Таймси».
Квитатися хочете?
Що ж!
Гаразд!
Поквитаймося!
Про повішених Врангелем,
про розстріляних,
про заколотих
ніколи спогадів Крим не зітре.
Якими пудами
якого золота
оплатите це ви, пане Пуанкаре?
А вашим Колчаком, на лють неситим,
гори уральські вганялись в дрож.
Яким золотом —
чи вистачить в Сіті?! —
оплатите це ви, пане Ллойд-Джордж?
Встроміть у Волгу вістря зору:
хіба це пекло
голодних хат,
хіба цей жах
мужичого розору
не хвіст од ваших війн і блокад?
Кладовищами
голодної смерті
проїдьте самі, як хочете, ви.
На якому —
на залізному, може, експерті

волосся не встане на голові?
Не захиститесь пунктами резолюцій-загат.
Революція
пальбою ніч звеселить
і на всесвіт скаже:
«Сплати-но, гад,
і оці-от російські векселі!»
Рожеві теж червоніють помалу.
Тихше!
Мовчок!
Чуєте
з Берліна
перший крок
Трьох Інтернаціоналів?
Вирощуючи єдність в боротьбі тривалій,
йдемо.
Прислу́хайтесь —
здригається будова.

Я скінчив.
Можете й далі
провадити засідання, панове.

1922

НІМЕЧЧИНА

Німеччино —
це тобі.
Це не від Раппа́ло[1].
З розрахунками возитись я не звик.
Ніколи
на компліменти мене не поривало,
на балаканину не тягнуло мій язик.

Я не питав,
Вільгельмові
чи то Миколі користь, —
розбиратись в чварах царських не мені.
Я
від перших днів
прокляв народне горе,
плюнув римами в лице війні.
Розпустивши демократичну слину,
йшов Керенський у гарматнім гулі.
З тими був я,
хто вас в червні
не покинув,
і націлені одводив кулі.

І коли, полків з'єднавши коло,
стисли горло вам французи і британці,
голос наш

---

[1] Раппало — раппальський договір між Німеччиною та СРСР. До цього і до всіх інших віршів про закордон подаємо примітки самого автора (*Ред.*).

підносив пісню волі,
руки фронта простягнув брататься.

Сьогодні
ходжу
по твоїй землі, Німеччино,
й любов моя до тебе
розквіта сердечно.
Я бачив —
застигли верфі на Одері,
я бачив —
на фабриках що день, то гірш.
Дарма, —
не вірю,
що на смертному одрі
лежиш.
Я давно
з себе
лахміття націй скинув.
Убога Німеччино,
дозволь
у боротьбі,
мені, як німцеві,
як рідному синові,
розказать за тебе про твій біль.

Робітнича пісня

Ми сієм,
ми жнем,
ми куєм,
ми прядем,
раби всемогутніх Стіннесів [1].
Та ми не мертві.
Ми ще прийдем.
Ми сили згуртуємо й кинемось.

Обернулась шибером [2]
посмішка на морді, —

---

[1] Стіннес — могутній німецький капіталіст.
[2] Шибер — спекулянт.

Сім'я Маяковських. Стоять: батько Маяковського Володимир Костянтинович і сестра Людмила Володимирівна. Сидять: мати Маяковського Олександра Олексіївна, В. Маяковський і сестра Ольга Володимирівна. Фото. 1905.

Історія спинилась.
Та вірити не слід.
Ми ще прийдем.
Ми пройдем із Норденів [1],
крізь Вільгельмів проліт [2]
Бранденбурзьких воріт [3].

У них долари.
Перемога дала.
Із унтерденлінденських готелів [4]
повзуть,
вгризають в горло долар,
од нашого горя веселі.

Тримайтеся, друзі, розплата гряде...
За все —
за війну,
за безправ'я наше,
з усіма,
з їхніми
і зі своїми —
настане день,
ми розквитаємось в червонім реванші...

На горлі коліно,
ледь дихаєм під ним,
наш голос судомою німиться...
Ми знаєм, під ким,
ми знаєм, під чиїм
іще підведуться німці.
Ми
ще
звеселимо берлінські вулиці.
Стяг червоний,
над світом

---

[1] Норден — робітничі квартали Берліна.

[2] Вільгельмів проліт — середній проліт Бранденбурзьких воріт в Берліні. Крізь нього їздив тільки імператор Вільгельм і дозволялося один раз проїхати молодому подружжю з церкви.

[3] Бранденбурзькі ворота — тріумфальні ворота в центрі Берліна, крізь які проривалися в березні повсталі комуністи.

[4] Унтерденлінденські готелі — багаті готелі на вулиці Унтер ден Лінден в центрі Берліна.

могутньо ширяй!
Червону пісню
з вікон кожного Шульца,
вільний
з Заходу Рейн, —
вітай!
Це я тобі дарую, Німеччино.
Це
не долари рікою, —
у пісні моїй призначення своє.
Що ж,
і ти
і я —
ми злидні обоє, —
у мене
це найкраще з усього, що є.

1922

ПАРИЖ

(Розмовочки з Ейфелевою вежею)

У човганні мільйонів ніг.
У шелесті тисяч шин.
Я міряю Париж —
від самоти знеміг,
до болю ні лиця,
до болю ні душі.
Круг мене тут —
авто фантастять танець,
Круг мене тут —
із звірорибних морд —
іще з Людовіків
цей свист води фонтанивсь.
Виходжу я
на Place de la Concorde.
Чекаю я,
аж поки,
звівшись плавко
(щоб із шпиків хто-небудь не підглянув),
до мене,
до більшовика,
на явку
не вийде Ейфелева із туману.
Цить,
вежо,
тихше тупайте! —
побачать!
От місяць — гільйотинний ніж.

Я ось що скажу
(розшептавшись в туркоті,
їй
в радіовухо
дзижчу
скоріш):
— Я розагітував будинки з речами.
Ми —
тільки згоди вашої ждем,
вежо,—
в повстання пішли б із нами?
Вежо, —
ми
вас обираєм вождем!
Не вам —
взірцеві машинного генія —
мліть,
чуючи аполлінерівський вірш [1].
Для вас
не місце — гниття щоденне —
Париж проституток,
поетів,
бірж.
Метро дали згоду [2],
підуть з любов'ю, —
вони
із своїх обличкованих нутр
публіку виплюють,
змиють кров'ю
із стін
плакати духів і пудр.
Вони упевнились —
не ними литься
в'юнам багатих.
Вони не раби!
Вони упевнились:
більше
до лиць їм
наші афіші,
плакати боротьби.

---

[1] Аполлінер — французький поет.
[2] Метро — метрополітен, підземна залізниця.

Вежо, —
вулиць не бійтесь!
Коли вже
метро не випустить вуличний грунт —
рейки
грунт на шматки поріжуть.
Я піднімаю рейковий бунт.
Вам страшно?
Трактири заступляться зграями?
Вам страшно?
Підмогою прийде Рів-гош [1].
Не бійтесь!
З мостами домовленість маю.
Вплав
ріку
не візьмеш
також!
Мости,
розпалившись од руху злого,
піднімуться враз з паризьких сторін.
Мости забунтують
від заклику того —
зметуть перехожих з камінних спин.
Всі речі здибляться.
Їм важко тут буть.
Мине
п'ятнадцять літ
чи двадцять, —
струхліє сталь,
і речі
теж
підуть
самі Монмартрами [2] на ночі продаваться.
До нас би, вежо!
Ви
до нас
рушайте
враз!
Ви там потрібніші!

---

[1] Рів-гош — лівий берег, демократична частина Парижа.
[2] Монмартр — квартал Парижа, де знаходиться більшість шинків і шантанів.

В блищанні сталі,
в днях багряних —
ми стрінем вас,
ніжніше стрінем вас,
ніж вперш закохані своїх коханих.
Ходім в Москву!
На шир Москви
погляньте ви лишень!
Ви
— кожній! —
можете по вулиці здобуть.
Ми вас
плекатимем;
за день
разів із сто
там вашу мідь і сталь до сонць натруть.
А місто ваше,—
хай
Париж франтих і дур,
Париж бульварної гульні всієї,
нехай конає сам, зацвинтарившись в Лувр [1],
в пітьму лісів Булонських [2] і музеїв.
Вперед!
Ступни четвіркою цих лап,
прибитих кресленнями Ейфеля,
щоб в нашім небі радіївсь твій лоб,
щоб наші зорі біля тебе здрейфили!
Так зважтесь, вежо,—
станьте, зруште все,
розбурхавши Париж з вершечка і до низу!
Ходім!
До нас!
До нас, в СРСР!
Ходім до нас —
я
вам
дістану візу!

1922—1923

---

[1] Лувр — музей в Парижі.
[2] Булонський ліс — парк в Парижі.

МОСКВА — КЕНІГСБЕРГ

Проїжджі все, — а піших рідше.
Іще хропе Москва діляг.
Тверську жере
і наскрізь ріже
сорокасилий Каделяк [1].
Обмахнуло
радіатор
горизонта віялом.
Eins!
zwei!
drei! —
Мотор гримить.
Аеродром —
дверми в блакить.
Брік.
Механік.
Ньюбольд.
Пілот.
Речі.
Всім по п'ять кіло.
Розстаються п'ятеро
із землею-матір'ю.
Ящіром —
стежина за стежинкою
розбігаються
полем-килимом.

---

[1] Каделяк — марка автомобіля.

Червоноармійці
разом з Ходинкою,
стоячи,
назад відлинули.
Небо —
чи ти це...
Зорі —
чи ви ото?!
Мимо зорі
(не можна ж без віз!)
розкраюй повітря
силою вильоту,
стріляй
у небо,
відлетілий низ!
Розгорнувся
світ перед нами.
І пішли
години
незвичайниться.
Міста
попід хмарами
сяють вогнями.
Птиця —
доганяє,
не догнала —
тягнеться...
Ями повітряні.
З розмаху бухаєм.
Поруч блискавка.
Ньюбольд зм'як.
Грім мотора.
В усі і над вухом.
Ні роздратування,
ні болю, однак.
Втори ж мотору,
пісне моя.
З ним в цю пору
зливаюсь я:
«Крила Ікар [1]

[1] Ікар — грек; як каже легенда — намагався літати, прив'язавши до спини крила.

в скелі поверг,
щоб неба ріка
текла в Кенігсберг.
Креслив, сивів
колись Леонардо [1] —
щоб я
    летів
гордо і радо.
Уточкін [2] падав —
щоб близько, близько,
із сонцем рядом —
ширять над Двінськом.
Рекорд в рекорд
Горро [3] вбивав —
щоби я
    от —
хмарою літав.
Коптів
    над Гномом [4]
Юнкерс і Дукс [5],
щоб бився
    з громом
моторів гук».
Що ж —
    для того
        зламалися крила Ікарові
і людство
    для того
        трудом заводів никло,
щоб я,
    Маяковський,
        в небесному мареві
Кенігсбергами
    розпурхувався
        на канікули?!
Щоб ось такій
    безхвостій
        і безкрилій курці

[1] Леонардо — Леонардо да Вінчі, який винайшов літальний апарат.
[2] Уточкін — льотчик.
[3] Горро — льотчик.
[4] Гном — марка мотора.
[5] Юнкерс, Дукс — марки аеропланів.

поміж подушками
всістися куцо!
Щоб кидать,
не виглядаючи із гондоли,
ковбасну
шкурку
на міста і доли?!
Ні!
Дивися на землі цвітіння!
В сто зіниць
засвічуй зір ти свій!
Завтрашнє,
майбутнє покоління,
стальнорукий,
дужий класе мій, —
дякую
тобі
за те, що для польоту
ти
й мене вкував —
свій ланцюжок.
Я кладу на тебе,—
світ труда і поту, —
горизонту
вогняний вінок.
Ми злетіли,
але ще не дуже.
І коли
до Марсів
дуги вигнуть треба —
будь ласкавий,
дай, —
життя віддам я тут же.
Хочеш,
кинусь
із трьох тисяч метрів
з неба?!

1923

НОРДЕРНЕЙ

Німецький курорт,
діра дірою,
ні паскудна, ні добра, —
живу в Нордернеї.
Падає
чайка
у хвилі прибою.
Море
блискучіше ручки дверної.
Повен рот
красот природ:
то вириють хвилі
припливом півберега,
то краб,
то дельфінове тільце присне,
то хвилі заблимають, ринучи з шерехом,
то захід
у морі
киселем розкисне.
Нудотний лад!..
Бодай би
вдарив
громовий розкат.
Я жду, не діждусь
і не в силах діждаться —
та марю я зустріччю,
дужою, скорою.
Здається ось:
із-за островочка
кронштадтці

уже випливають
і цілять Авророю [1].
Та бурі не вивести,
й море в терпінні ще,
і хвилі
не гладять вітрові пальці.
По пляжу
зарились в пісок
і в лінощах
мліють купальники,
мліють купальниці.
Ввижається:
буря здіймається з дюни.
«Купальники —
бочки, жиром начинені,
тікайте!
Здмухне,
перемеле,
посуне.
Пісок — кулеметник,
кулі — піщини».
Та пестить
буржуйок
пісок розпечений.
Та вітер
і пляж
в ладу з грудастими.
З усміхом
— дешево все у Німеччині! —
валютники
гріють катари і астми.
Але це ж,
напевно,
червоні ро́ти.
Різноголосиця кроків знайома.
В цю мить на табльдотників,
в цю мить на табльдоти [2]
наринуть, накинуться,
вріжуться громом.

---

[1] «А в р о р а» — крейсер.
[2] Т а б л ь д о т — спільний обід у готелях.

Та обер [1]
скоса
на панночку тупиться:
фашистський
на панночці
знак муссоліниться.
Ссучи
й гризучи крабові шупальці,
стежать,
як в море
захід уклиниться.
Чиє серце
жовтневими бурями вимито,
тому ні заграв,
ні морів,
що ревом ллються,
тому нічого,
ні красот,
ні кліматів,
не треба —
окрім тебе,
Революціє!

1923

[1] Обер — офіціант.

МИ НЕ ВІРИМО!

Тінню затьмивши весінній день,
виклеєно урядовий бюлетень.
Ні,
не треба!
Чи блискавкам накажеш ти
                                        не ринуть?
Ні,
   язик грози не можна закувать!
Вічно будуть
                    тисячосторінно
на сполох
            бити
                    Ленінські слова.
Чи заніміти грім хтось приневолить?
Хто спинить смерч,
                            що вгору звивсь тепер?!
Ні!
    Не ослабне Ленінова воля
в мільйонносилій волі РКП.
Хіба термометрами
                            жар такий
                                        несеться?!
Хіба
      такий-от пульс
                            гуде лише на мить?!
Вічно буде Ленінове серце
в революції у грудях клекотіть.
Ні!
ні!

ні-і...
Не хочемо,
                    не віримо в цей бюлетень смутний.
В очах весни,
                    настирна тінь, не стій!

1923

МАРШ КОМСОМОЛЬЦЯ

Комсомольцю —
нога до ноги!
Плече до плеча!
Марш!
Товаришу,
бери розгін!
Марш грими наш!

Хай скиглять діди де-не-де! —
Наші ряди юні.
Ми,
напевно, ввійдем,
в час полудневий комуни.

Хто?
Перед чим змалів?
Мислі удар дай!
Вріжся в книжок масив.
Нам
нема тайн.
Зі старим не скінчили бій.
Горять
очей вогні.
Мускул
шліфуй свій!
Тіло гартуй до борні.
Морем літер,
чисел
плавай, як риба в воді.

День — труд.
Вчися!
Безліч реместв,
діл.

Після діл всіх,
на дозвіллі
заводь пісню.
Так заливай сміх,
щоб камінь
в реготі тріснув.

Якщо
для батька кінець
колись
приготує днина,
чи буде готовий боєць?
Готова завжди
зміна!

Чом зориш, як сова,
чом
уникаєш сонця?
Товаришу,— ставай
поряд
в ряди комсомольців!

Комсомольцю —
нога до ноги!
Плече до плеча!
Марш!
Товаришу,
бери розгін,
Марш грими наш!

1923

ВОРОВСЬКИЙ

Сьогодні,
пролетаріате,
грім
голосів
розкуй,
забудь
про всепрощення тоскне.
В останній раз
пройде
через Москву
застрелений
фашистами
Воровський.
Скількох не стане...
Скількох не стало...
Скількох на клапті...
Скільком не встать...
Хто б не здав,
чия б не здавала, —
ми не здали!
Нас не здолать!
Метни,
як бомбу,
нині гніву клич.
Хай голоси
проміняться
багнетним блиском.
В очах
в капіталістових
стовбич.

Карбуйсь
по королівських
завісках.
Народну
відповідь шли
на зухвальство нот!
Мільйонні юрби
на майданах
визмій!
Хай
в смерті цій
побачить весь народ
безсмертя
справи
комунізму.

1923

БАКУ

Баку.
Місто вітру.
Пісок плювком в очах.
Баку.
Місто пожарищ.
Палахкотіння Балахан.
Баку.
Листя — кіпоть.
Віти — проводи.
Баку.
Ручаї —
          чорнила нафти.
Баку.
Пласковерхі доми.
Горбоносі люди.
Баку.
Ніхто не селиться для гуляння.
Баку.
Масна пляма в піджаку світу.
Баку.
Резервуар бруду,
                              але ж до тебе я — поет —
тягнуся
          любов'ю
                              більш жданою —
ніж притягує дервіша Тібет,
Мекка — правовірного,
                                        Єрусалим —
                                                  на прощу
                                                       християн.

По тобі
машинами зітхають
мільярди
поршнів і коліс.
Поцілують
та й ізнов
цілують (не втихають)
маслом,
нафтою
тихо
і просто в губи й ніс.
Волі міста
протистати не сміючи,
ланцюгом заціпенілих речей,
туляться
до Баку
покірно
навіть змії
зви́вистих цистерн.
Якщо в майбутнє
сильно віриться,
це тому,
що всім містам,
всім столицям
в серце ущи́риться
чорна
бакинська
кров густа.

1923

УНІВЕРСАЛЬНА ВІДПОВІДЬ

Мені
набридли ноти, —
хватає з ними нам роботи.
Пропоную
без зайвих фраз —
універсальну відповідь —
всім зараз.
Якщо
нас
якийсь надумає палій
спровокувати
на кривавий бій —
ми, міцні,
скажемо:
ні!
А якщо
навіть в мордобійній справі
руку простягнуть —
на конференцію, будьте
ласкаві! —
Ми враз
відповімо:
гаразд!
Якщо
держава
десь іще така є,
що ультиматумом нас лякає, —
ми, міцні,
скажемо:
ні!

А, якщо,
не лякаючи нас погрозами,
щиро скажуть:
погодитись просимо! —
ми враз
відповімо:
гаразд!
Якщо
концесіями
капіталісти
хочуть
на шию нашу сісти, —
ми, міцні,
скажемо:
ні!
А якщо
схочеться
розкрити калитку тугу їм,
і звернуться:
«Давайте,
чесно поторгуєм» —
ми враз
відповімо:
гаразд!
Якщо хочеться
сунуть рило їм
в те,
кого судимо,
кого милуєм, —
ми, міцні,
скажемо:
ні!
Якщо
просто
попросять
при всій громаді —
пробачте такому-то —
дурневі-дяді, —
ми враз
відповімо:
гаразд!

Керзон,
Пуанкаре,
і ще хто там?!
Кожен із вас,—
щоб не наробити гірше, —
перше,
ніж оголошувать марні ноти,
хай прочитає
ці вірші.

1923

КИЇВ

Лапи ялинові,
лапки,
лапенята...
у снігу,
а теплі всі якії!
Мов до сивої
бабусі
гостювати,
вчора
я
приїхав в Київ!
От стою
на гірці
Володимирській.
Широчінь така —
не вимчати й перу!
Сяючи
отак
колись у приморозки,
звідси оглядав
Русь Київську
Перун.
Ну, а далі —
хто,
коли,
не тямлю добре,
тільки знаю,
що оцим ось
широм,

волоком,
порогами,
крізь обрій
йшли
з дарами
до Аскольда й Діра [1].
Далі
било сонце
куполам в літаври:
— На коліна, Русь!
Зігнись і стій! —
До сьогодні
Володимир
нас жене у лаври.
Бич хреста
стискає
кам'яний святий.
Йшли
із найглухіших
в світі
місць
прадіди,
прапрадіди
і пра пра пра!..
Безліч
всяких
закривавлених дрібниць
у бабусі тут
на берегах Дніпра.
Вбитий був
і знову встав Столипін,
пам'ятником встав,
заклавши пальці в кітель.
Знов звалився він,
і знов
тремтіли липи
від гармат
дванадцяти правителів.
А тепер
встають
з Подолу дими,

[1] Аскольд і Дір — київські князі IX ст.

груди Києва
гудуть,
нагріті казанами.
Не святий —
земний,
вже інший Володимир
своїх декретів
хрестить нас вогнями.
Я навіть
зарусофільствував
цієї миті!
Русофільство,
та іншого вже сорту.
Ось
моя
країна робітнича,
одна
в безмежнім світі.
— Гей!
Пуанкаре!
Візьми нас?!.
Чорта!
Ще нехай
старий
останній батько
здригає
голосінням
лаврині дзвіниці.
Ще нехай
вчувається
з Хрещатика
вовчий зойк:
«Даю — беру червінці!»
Наша сила —
правда,
ваша —
лаврські дзвони.
Ваша —
дим кадильний,
наша —
фабрик дим.

Ваша міць —
червінець,
наша —
стяг червоний.
— Ми візьмем
і переможем з ним.
Здрастуй
і прощай, бабусю сива!
Ану, хутчій
з дороги нам
зійди!
Вмри, святобожнице
і спекулянтко хтива.
Ми ідем —
онуки молоді!

1924

КОМСОМОЛЬСЬКА

Смерть — геть!

Будує,
валить,
кроїть
і рве,
лине,
летить,
не кре́ниться,
гуде,
промовляє,
мовчить
і реве —
юна армія:
ленінці.
Ми —
кров нова
вулиць і жнив,
тіло нове,
ткальні ідей
нить.

Ленін —
жив.
Ленін —
живе.
Ленін —
буде жить.

Залили горем.
В мавзолей завезли
часточку Леніна —
тіло.
Тлінню ж не взять —
ні землі,
ні золі —
найперше в Леніні —
діло.
Смерть,
ні слівця не кажи!
Слово твоє криве.
Мусиш
косу
залишить!
Ленін —
жив.
Ленін —
живе.
Ленін —
буде жить.

Ленін —
живе
походом Кремля
проти визиску лютошаленого
Буде жити,
і буде земля
пишатися іменем
Леніна.
Усіх
держав
рубежі
повстання зірве
комуні
шляхи відкрить.
Ленін —
жив.
Ленін —
живе.
Ленін —
буде жить.

До відома смерті,
відьми-карги,
що тягне в глибокі могильники:
«Ленін» і «смерть» —
слова-вороги,
«Ленін» з «життям» —
це спільники.

Твердо
тугу здуши.
В грудях
горе пливе.
Нам —
не скніть!
Ленін —
жив.
Ленін —
живе.
Ленін —
буде жить.

Ленін —
ось він.
Іде, як ішов.
Іде
і вмира з нами разом.
І в кожнім народженім
родиться знов —
як прапор,
як сила,
як розум.
Під ногами,
земле,
дрижи!
Слово
грозове,
до зір здіймайся кружить!
Ленін —
жив.
Ленін —
живе.
Ленін —
буде жить.

Ленін —
теж
починав із азів, —
життя — майстерня геніїна.
З низу років,
з класу низів —
рвись
розвеличнитись в Леніна.
Тремтіть, палат етажі!
Звір'я біржове,
будеш
побите
вить.
Ленін —
жив.
Ленін —
живе.
Ленін —
буде жить.

Ленін —
найбільший
на всі віки,
та навіть
і це
диво
створили всіх часів
малюки, —
ми,
малюки колективу.
Мускул
вузлом в'яжи.
Знання світове
зубами
берись кришить.
Ленін —
жив.
Ленін —
живе.
Ленін —
буде жить.

Будує,
валить,
кроїть
і рве,
лине,
летить,
не крениться,
гуде,
промовляє,
мовчить
і реве —
юна армія:
ленінці.
Ми —
кров нова
вулиць і жнив,
тіло нове,
ткальні ідей
нить.
Ленін —
жив.
Ленін —
живе.
Ленін —
буде жить.

1924

ЮВІЛЕЙНЕ

Олександре Сергійовичу,
дозвольте познайомитись.
Маяковський.

Дайте руку!
Ось мої вам груди.
Слухайте
серця
тужливий тон;
смутить мене воно —
це левеня, що стало цуценятком.
Ніколи я не знав,
що стільки
тисяч тонн
в моїй
голівці, легковажній надто.
Я тягну вас.
Ви дивуєтесь, незвичні?
Стиснув?
Боляче?
Пробачте за цей стиск.
У мене, та й у вас
в запасі вічність.
Що нам змарнувать
годинки дві
якісь?
Давайте мчать,
гомонячи,
начеб та вода,

начеб та весна —
і вільно,
і розковано!
В небі он
зоря,
така вже молода,
що без супутників
ходить їй
ризиковано.
Від плакатів
я звільнився,
та й любов не мила.
Шкурою кігтистою
ліг
ревнощів ведмідь.
Можна
пересвідчитись,
що земля похила, —
сів
на власний зад
і покотився вмить!
Ні,
на меланхолійку
не кинуся зневірену,
щось і розмовляти
не хочеться з людьми.
Тільки
зябри рим
ще пнуться розчепірено
на пісках поезії
у таких, як ми.
Мрія — шкодить,
з мрій нема користі,
службу знай,
хоч і нудьга хапне.
Та буває,
що життя
встає в інакшім змісті,
і велике
розумієш
крізь дрібне.

Нами
лірика
в багнети
часто атакована.
Нам потрібен
голос,
як сурмач.
Та поезія —
препаскудна штуковина:
існує,
хоч бери та й плач.
От, наприклад, це —
говориться чи мекає?
Синєморде,
вус рудий звиса.
Навуходоносором
з біблії далекої —
«Коопсах» [1].
Наливайте з горя
аж по вінця чари!
Спосіб це не новий,
та погляньте — із
випливають
Red і White Star'и [2]
з купою
різноманітних віз.
Рад, що ви
за столиком —
не стрічались довго.
Ловко
муза, знаєте,
за язик вас тягне.
Як ото
у вас
колись казала Ольга?..
Та не Ольга!
Це з листа
Онєгіна Татьяні.

---

[1] Коопсах — кооперативне об'єднання цукрової промисловості.
[2] «Red» і «White Star» — «Червона» і «Біла зоря» — назви американських пароплавних компаній.

— Ваш чоловік,
мовляв,
дурний,
старий, як шкапа.
Я люблю вас,
неодмінно будьте ви моя.
Зараз, ранком,
все ж надій не трачу,
що з вами вдень побачусь я. —
Всяк було:
й пропасниця трусила,
й листи,
й під вікнами
блукання непутяще.
От
коли
і горювать несила, —
це, Олександре Сергійовичу,
значно тяжче.
Гайда, Маяковський!
На південь знов!
Серце
римами вимуч —
от
і любові каюк прийшов,
дорогий Владим Владимич.
Ні,
це не старість несе образу!
Немочі
в тілі нема.
Як схочу,
з двома упораюсь відразу,
а розсердити —
і з трьома.
В темі і-н-д-и-в-і-д-у-а-ль-н-и-й! —
про мене шепочуть.
Entre nous [1]...
бо цензор доріка.
Бачили
в саду одної ночі

[1] Entre nous (*франц.*) — між нами кажучи.

навіть
двох закоханих
членів ЦВКа.
От —
пустили плітку,
тішаться нівроку.
Олександре Сергійовичу,
не слухайте ж ви їх!
Може,
я
один
печалюся глибоко,
що сьогодні
вас нема в живих.
З вами б
за життя
умовитися впору.
Скоро й я зустрінусь
з смерті днем.
А по смерті
нам
стояти майже поруч:
ви на Пе,
а я
на еМ.
Хто між нами?
хто нам пара з виду?!
Щось поети
на землі моїй
звелись.
Поміж нами
— ох і горе —
Надсон за сусіду.
Ми попросим,
щоб його
на Ща
туди кудись!
А Некрасов
Коля,
син небіжчика Альоші —
він і в карти,
він і в вірш,
і з виду ми свої.

Знаєте його?
от він —
мужик хороший.
Цей нам
за компанію —
нехай стоїть.
А які ж сучасники?!
Півсотні
вас
не варті зроду.
Вилиці
від пóзіху
розвертає аж!
Дорогойченко,
Герасимов,
Кирилов,
Родов —
який
безнаросвітний пейзаж!
Ну, Єсенін,
змужиковілих зграя.
Сміх!
Коровою
ще й в рукавичках лаєчних.
Раз послухаєш...
— та це ж із хору! —
Знаю, —
балалаєчник!
Треба,
щоб поет
був і в житті мастак.
Ми міцні,
як спирт у поставцях з Полтави.
Ну, а що ось Безименський?!
Так...
Так собі...
із моркви кава.
Правда,
є
між нас
Асеєв
Колька.

Цей-от може.
Жилка, бачите,
моя.
Але ж
заробити треба толком!
Хоч маленька —
а сім'я.
Ви жили б —
були б
у Лефі співредактор.
Я агітки б
навіть
вам довірить рад.
Раз би підучив:
— ось так, мовляв,
і так-то... —
Ви змогли б —
у вас хороший склад.
Я дав би вам
жиркість
і сукна,
в рекламу б
видав
гумських дам.
(Я навіть
ямбом підсюсюкнув,
щоб лиш
сподобатися вам.)
Вам би
довелося
кинуть ямб гаркавий.
Наші пера —
вила
та багнета грань —
битви революції —
сильніші від «Полтави»
і любов
величніша
онегінських кохань.
Бійтесь пушкіністів.
Старомозкий Плюшкін

вихопить перце
й полізе
з перержавленим.
— Теж, мовляв,
у лефів
об'явився Пушкін.
От арап!
А ще змагається
з Державіним...
Я люблю вас,
та живого,
а не мумію.
Навели
хрестоматійний глянець.
Ви
в житті
своєму
також
— думаю —
добре бушували.
Африканець!
Сучий син Дантес!
Жінкам була морока.
Ми б його спитали:
— Хто батько ваш і мати?
Що ви пороблялиь
до 17-го року? —
Більше б вам того Дантеса й не видати.
Тільки
що ж базікання!
Спіритизм неначе.
Що ж, мовляв,
невільник честі...
загинув десь один...
Їх чимало й зараз,
молодчиків гарячих,
безміру
охочих
до наших дружин.
Хороше у нас,
в радянськім краї.
Знай — працюй,
і жити вільно й хлібно.

Тільки от
поетів,
як на жаль, немає —
та, можливо,
їх і непотрібно.
Ну, пора:
проміння
лине в хмарі.
Як би
міліціонер
отут нас не застав.
Вже до вас
привикли
на Тверськім бульварі.
Ну, давайте,
підсаджу
на п'єдестал.
За життя ще
пам'ятник
мені б якраз по чину.
Динамітом би
рвонув —
без вороття!
Ненавиджу
усяку мертвечину!
Сповна люблю
усяке я життя!

1924

ПРОЛЕТАРІЮ, В ЗАРОДКУ ЗАДУШИ ВІЙНУ!

(Майбутні)

Дипломатія

«Містер міністр?
Haw do you do? [1]
Ультиматум минув.
Поступки?
Не йду.
Крупп має
перед фірмою Морган
три мільярди
й карбованець
боргу.
Обложити обрії!
Почати бої!
Буде здобич —
вам пай!
Люди — ваші,
витрати —
мої.
Good bye!» [2]

Мобілізація

«Сміт і син.
Самоговірний ящик».

[1] How do you do? (*англ.*) — як поживаєте?
[2] Good bye! (*англ.*) — до побачення!

Ящик
міністр
підсунув під ніс.
В розтруб труби
мембрані говорящій
сорок
секунд
бубонів міністр.
Соте авеню.
Батько родини.
Тане,
слухаючи
доччин фальцет.
Записав
з грамофона
місце й годину.
Фармацевт, як фармацевт.
Незрушні очі
з-під сірих масок
п'ятьох
— кожен
на вигляд водолаз —
втупились
в триста балонів газу.
Блок
із хвилинку
з вереском лазив,
вантажачи
в кузови
«чумний газ».
Клуби
ньюйоркські
розкрилися
в строки.
Раз
не відрізнявся
від інших разів.
Фармацевт
аж сяяв,
убивши в покер
Флеш-роялем
— чотирьох тузів.

Наступ

Штаб аерогаваней довго не думав.
Повітровійськелектрик
Джім Уост
увімкнув
в трансформатор
заатлантичних струмів
триста ліній —
зюйд-ост.
Авіатор
в карті
на ціль польоту
вкреслив
по лінійці,
в лінію лінію.
Рівно о п'ятій
без механіків і пілотів
злетіли
триста
страховищ з алюмінію.
Фабрикою вітру
в захмарні нетрі
трикутник
триста гвинтів всвистав.
Швидкість —
шістсот п'ятдесят кілометрів.
Дев'ять
тисяч
метрів —
висота.
Не збочили,
хоч гроза,
хоч вітер різко вив,
тільки
наче
гігантський кольт —
над кожним аеро
сухо потріскував
струм
в 15 тисяч вольт.

Стали
над місто
ворожим кільцем.
Хто помер —
щастя тому.
Знайте,
буржуями
спалювані живцем,
найновіший винахід:
«крематорій на дому».

Бій

На смерть
не готуючись,
серед ночі
місто
в спокійному сні собі
дише.
Виповзло
триста,
до димочка димочок.
Спіраллю
униз пішли, засмердівши.
Якась пташка —
дріб'язок,
гороб'їсько —
падала
в каміння —
реберця на дрізки.
Дах
на рейхстагу,
лаками сяючи,
за дві секунди
посивів весь
Безбарвний дух,
по етажах сповзаючи,
осідав
у будинках
на споді десь.
«Рятуйся, хто може,
з десятого —
плигá...»

Слово
скорчилось
в схололому піднебінні.
З хвилинку подригавши,
з ногою нога
поруч
обидві
лягли спокійні.
Безумні
думали:
«Ублагаєм,
умолим».
Коли ж,
повисівши,
розтанув
газ, —
ні людини,
ні звіра,
ні молі!
Життя
було
і щезло враз.
Чотири
аеро
знизилися косяком,
промені
схрестивши
величезним іксом.
Був труп
— і зник.
Був дім —
зник, зметений.
Промінь
спік
фіолетовий.
Зробили чисто.
Ні диму,
ані хмарки.
Зірвали,
зрили,
змили,
змели.

І місто
лежить,
як погашена марка
на бруднім
подертім
пакеті землі.

Перемога

Морган.
Дружина.
Шампанське
піниться.
Мружачись
на незрушну тушу
в корсетах,
Морган сказав:
— Дарую
іменинниці
трохи пошарпаний,
та гарнесенький маєток!

Товариші, не допустимо!

Зараз
підсумована
велика війна.
Пишуть
мемуари
історії писці.
Та біль близьких,
любих нам
ще
кричить
із сухих цифр.
30
мільйонів
на мушку взято,
сотням
мільйонів —
ридай та стогни!
Але й це
пекло
видасться святом

проти
майбутньої,
готованої війни.
Усіма спинами,
в полонах шмаганими,
руками,
від яких
ампутаційні ломились,
всіма,
що ниють по осені,
ранами,
усією тріскотнею
усіх милиць,
дірами ротів
— почоломкала смерть! —
голосом,
вереском газового болю —
сьогодні,
світе,
гукни
— Геть!!!
Не буде!
Не хочемо!
Не дозволим!
Націям
нема
ворогів націй.
Ворог
миру
вигадав
отак.
Не проти націй
має піднятись
робітник світу,
світу батрак.
Іди
в нестримнім червонім потопі,
багнети
останні
атакою вистав!
«Фрази
про мир —
це безплідна утопія,

поки
не експропрійовано
клас капіталістів».
Сьогодні...
завтра...
а все ж подужаєм!
Хто винен —
смерть.
Подвійна — хто ні.
Винищіть
жирних
десятки й дюжини.
Світові — мир,
війна — війні.

1924

ВЛАДИКАВКАЗ—ТИФЛІС

Ледве
нога
ступила в Кавказ,
згадав я,
що я —
грузин.
Ельбрус,
Казбек,
та іще —
як вас?!
На гору
гори вези!
Уже
й сорочки
я з себе стяг.
Бродяга, —
лише архалук.
Вже
підо мною
такий карабах [1],
Що «Ройльсу» [2] —
і то б в похвалу.
Було:
з ордою,
носатий, рудий,
старіший
од усяких старизн,

[1] Карабах — порода кавказьких гірських коней.
[2] Рольс-Ройс — марка автомобілів.

віків дев'ятнадцять тому —
сюди,
в оцей ось Дар'ял
я вліз.
Лезгінщик,
гітарист по душі,
у віковому поту,
я землю
пройшов
у трудах муші [1]
звідсіль
аж по самий Батум.
Про ці діла
померли й згадки.
Історія —
в брехні сповита,
белькоче,
що були, мовляв,
царьки та князьки:
Іраклії,
Ніни,
Давиди.
Стіна —
і то
знайома достоту.
Знайома
і вежа оця вся, —
згадав я:
тут я
Руставелі Шотою
до цариці
Тамари
залицявся.
А потім
котився
по скелях-ножах,
щоб Терека
піною вкриться.
Та це дрібниця!
Любовний жарт!

---

[1] М у ш а (*груз.*) — носильник вантажів.

Ще й краще
пустувала цариця.
А далі
я бачив —
по скелях стрімких,
де стежка
обкрутила стромовисько,
на саклі
із громом
зсувались полки
золотопогонників російських.
Ліниво
йдучи
від життя
увись,
гітарою
виструнивсь весь —
«Мхолот шен ертс
рац, ром чемтвіс
Моуція
маглідган гмертс...»[1]
І ранок свободи
відлуння несе,
встає,
ще віддалений поки.
І от
я жбурляю,
я, месник Арсен,
бомби 5-го року.
Гуляли
в пажах
князівські синки,
а я
щоденно
і заново
пригадую знову
всі синяки
од нагаїв
усіх Аліханових.

---

[1] «Тобі одній все, що дано мені богом», — з грузинської народної пісні.

І далі
історії
чорна пора.
Я бачу
правителів зграю.
Людці,
каламутніші, ніж Кура,
французам до ручки припадають.
Двадцять,
а може,
більше віків
жив у путах,
як у недузі, я,
щоб тільки
під прапором більшовиків
піднеслася
звільнена Грузія.
Так,
я грузин,
та не давньої нації,
засадженої
в ущелин ряд.
Я —
рівний товариш
в одній Федерації
майбутнього світу Рад.
Іще
затьмарюють день,
як давно,
криваві
старі
примари.
Ми шумуєм,
ми
ще
не вино,
бо ж ми іще
тільки мадчарі [1].
Я знаю:
дурниці — едеми і рай!

[1] Мадчарі (*груз.*). — молоде вино, яке ще не перебродило.

Коли ж
про таке співали,
то, мабуть,
Грузію,
радісний край,
поети собі уявляли.
Я жду,
щоб аеро
в гори знялись.
Мов жінку,
голублю я пристрасно
надію,
що в хвіст —
зі словом «Тифліс»
фабричне клеймо
ми втиснемо.
Грузин я,
але не в кінто-пустуна,
гуляку,
я вдався наосліп.
Я жду,
щоб гудки
заревли, як зурна,
де йшли
лиш кінто
та ослик.
Шаную
поетів грузинських дар,
та ближчі
пісень всіх
щирих,
любіші мені
від зурн
і гітар
лебідок
та кранів шаїрі [1].
Будуй,
в сназі трудовій рости, —
для будови
не жаль руйнування!

---

[1] Шаїрі (*груз.*) — пісня.

Якщо
й Казбек заважає, —
знести!
Все одно
не видно
в тумані.

1924

ЇДУ

Квитка —
цок.
Щоку —
цмок.
Свисток, —
і мчимо туди саме,
куди,
мов рибки,
на моди гачок
пливуть
кругосвітні мадами.
Сьогодні приїде —
почвара з почвар,
а взавтра —
приглянеться метко:
і місто,
і рот
повнісінькі чар —
помади,
вогнів косметика.
Веселих
тягне туди, в оту даль.
В Парижі забудеш
печалі!
В Парижі —
площа,
і та — Етуаль[1],
а зорі —
то всі етуалі.

---

[1] Етуаль — по-французькому — зоря.

Засвистуй же,
пнися,
і врізуйся, й ріж
в Брюсселі і Льєжі
щосили.
Але ножем
і Брюссель, і Париж
тому,
хто, як я, обрусіли.
Тепер би
в сани
з ногами—
неначе в газеті —
в снігах...
Свистіть,
замітайте снігами
бурани
в херсонських степах...
— Вечір,
вогники,
сніги,
без кінця дорога,
рветься серце од нудьги,
в грудях же —
тривога.
Ех раз,
і ще раз,
спів — бас.
Ех, раз,
і ще раз,
рим брязк.
Ех, раз,
і ще раз,
та й іще багато раз.
Люди
всіх земель і рас,
копаючи порядків ланки,
побачивши,
як я
себе протряс,
скажуть:
з лихоманки.

1925

ВЕРСАЛЬ

Цим шляхом
в шовках
золочених візків
незліченні Людовіки
спішили
в палац,
трусячи громіздкі
тілес десятипудовики.
І стегон
своїх
одмахав шатуни
по нім,
без корони й карет,
як біг із Парижа,
згубивши штани,
під грім
марсельєзи
Капет [1].
Тепер
цим шляхом
веселий Париж
ганяє,
автами сія...
Кокотки,
рантьє, полічивши бариш,
американці
і я.

---

[1] Король Франції — Людовік XVI.

Версаль.
Перша фраза:
«Добре жили зарази!»
Палаци
на тисячі зал і кімнат,
столів
і ліжок
ряди.
Другі
такі
побудуєш навряд,
хоч ціле життя —
кради!
А за палацом
на різні
боки,
щоб життю
раділа
душа б,
ставки,
фонтани,
і знову ставки,
з фонтаном
із мідних жаб.
І скрізь,
в заохоту
жантильних манер,
обабіч стежок статýї —
самі Аполлони,
а всяких Венер
безруких —
без ліку в саду їх.
А далі —
житла
для їх Помпадурш —
Великий Тріанон
та Малий, —
Отут
Помпадуршу
водили під душ,
а тут
спочивальні були.

Дивлюсь на пишноту —
яка ж не нова!
аж дух спирається
з вишуканої!
Неначе
влип
в акварель Бенуа [1],
до якихось
ахматовських віршиків.
Я все обдививсь,
обійшов навколо.
Мені
над усі ці предмети
найбільш
до вподоби
припала розколина
на столику Антуанетти [2].
У нього
штика революції
клин
встромили,
коли
санкюлоти
під сміх
і співи
звідціль потягли
королевку
до ешафоту.
Дивлюся
проте, —
привабні краєвидики,
сади привабні —
у розах!
Мерщій би
культуру
такої ж виробки,
та в новий машинний
розмах!

---

[1] Бенуа — російський художник.
[2] Марія Антуанетта, французька королева, яка була страчена під час революції.

В музеї
вимести
халупки оці б!
Сюди б —
сталевий
і скляний
робітничий палац
на мільйони осіб, —
такий,
щоб аж боляче глянуть!
Всім,
хто ще має
купони
та монети,
всім царям,
хто є ще, —
у науку
з гільйотини неба,
головою Антуанетти,
сонце
покотилось
на будівлі в муках.
Розпливлась
і лип
і каштанів товпа,
листячко
вкрила роса.
Прозорий
вечірній
небесний ковпак
закрив
музейний Версаль.

1924

ЖОРЕС[1]

Листопад,
а париться
натовп густий.
Дивлюсь,
як по вулиці хутко:
на шинах машинних —
кулі
товсті
катаються
у трикутках.
Закривавлені руки
помивши
з війни
і зміркувавши
тверезо,
нову
комерцію
крутять вони —
хотять спекульнуть на Жоресі.
Покажуть трудящим —
погляньте
он,
він
поруч
наших героїв.

---

[1] Жорес Жан (1859—1914) — вождь французької соціалістичної партії.

Жорес —
це справжній француз, —
Пантеон[1]
недарма
його
упокоїв.
Готові
потоки
плачливих фраз.
Ескорт,
колісниці —
ефект!
Ні з місця!
Скажіть-но,
ким із вас
крізь вікно
вбитий
Жорес?
Тепер
прийшли
панахидами вить.
Пильнуй,
робітничий клас!
Товаришу Жорес,
не дай забить
себе
у другий раз.
Не дасть.
В новий
повівши рейс
під вітрилами
стягів
людський флот,
громовий і живий,
як і колись,
Жорес
проходить в Пантеон
по вулиці Суфло.
Він в цих піднесених криках тепер,
в знаменах,
у кроках,
в горбах:

[1] Пантеон — місце поховання видатних французів.

«Vivent les Soviets!..
À bas la guerre!..
Capitalisme à bas!..»[1]
І ось —
вогонь розгоряється
й мчить,
і співом
червоніють роти́.
І знову —
здається —
в диму
гармаші
ідуть
на паризькі форти.
До книжкових вітрин
притисли,
й старі
із книжки
виходять
тіні.
І знову
71-й рік
постає
з сторінок в шелестінні.
Гора
на грудях
могла б підняться.
І гнів
роздирає рот —
хто смів сказать,
що ми
в сімнадцятім
зрадили
французький народ?!
Неправда,
ми з вами,
французькі блузники.

[1] Хай живуть Ради!
Геть війну!
Геть капіталізм!

Забудьте
                    це слово —
                                        наклеп воно.
На всіх барикадах
                                ми — ваші союзники,
робітники Крезо
                          й робітники Рено[1].

1924

---

[1] Крезо і Рено — фабриканти.

КАФЕ

Кажемо
за звичаєм старим:
всі дороги
приводять в Рим.
Не те
у монпарнасця[1].
Готовий поклястись —
І Рем,
і Ромул,
і Ремул і Ром
в «Ротонду» прийдуть
або в «Дом» [2].

В кафе
скеровує за кроком крок
бульварне
річище струнке.
Впливаю і я:
«Garçon, un grog
américain!»[3]
Спочатку
і вилиці,
й губи
з словами
кафейний гомін зливав.

---

[1] Монпарнас — квартал художників у Парижі.
[2] «Дом», «Ротонда» — кафе у Парижі.
[3] «Гарсон, американського грогу!»

Аж ось
пішли
вилуплятись крізь гамір
і ліпляться
в фразу
слова:
— Тут
Маяковський
чогось шалається,
не бачили?
такий кривов'язий.
— А з ким він ішов?
— З Миколою Миколаїчем.
— З яким?
— Та з великим князем...
— З великим князем?
Та годі брехать!
Він лисий,
як шкіра
долонь...
Чекіст він, —
присланий,
щоб підірвать...
— Кого?
— Буа де Булонь...
Поїдь, мовляв, Мишка...
Його поправили:
— Ви брешете,
аж бридко слухать —
зовсім не Мишка він,
а Павлик.
Бувало, сядем:
Павлуха
навпроти
жінки своєї,
княжни,
брюнетки,
років із тридцять...
— Чия?
Маяковського?
В нього немає жони.
— Та є жона —
імператриця.

— Хто?
Її ж розстріляли!
— Он,
і ви повірили,
ваша милість!
Її ж Маяковський врятував
за трильйон!
Вона же ж
омолодилась! —
Розсудливий голос:
— Ет,
не брешіть —
Маяковський — поет.
— От-от, —
втрутилось двоє дуриндасів, —
наприкінці сімнадцятого року
Чекою
в Москві
конфіскований Некрасов
і відданий
Маяковському без строку.
Ви думаєте —
сам він?
Здасть за своє,
а власного —
ні на жодній
сторінці.
Дістане Некрасова
та й продає
на день
по десять червінців. —

Де ви,
свахи?
Підведись, Агафіє!
Пропонується
жених небачений.
Де ви бачили,
щоб чоловік
такої біографії
так би й посивів,
для шлюбу втрачений?!

Париж,
чи тобі,
століть столиці,
до лиця
емігрантська ця нудь?
Змети
із-за вух
емігрантські плітки ці.
Провінція! —
не продихнуть!

Я вийшов
замислений:
чорт його зна!
Аж плюнув
з такої напасті.
У вухах
діра
не в усіх наскрізна, —
декому
може й запасти!
Отож, як прочитаєте
надруковане чітко,
що Черчіллю
Маяковський
другом довіреним,
або
що одруживсь я
з Куліджевою тіткою,
то, будь ласка,
не йміть віри їм!

1925

ПРОЩАННЯ

В авто,
розмінявши останню з монет.
— В годині якій на Марсель? —
Париж
біжить,
проводжає мене
в красі
своїх пишних осель.
Сльозина розлуки
аж очі
ріже, —
ти серце
мені
сентиментом розквась!
Я хотів би
жить
і вмерти у Парижі,
коли б не знав
такої землі —
М о с к в а.

1924—1925

ШІСТЬ МОНАШОК

Піднісши
печені
картопельки личок,
чорніш
за негра,
що й не бачив бань,
шестеро найсвятобожніших католичок
влізло
на борт
пароплава «Еспань».
І спереду,
й ззаду
за шворку рівніші,
хустки,
як з вішалки,
теліпаються з пліч;
обличчя
вгорнули
в гофровані брижі, —
так поросят
прикрашають
у великодню ніч.
Хай роками сповняється
життя мого квота —
досить
згадати
оту мороку,

як позіхання
роздирає
рота
ширше за Мексіканську затоку.
Тверезі,
чисті,
як порошки лікувальні,
обідають ескадроном,
займаючи шестеро місць.
Пообідавши, вкупі
простують до вбиральні.
Позіхнула одна —
позіхають шість.
Замість відомих
симетричних частин,
де у жінок опуклість, —
у цих виїм:
в одній виїмці —
хрест один,
в другій — медалі
з Левом
та з Пієм.
Продерши очиці
раніш, аніж можна, —
в раю
(мовляв!)
будем довго спатки, —
оркестром без диригента
свої подорожні
виймають
євангелятка.
Прийдеш серед ночі —
сидять і белькочуть.
Вже й ранішні роси —
белькочуть, стервози!
І вдень,
і вночі, і в світанки гожі
сидять
і белькочуть
дурепи божі.
Коли ж
день
раптово спохмуріє трохи,

йдуть до кабіни,
12 галош
укупі взувають,
і знову святохи
ідуть і гугнявлять,
вганяючи в дрож.
Мені б
мову іспанську!
Я б запитав тоді он як:
— Ангелиці,
щиру
відповідь поету дайте —
якщо
люди ви, —
хто ж
тоді
гайвороння?
Якщо ж
гайвороння ви,
то чому ж не літаєте? —
Агітпропнику!
не пнись дарма із шкіри!
Обшукай
всього світу
кутки, —
не вигадає
найкращий безвірник
шарж
більш блюзнірський
такий!
Радій же, Ісусе, веселися,
з цвяхів у дошці
не витягай ноги,
а вдруге з'явишся —
сюди
не пнися —
все одно
повісишся з нудьги!

1925

АТЛАНТИЧНИЙ ОКЕАН

Іспанський камінь
блищав-білів,
а стіни —
зубцями пил.
Пароплав
до дванадцяти
вугіль їв
і прісну воду пив.
Повів
пароплав
своїм носом в залізі,
і враз -
сопучи,
втягнув якорі
і понісся.
Європа
зникла від нас.
Біжать
по бортах
водяні скиби,
величезні,
мов літа.
Наді мною птиці,
піді мною риби,
а навкруг —
вода.
Всі дні
грудьми своїми атлетичними —
то роботяга,
то п'яний, як дурман —

зітхає
і гримить
Атлантичний
океан.
«Якби, братці,
до Сахари добраться...
Розвернись і плюнь —
пароплав внизу.
Хочу — топлю,
хочу — везу.
Добру юшку з вас
зготую враз.
Нам люди не до речі —
малі для обіду.
Гаразд,
не перечу;
нехай їдуть...»
Хвилі
нас бентежити майстри:
юність виплеснуть;
іншому —
голос милий.
Ну, а мені б
ізнов
розгортать прапори.
Ген пішло,
заторохтіло,
загриміло.
І знову
вода
вгамувалась безкрая,
і сумніви в кожного
зникли цілком.
І враз
звідкілясь —
біс його знає! —
звівся
із хвиль
воднячий Ревком.
І гвардія крапель —
води партизани —
пнуться
угору
з океанських глибин,

до неба метнуться
і падають заново,
роздерши на клапті порфіру пін.
І знову з'єднались води в одно,
звелівши
хвилі
розбурхатись вождем,
і пре хвилюра
з-під хмари
на дно —
накази
і лозунги
сипле доццем.
І хвилі
клянуться
всеводному
ЦВику —
зброю бур
не складать до переможних годин.
І от перемога —
екватору в циркуль
безмежна влада Рад краплин.
Останніх хвиль невеличкі мітинги
гудуть
про щось
у високому стилі,
і от
океан
усміхнувся умитенький,
завмер
на час
у спокої і в штилі.
Дивлюся за поручні.
Працюйте, друзі, не ремствуйте!
Під трапом,
що висне
ажурним містком,
при океанському підприємстві
пітніє
над чимось
хвиль місцевком.
І під водою,
діловито й тихо,

палацом
зростає
коралів хатка,
щоб краще жила
трудова китиха,
працьовитий кит
і дошкільні китятка.
Вже й місяць
лежить,
мов дорога широка,
хоч прямо
на пузі,
мов сушею, лізь.
Та ворог не сміє —
Атлантичне
око
дивиться
пильно
в небесну вись.
То стигнеш,
укритий місячним лаком,
то стогнеш,
облитий піною ран.
Дивлюсь,
дивлюсь —
і завжди однаковий,
рідний,
близький мені океан.
Повік
твій гуркіт
затримає вухо.
Я в очі
тебе
увібрати рад.
Могуттям,
і ділом,
і кров'ю,
і духом —
моєї революції
старший брат.

1925

БЛЕК ЕНД УАЙТ[1]

Якщо Гавану
окинеш оком —
рай-країна,
очам відрада.
Між пальм
фламінго
рожевобокі;
колларіо[2]
квітне
по всій Ведадо[3].
В Гавані
все
розмежовано чітко:
у білих долари,
у чорних — ні.
Ось чому
Віллі
стоїть із щіткою
в «Енрі Клей енд Бок компані».
Навимітав
чимало
за вік свій Віллі —
самих порошинок
цілий ліс, —

---

[1] Чорне й біле.
[2] Гаванські квіти.
[3] Квартал багатіїв.

ось чому
волос у Віллі
виліз,
ось чому
живіт у Віллі
вліз.
Малий в нього радощів тьмяний спектр:
шість годин поспать до ладу,
та ще хіба
злодій —
портовий інспектор
негрові
кине
цент на ходу.
Та як встережешся од цього бруду?
Хіба що
почали б
ходить на голові.
Та й то
грязюки
ще більше буде:
волосинок безліч,
а ніг — дві.
Поруч
ішла
пишновбрана Прадо [1].
Полиском,
ляском —
триверстий джаз.
Дурневі здасться,
що, може, й справді,
рай колишній
в Гавані якраз.
Мозок у Віллі
од злиднів знесилів,
що посіяв,
те й росте от.
Одним
єдине
затямив Віллі

---

[1] Головна вулиця Гавани.

твердіш
за камінь
пам'ятника Масео:
«Білий
їсть
ананас спілий,
чорному —
сама гнилизна.
Білу роботу
робить білий,
чорну —
чорний, з рання до пізна».
Обмаль питань Віллі свердлили.
Та було одне
закарлюка з закарлюк.
І коли
це питання
влазило в Віллі,
щітка
падала
з Вілліних рук.
І треба ж було,
щоб випадок привів
до Енрі Клея,
короля сигар,
найвеличнішого
з цукрових королів,
білішого
за отари хмар.
Негр
підходить
і мовить несміло:
«Ай бег юр пáрдон [1], містер Брегг!
Чому і цукор,
білий-білий,
має виробляти
чорний негр?
Чорна сигара
вам до вус не пасує, —
вона для негра
з чорними вусами...

[1] Прошу пробачити.

Коли ж
вам кава
з цукром смакує,
цукор
робити
самі б ви мусили».
Таке запитання
не минеться даром.
Король
біловидий
одразу пожовк.
Крутнувся
король
згідно з ударом,
викинув дві рукавички
й пішов.
Квітли
навкруг
чудеса ботаніки.
Банани
сплелися
в суцільний дашок.
Витер
негр
об білі підштаники
руку,
що втерла крові струмок.
Негр
підбитим носом
шморгнув востаннє,
щітку підняв,
тримаючись за щоку.
Звідки знать йому,
що з таким питанням
треба звертатись
в Комінтерн,
в Москву?

1925

МІЛКА ФІЛОСОФІЯ НА ГЛИБОКИХ МІСЦЯХ

Якщо не Толстим,
так товстим я стану, —
їм,
пишу,
од спеки балда.
Хто не філософствував над океаном?
Вода.

Океан
учора
кипів гаряче,
сьогодні
ніжніш
від голубки на яйцях.
Яка різниця!
Усе тече...
Все зміняється.
Єсть
у води
своя пора:
години спаду,
години припливу.
А в Стеклова [1]
вода
не збувала з пера.
Несправедливо.

---

[1] Ю. Стеклов — тодішній редактор газети «Известия».

Рибонька дохла
пливе одна.
Висять плавнички,
мов підрізані крильця.
Пливе тижнями,
й нема їй —
ні дна,
ні покри́вця.
Назустріч
пароплав —
тюлень та й годі! —
його із Мексіки
гойдає вода.
А ми до Мексіки.
Такий розподіл
труда.
Це кит — запевняють.
Може, і так.
Він — як риб'ячий Бєдний.
На тушу дивлюсь.
Тільки в Дем'яна вуса назовні,
а в кита
всередині вус.
Роки — чайки.
Злетять в небеса —
і в воду —
по рибку, по черепашки.
Зникли чайки.
Правду сказать,
де пташки?
Я родився,
ріс,
годували із соски, —
жив,
робив
до сивої голови...
Ось і життя мине,
як минули Азорські
острови.

1925

СИФІЛІС

Пароплав підповзе,
заскавчить,
загуде, —
і двигунів
замовкає перéгра.
На палубі
тільки 700 людей,
а решта — негри.
Катерок
десь ізбоку
надбіг.
Пробігши по трапу крутому,
лікар дививсь
з окулярів товстих:
«Хто хворий на трахому?»
Прищі замастивши,
щоб грим не сповз,
навівши на м'ясо косметику,
перший клас
проходив
повз
вельми привітного медика.
З двоцівки ніздрів
пускаючи дим,
закручений
кільцями в штифт, —
перший
ішов
у сяйві своїм

свинячий король —
Свіфт.
Люлька
смердить,
завдовжки з метр.
Підступи до такого —
спробуй!
Крізь шовк кальсон,
крізь пухнастий светр
піди,
роздивись хворобу.
«Острове,
стеж,
не піддайсь на обман!
Зупинити його звеліте!»
Та чемно
вклоняється
капітан
і сходить Свіфт —
сифілітик.
За першим класом
другий побрів.
Досліджуючи
клас оцей,
лікар
поліз
і до вух, і до брів,
до рота
і до очей.
Губу
закопиливши,
дивився він,
виглядаючи
якнайсуворіше,
і вирішив
трьох
надіслать в карантин
із
другокласного зборища.
За другим
посунув
третій клас,
негрів явивши тьму.

Лікар поглянув:
саме час
коктейлів
хильнуть
йому.
Хай лізуть назад
і старі, і малі!
Хворі —
це ясно всім.
Вигляд брудний...
Та й взагалі
віспи не щеплено їм.
Ридма ридають
негри
в біді.
Тома
трясе
від судом.
Віспу
прищеплять узавтра —
тоді
додому
повернеться Том.
На березі
Тома
дружина пригорне.
Волосся,
мов нафта,
ллє.
І шкіра її
блискуча і чорна,
як вакса
«Чорний лев».
Доки
плентався Том
по працях,
— на Кубі
залицяльників сила —
жінку його
прогнали з плантацій,
бо натурою не відробила.

Місяць
в океан
нажбурляв монет,
хоч кидайся,
збігши на насип!
Без хліба,
без м'яса
не тиждень мине, —
тижнями
їж ананаси.
Знов пароплав
пригвинтився гвинтом.
Тижні
на другий чекати!
Як же з голодним
ждать животом?
— Забув,
розлюбив
і покинув Том!
Білих
вподобав дівчаток! —
Жінці не вкрасти
і не заробить.
Скрізь
полісмени під зонтиком.
А в містера Свіфта
останню хіть
роздмухала
ця екзотика.
Під білизною
аж упрівало
сальце,
чорненького хтівши м'ясця.
Він тикав
долари
в руку, в лице
по виголоднілих місяцях.
Із вірністю
шлунок,
порожній давно,
зіткнулись
на тисячі
лез.

Вона
непохитно рішила:
«No!», —
і глухо сказала:
«Yes!» [1]
В двері
пропхався
нічної пори
підгнилий містер Свіфт.
Нагору
його та її
в номери
загвинтив запобігливий ліфт.
З'явився Том
днів через два.
Тиждень
спав чи куняв на призьбі.
Радів він,
що є
і хліб,
і грошва,
і що не вчепитись віспі.
Та день прийшов,
і до шкур
в темноті
узори чудні якісь влипли.
І діти
у матері в животі
глухли,
німіли
й сліпли.
Перегортались роки,
щодня
суглоби ламаючи
й ребра,
і хтось
половину
від тіл одійняв
і витягнув руки
на жебри.

---

[1] «No» — ні, «yes» — так *(англ.)*.

Увага до негра
тепер глибока.
Коли
збиралася
паства,
моралі
наочний цей доказ
наводив
побожний пастор:
«Його
та її
бог карать призволя
за те, що
водила гостей!»
І злазило чорного м'яса гнилля
з гнилих
негритянських костей.
З політикою
не думав
зв'язаться я.
А так змалював —
для видика.
Кажуть одні —
«цивілізація»,
інші —
«колоніальна політика».

1926

ХРИСТОФОР КОЛОМБ

Христофор Колумб був Христофор Коломб — іспанський еврей.

З журналів

1

Бачу, як тепер,
недоїдки з пляшками...
В портиську,
відомім
тільки шинком,
Коломб Христофор
з гульвісами-дружками
сидять,
насунувши
шляпи бочком.
Христофора лютять,
всі шпильки Христофору:
«Що ви за нація?
Сіон один!
Усяк португалисько
дасть тобі фору!»
Отак допекли Христофору,
що він
покрив
дисканточком
постріли пробок
(чіплянням
еврею
дошкулили вкрай):

«Чого ви пнетесь:
Європа та Європа!
Візьму
і відкрию
незнаний ще край!»
Дивуються друзі:
«Що з Коломбом?
Вина не п'є,
не гуляє ніде.
Стежити треба —
не здурів од дум би.
Всю ніч сидить,
циркуля не покладе!»

2

Мертва хватка в молодому євреї —
думає,
не їсть,
недосипає вночі.
Лакеїв
відтягує
за фалди лівреї,
лізе
аж в спальні
королів і багачів.
«Коралами торгуєте?!
Дешевше редиски!
Кожен хлопчик
наловить
сам.
Інша справа
материк індійський:
не барахло —
перлини,
бірюза!
Справа певна:
ось вам карта.
Оце океан
а це от —
ми.

Пунктиром путь —
і брилiантів карати
на кожен позичений полтиник
візьми».
Тісно гендлярам.
Тягне їх з країни.
Суходолом
і за рік
не добреде караван.
І закапали
пезети
і флоріни
Христофору
в продірявлений гаман.

3

Ідуть
найзухваліші
з ланців ланці.
Позаду — тюрма.
Попереду —
хоч би гріш.
Араби,
французи,
датчани
та іспанці
лізли
на Коломбів корабель
чим скоріш.
«Хто тут Коломб?
До Індії?
Діло!
(Чого не відкриєш,
коли марш в животі!)
Викочуй на палубу
бочку білого,
а там
вези
хоч до всіх чортів!»
Прощання — як личить.
Не від'їзд, а помпа.

День
мочили вуса
в напоях вони.
Час
виміряли,
вглядаючись в компас.
Плутали
сп'яну вітрила й штани.
Ледь не збили
маяк з розгону.
Палубних
на палубі
вбік повело,
і ось,
можливо, — звідсиля,
з Жижону,
звівши всі вітрила,
шугнув Коломб.

4

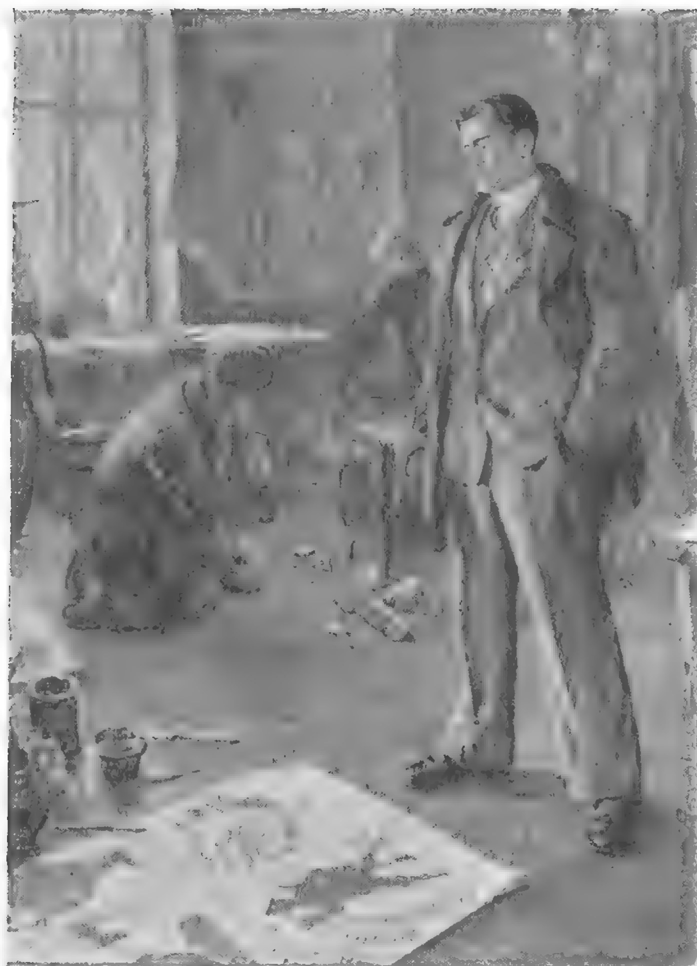
Мені до серця припала думка оця,
що по цих от хвилях
і Коломб полинув,
що в цю ж таки воду
в Коломба з лиця
стікали
поту
втомлені краплини,
що в небо оце,
вдивившись здаля,
в цю хмарку на півдні
уздовж виднокругу —
— «На щогли, братва!
Погляньте, —
земля!» —
гукав,
утрачаючи розум, юнга.
І знов
океан
з безмежжя розкосого

вбивав
в небеса
з громом, з гуркотом клин,
а потім
братався
з нуртом сарагосовим,
і вкупі
тягнули жмутки травин.
Він
бурі цієї ж слухав лади.
Коли ж
затихає буряний хор,
ввижаються
в водах
Коломба сліди,
спрямовані
на Сан-Сальвадор.

5

Виростають дні
у місяці бородаті.
Мре
молодик
у щогли на колу.
Казивсь океан,
почало йому набридати.
Лютує Христофор,
замучивсь Коломб.
З тисячної хвилі його кораблик
з'їхав.
На тисяча першу
дереться нерадо.
Бачили Атлантичний?
Тут не до сміху!
Команда лютиться, —
стомилась команда.
Шепочуть:
«Чорту потрапили в пучки.
Дома погано?
Тишина й благодать.

Знаємо
всі ці
жидівські штучки —
різні там
Америки
закривать і відкривать!»
За капітаном ходять по п'ятах.
«Вернись! — говорять,
кинджалами світять. —
Який ти не єсть
капітан-розкапітан,
а ми тобі теж
не нікчемне сміття».
Лазить Коломб
на брамсель з фока,
очі аж вирячив,
схуд лицем.
Взявся на хитрощі:
вигадав фокус
із славнозвісним
Колумбовим яйцем.
Що яйце?
На день потіхи.
Життя
і на день не обдуриш — дзуськи!
Команда Коломбу
загрожує лихом:
«Зашморг
міцний
з генуезької мотузки.
Кінчай,
Христофоре,
свій вік,
далебі!..»
І кортики
в тьмі
вже поблискують.
— «Земля!» —
Горизонт в туманній
габі.
Отак, як вдивляюся
зблизька я

В. В. Маяковський в майстерні Роста. Фоторепродукція з картини художника С. Вікторова.

у з'явлену Мексику,
в берег морський
вдивились.
То привід чи дійсність:
з кільцем екватора
в ніздрі тугій
підводивсь
материк індійців.

6

Роки минули.
Хрипливим дідком
зробивсь Атлантичний,
гордий змолоду.
З бортів «Мажестиків»
зухвалим плювком
всяка шушваль
плює
тобі в бороду.
Коломбе!
Нині твій спадок втрачено!
Твої нащадки
в смердючих трюмах,
з машинним пеклом
в сусідстві гарячому,
лежать,
щоб нишком
дрімать і думать.
А зверху,
в квітках першокласних розеток,
качаючись пузом
від танців
до п'янки,
в затишку читалень,
кіно
і клозетів
качаються донни,
синьйори
та янкі.
Ти дурний, Коломбе, —
скажу по честі.

От коли б на мене,
то за цю наругу
Я б Америку закрив,
трішечки почистив,
а тоді
знову відкрив би —
вдруге.

Атлантичний океан
7 липня 1925 р.

БРОДВЕЙ

Асфальт — як скло.
Іду й дзвеню.
Ніде ні травинки
не стріти.
На північ
із півдня
ідуть авеню,
на захід зі сходу —
стріти.
А поміж —
(куди їх завіз будівник!) —
звелися угору й вшир
будинки
страшенної довжини
до місяця
і до зір.
Янкі лінується
пішки ходить, —
всюди
ліфти зросли.
Людський приплив
в 7 годин,
в 17 годин —
відплив.
Скрегоче механіка
всюди там,
а люди
німі у дзвоні.

I лиш припиняють
жувать чуїнгвам [1],
щоб кинути:
«Мек моней?» [2] —
Дитині
мати груди дала —
швидше смокчи,
бо спізнишся!
І смокче
груди воно,
як долáр,
як в справжнім
серйознім
бізнесі.
Праця кінчилась.
Тіла людей
пливуть в електричні рейди.
Хочеш під землею —
бери собвей [3],
на небо —
бери елевейтер [4].
Вагони
ідуть,
і димам під зріст,
і в п'ятах
будинків труться,
і винесуть
хвіст
на Бруклінський міст,
і лізуть
в нору
під Гудзон.
Ти очманів,
ти засліп сливе,
та звуків
пливе потоп.
По тімені
стукає:
«Кофе Максвéл

[1] Гумка для жування.
[2] «Робиш гроші?» — замість вітання.
[3] Підземна міська залізниця.
[4] Надземна залізниця.

гуд
ту ді ласт дроп»[1].
А потім
як вдарить
вогнів маяк!
Ну, й ніч-бо, скажу вам,
тамечки!
Праворуч поглянеш —
мамо моя!
Ліворуч —
матінко-мамочко!
Послухати б вам, як місто реве!
Я сам в нім
кінця не знайду.
Це вам Нью-Йорк.
Це вам Бродвей.
Гау ду ю ду!
Та
кашкета
не скину тут
я,
хоч
захоплений Нью-Йорком городом.
В нас, радянських,
гордливість своя:
на буржуїв
ми дивимось згорда.

1925

---

[1] Реклама: «Кофе Максвела добре до останньої краплини».

ПАННОЧКА І ВУЛЬВОРТ

Бродвей здурів.
Гульня і біганина.
Будинки
з небес обриваються
і висять.
Та Вульворт
помітиш навіть між ними.
Корсетна коробка
поверхів на шістдесят.
Верхні
розвідують
зорі небозводу,
в середніх
тайпістки [1]
стрекочуть розсерджено.
А десь у найнижчім —
«дрогс сода,
грет енд феймус кoмпані-нейшенал»! [2]
А в віконці
сімнадцятирічна міс,
сидить для реклами
і гострить ножі —
леза «Жіллет»,
що іржею взялись,
кладе в патентований
затискач з пружин.

---

[1] Тайпістки — друкарки.
[2] «Велика і знаменита національна компанія шипучих напоїв».

І гладить ременем,
і водить, як брусом.
І хоч їй не личить,
щоб вуса
були,
проводить
під носом,
неначе по вусах, —
мовляв —
готовий,
нагострив і голи!
Нагострить один
до сизого блиску
і тягне другий
іржавий, тупий.
Нагострить,
покаже
і ручкою хистко
запросить —
мовляв,
бери, купи.
З такої роботи
буржуєм не станеш.
Біжать без борід
з бездумним лицем.
Буржуйських багатств джерело нам знане:
зроби їм на долар,
а видадуть цент.
У мене ні вусів,
ні доларів,
ні шевелюр,
і в горлі
застрягають
англійські огризки.
Але я підходжу
і губи кривлю —
неначе
крізь скло
говорю по-англійськи:
«Сидиш,
очима буржуїв охоплена.
Чого сподіваєшся?
Дура із дур».

А дівчині чується:
«Опен,
опен ді дор» [1].
Нащо піклуєшся
про вуса чужі?
От...
посадили...
тебе, безголову».
А в дівчини
фантазія буяє без межі,
і дівчині чується:
«Ай ло́в ю» [2].
Я злюсь:
«Вийди,
вікно розламай, —
а бритви роздай
для жирних горл».
Дівчині сниться:
«Май,
май гьорл» [3].
І грає
фантазія, як фейєрверк, —
і я
їй здаюся
товстим і багатим.
І дівчина марить —
закоханий клерк
із Во́лстріт
за жінку
прийшов її брати.
І вірить міс,
щаслива від мрій,
що я —
доларовий верховода,
що в поверхах
вищих
готові їй
стіл безкоштовно,
квартира модна.

---

[1] «Відчиніть, відчиніть двері» *(англ.)*.
[2] «Я люблю вас» *(англ.)*.
[3] «Моя дівчина» *(англ.)*.

Як врізать їй
в голову
мислі-ножі,
що руським відомий спосіб найкращий,
як взяти робочим
усі етажі
без мрій
про весілля,
без дум про спадщину.

1925

ХМАРОЧОС У РОЗРІЗІ

Візьми
найбільший
будинок в Нью-Йорку,
наскрізь
його
обдивись до кінця.
Побачиш —
старезні
дірки й коморки —
зовсім
з дожовтневих
Конотопа чи Єльця.
Перший —
ювеліри,
караул численний,
за брову віконниці чіпляється
замок.
В сірому
герої кіно,
полісмени,
поляжуть
собаками
за хазяйське майно.
Третій —
сплять бюро-контори.
Промокашки
мокнуть
від рабського поту.

Щоб світ
не забув,
золотом повторено
прізвище хазяїна
Вільяма Шпрота.
П'ятий.
Переличивши
посаг ажурний,
підтоптана міс,
замріяна в женихах,
здіймаючи груди
зітханням зажуреним,
почісує
хутро в пишних пахвах.
Сьомий.
Над родинним
вогнищем
піднісшись,
сили зберігши
спортом змолоду,
сер
своїй законній місіс,
дізнавшись про зраду,
кривавить морду.
Десятий.
Медовий.
Пара лягла.
Взаємно,
як Єва Адамові,
милі.
Читають
в «Таймсі»
відділ реклам:
«Продаж на виплату автомобілів».
Тридцятий.
Акціонери
сидять біля кас,
ділять мільярди,
пожадливі й завбачні.
Прибуток
тресту
«Продукування ковбас

з найкращої
дохлої
чіказької собачини».
Сороковий.
Спочивальня
опереткової диви.
Під дверима
чекаючи
на слушну мить,
щоб Ку́лідж [1] дав розлуку,
детективи [2]
мусять
чоловіка
у ліжку зловить.
Вільний художник,
що малює задо́чки,
куняє в дев'яностому,
дума про одно:
як би залицнутись
до хазяйської дочки —
та так,
щоб хазяїну
загнать полотно.
А з даху
сніг скатертинний зник.
Лиш їсть
в ресторанній тиші
більші крихти
негр-служник,
а менші крихтинки —
миші.
Я дивлюсь,
і лють мене бере
на тих,
хто сховавсь за кам'яний фасад.
Поривавсь я
за 7 000 верст вперед,
а приїхав на 7 літ назад.

1925

---

[1] Кулідж — президент США в 1924—1929 рр.
[2] Детективи — сищики.

ВИКЛИК

Гори злості
аж ноги гнуть.
Навіть
горло спухає з відрази.
Лізе в рот
і в очі лють.
Осідаючи,
злість пролазить.
Весь в огні
стою на Ріверсайді [1].
Збоку
фордами
штурмують пітьми форт.
Хмарочоси
руки скручують ззаду,
спереду
американський флот.
Я сміюсь
з атаки їх невпинної:
Ніки Картери,
чого ж ви
раптом зникли?
Я
вірша повпред —
і я
з моєю країною

[1] Ріверсайд — багата частина Нью-Йорка.

вашим штатикам
кидаю виклик.
Якщо крихта
хліба
вже цвілиться —
викинь
геть
прогнилі шматки.
Сплюнув я,
не доївши й місяця,
вашу доблесть,
закони,
смаки.
Я всі долари
всіх держав
посилаю до дідька лихого.
Я
вік скінчив би
в штанах,
в яких почав,
не придбавши
за життя
нічого.
Нам смішні
дозволеного зони.
Гурт чоловіків,
остовпій,
од цинізму задрижи!
Ми цілуєм —
беззаконно! —
над Гудзоном
ваших
довгоногих дружин.
День наш
в праці.
І вечори препишні.
Шліть
шпиків
до нас з переляку.
П'ємо,
плюючи
на ваш прогібішен,

повсякденну
"Білу коняку"[1].
Ось і я
віршем побрататься
примчав і вдовбую мислі,
для яких не страшна депортація[2],
не заслати їх,
ані вислать.
Мисль
зміняють слова́,
а слова́ —
діла,
і дивись, —
з хмарочосів гордих,
розгойдавши,
на брук,
викидають тіла
Вандерліпів,
Рокфеллерів,
Фордів.
Та поки що
долар
дужчий,
ніж слова.
Обкрадає,
тягне,
цапає,
іде
і в порфірі Бродвею
висява
капітал —
його препохабіє.

1925

---

[1] «Біла коняка» — марка віскі.
[2] Депортація — висилка.

БРУКЛІНСЬКИЙ МІСТ

Гукни, Кулідж,
радісний клич!
Для доброго
слово і я знайшов.
Червоній
з похвали,
мов стяга нашого матерійка,
хоч ви
й роз'юнайтед стетс
оф
Америка[1].
Як до церкви
іде
божевільний прочанин,
ввіходить до скиту,
на прощу
і піст, —
так я
крізь вечірні
сіренькі тумани
ступаю,
смиренний, на Бруклінський міст.
Як пре
переможець
у місто у зламане
на дулах гармати —
жирафам на зріст —

[1] Юнайтед Стетс оф Америка—Сполучені штати Америки.

так жить в апетиті,
так славою п'яний
видряпуюсь,
гордий,
на Бруклінський міст.
Як око закохане
в мадонну музею
встромляє
дурний художник-артист, —
так я,
весь осяяний
з неба зорею,
дивлюсь
на Нью-Йорк
крізь Бруклінський міст.
Нью-Йорк
аж до смерку
задушливий дуже,
його попід хмари
підніс
чоловік он,
а зараз самі лиш
будинячі душі
встають
у прозорім світінні вікон.
Тут
ледве дзижчить
елевейтерів дзиск.
І, тільки
прислухавшись
в дзеньків
навколо,
збагнеш, —
з деренчанням повзуть
поїзди,
неначе
хтось посуд збирає зі столу.
Коли ж видається,
немовби це тільки
крамар
везе з фабрики
цукор куплений, —

то щогли,
заввишки не більше за шпильку,
пливуть під мостом
небосяжного Брукліна.
Пишаюсь
з цієї
сталевої милі,
живцем в ній
мрії мої повстали —
боротьба за конструкції
замість стилів,
розрахунок
заліза
й болтів
досконалий.
Якщо
надійде
кінець світу —
планету
сплюндрує
комети хвіст,
і тільки буде
один
стриміти
над пилом загибелі зведений міст, —
то,
як з кісточок,
що подібні до голок,
у тіло
вбирається
ящур в музеї, —
так і
з цього моста
століть геолог
дізнався б
про вигляд
доби моєї.
Він скаже:
— Ця ось
лапа крицева
сполучала
моря і прерії,

тяглась до Америки
лапою цею
Європа,
зірвавши
індійські пера її.
Нагадує
машину
ребро це сплетене —
на моста подивіться, —
які має руки він,
що, ставши
стальною ногою
в Мангеттені [1],
за губу
притягає
до себе Бруклін!
З проводів
електричного прядива
дізнаюсь, —
доба
після пари. —
Тут
люди
вже
горлали по радіо,
тут
люди
вже
літали на аеро.
Для одних
тут
життя було —
радощі ситні,
для інших —
було воно
зойком,
бідою.
Звідсіля
безробітні

[1] Мангеттен — острів, на якому розташована центральна частина Нью-Йорка.

в Гудзон
        кидались
                вниз головою.
Моя картина
        далі
                котиться сковзько
по струнах — по линвах,
                до зір припада.
Я бачу —
        тут
                стояв Маяковський,
стояв
        і вірші складав по складах.
Дивлюсь,
        мов ескімос на електрику міст,
вп'явшись поглядом в сяйво і ніч.
Бруклінський міст —
так...
        Це справді річ!

1925

ПОРЯДНИЙ ГРОМАДЯНИН

Якщо пильність твоя
зім'ялась,
запал випили
неп і торг,
якщо ти
забув про зненависть, —
приїжджай
сюди,
в Нью-Йорк.
Щоб, у милях вулиць обплутаний,
в біль колючок
ліхтарних йоржів,
ти б зо мною
пройшов
ліліпутом
край підніжжя
їх етажів.
Бачиш —
он у смітнищах гребуться —
на недоїдках
з дітьми панькаються,
щоб в авто,
обганяючи «буси» [1],
до палаців
неслись брильянтниці.
До віконець цих
придивіться —

[1] Буси — автобуси.

тут
їм шиють убрання пишнотні,
Глушить
лиш елевейтерів криця
хрип
і кашель
кравців сухотних.
А хазяїн —
драглі многопуді,
пика
спухла на сміх чиряку, —
робітниці
мацає груди:
«Як вподобаю,
візьму за дочку.
Двісті дам
(якщо ста замало),
знищу смуток
на вічний строк!
Дам
життя тобі —
Куні-Айланд [1],
луна-парк
на мільярд свічок».
Поведе, —
а взавтра,
мов звірі,
вовча банда
старих плетух
проститутку —
в смолу та в пір'я,
і знову —
в смолу та в пух.
А хазяїн
в готелі Плаза
через чарку
і з богом зблизивсь, —
зводить очі,
слинячи фразу:
«Сенк'ю [2]
за гарненький бізнес!»

[1] Куні-Айланд — Луна-парк.
[2] Сенк'ю — дякую.

Не турбуйтеся
поки що
нині
за свою мораль,
за дочок-щасливиць.
Барабани
«армій спасіння»
вашу
в світ
сурмлять чеснотливість.
Бог —
на вас
ніяк не розгрізниться:
з вас
і мамі їх —
на пальто
і самому
збере на ризницю
божий ме́наджер [1], піп Платон.
Клоб [2] поліцій
на вас не звалиться.
Щоб надимався ти,
мов павич,
дивиться крізь пещені пальці
на тебе
демократ
Куліджа.
І, мацаючи
по небозводу,
вартою доларів,
святенності
й сала,
тиче
руку
ваша свобода
над тюрмою
Еліс-Айланд.

1925

[1] Менаджер — представник, організатор.
[2] Клоб — палиця поліцая.

КЕМП «НІТ ГЕДАЙГЕ»[1]

От візьміть —
бешкетній ночі загадайте
не пускати
з пащі
стільки зірок-жал!
Я лежу
в наметі
кемпа «Ніт гедайге».
Не про мене все це.
Ні до чого...
й жаль..
Звиють
і завмруть сирени над Гудзоном,
мов вагаються:
чи вити чи не вить?
Краще б їм не вити.
Пасажирам сонним
треба прокидатись,
думати,
любить...
Вічність у польоті
проти морди
блисне —
безкінцягодинний тягне хвіст повз нас.
Всім би стало вдосталь
одягу й білизни,

---

[1] Кемп — табір. «Ніт гедайге» — «Не журись». — Назва робітничого селища поблизу Нью-Йорка.

коли б не години —
ткав полотна час.
Загнуздати
час нам
привідним би пасом,
спустять
з холостого —
хай працює й пре!
Щоби
не годинники вказували час нам,
а щоб рухав
час
годинники вперед.
Ну, американець...
теж...
чого він пнеться?
Тиче в ніс Нью-Йорком.
Бачили його.
Сотня повершечків
аж у небо преться.
Поверхи й покрівлі.
От тобі й всього.
Ми он
понад прірву
аж до комунізму
протягли моста
в сто років
довжини.
Що ж,
з мостища з цього
поглядаєм згорда вниз ми?
Гнем угору кирпу?
запишались?
Ні.
Нічиїх голів
мостами
ми не сушим.
Що таке є міст?
Пристосування для простуд.
Без будинків
теж
вам не прожити дуже

на самім лише
піднесенім мосту.
І таке ж безладдя
в соціальнім світі:
три долари в день —
на все
твоє буття.
А у Форда скільки?
Нічого таїти!
Ну, скажіть же, Ку́лідж, —
це хіба життя?
Скільки то
людина
(навіть Форд)
посяде?
Форд
в мільйонах фордів,
сам же Форд —
в аршин.
Містер Форд,
для вашого,
для висохлого зада
чи замало
двох
найбільших із машин?
Решту —
в МКГ [1].
Почепим ваш портретик.
Монумент
і той би
виліпили з вас.
Діти,
стрівши вас,
скидатимуть кашкети.
Містер Форд —
віддайте!
Дасть він...
Чорта з два!
За наметом
світ
лежить, понурий і нерадий.

[1] МКГ — Московське комунальне господарство.

Враз
ракета сну
в цю тугу задзвеніла:
«У бій за владу Рад
рушаймо сміло...»
Ну і сон присниться ж!
Тільки-но вгадайте,
чи це сон чи ні?
Лункий занадто сон.
Це ж бо
комсомольці
кемпа «Ніт гедайге»
співом
змушують
тексти в Москву Гудзон.

1925

ДОДОМУ!

Утікайте, мислі, в даль помчавши!
Обіймись,
душі і моря плин.
Той,
кому
все ясно завше, —
чи
не просто
дурень
він?
Я в каюті
найгіршій з усіх —
всю ніч наді мною
тупоти ніг.
Всю ніч
об стелю
танок молотив,
всю ніч
стогнав
надокучний мотив:
«Маркіто,
Маркіто,
створіння чудне,
чому ти,
Маркіто,
не любиш мене...»
А нащо
любить мене Маркіті?!

Для неї
невистачить
в мене й монет.
Маркіту
(моргніть лиш!)
тієї ж миті
за сотню франків
приведуть в кабінет.
Невеликі гроші —
поживи для шику —
ні,
інтелігенте,
збивши чуб гидкий,
будеш ти телющити
швацьку їй машинку,
що по стьожках
строчить,
наче шовк, рядки.
Ідуть пролетарі
до комунізму низом —
низом шахт
і нив
ідуть, земні, —
я ж
з небес поезії
зринаю в комунізм,
бо любові
без нього
немає мені.
Все одно—
чи сам зіславсь я,
чи хтось послав до мами -
слів ржавіє сталь,
чорніє басу мідь.
Нащо я
під чужоземними дощами
мушу мокнути,
іржавіти
і гнить?
Ось лежу,
поїхавши за води,

свою машину
ледве рухаючи
лінню.
Відчуваю
радянським я себе
заводом,
що виробляє щастя поколінням.
Не хочу,
щоб мене, наче квітку з полян,
рвали
під час гуляння.
Хочу я,
щоб в дебатах
пітнів Держплан,
даючи
мені
річне завдання.
Хочу я,
щоб над думкою
часів комісар
із наказами нависав.
Хочу я,
щоб зверх-ставками
спеца
діставало
любовище серце.
Хочу я,
щоби після роботи
завком
замикав мої губи
замком.
Хочу я,
щоб з багнетом
зрівняли перо,
з чавуном щоб
і з витопом сталі,
про роботу поезій,
від Політбюро,
щоб виголошував
доповідь Сталін.
«Так, мовляв,
так...
До найвищих засад

пройшли ми
з халуп нужденних:
розуміння поезій
в Республіках Рад
вище
від норм довоєнних...»

1925—1926

СЕРГІЮ ЄСЕНІНУ

Ви пішли,
сказати б,
від турбот земних.
Порожнеча...
Летите
між зір у безвість.
Ні тобі авансів,
ні пивних.
Тверезість.
Ні, Єсенін,
це не глум,
не смішки, —
в горлі
горе комом,
не смішок.
Он —
рукою, різаною нишком,
з власними кістьми
гойдаєте мішок.
Припиніть,
покиньте!
Та чи ви здуріли?
Дати,
щоб в смертельній крейді
вид
білів?
Ви ж
такого загинати вміли,

як ніхто
на світі
не умів.
Що ж таке?
чому це?
Дивування зм'яло.
Критики риплять:
— Мовляв, тому вина
те та се,
а головне,
що змички мало,
внаслідок
багато пива та вина. —
Замінити б вам,
мовляв,
богему
класом,
клас впливав на вас би, —
ви б зреклись гуляк.
Ну, а клас —
він спрагу
заливає квасом?
Клас — він також
випити мастак.
Дати б вам,
мовляв,
якогось напостá [1], —
він
при змісті вашому б
стояв на охороні:
в день
писали б ви
рядків
до ста,
довжелезно
і нудотно,
як Доронін [2].
А по-моєму,
здійснилась би
оця мара,

[1] «Напостівці» — співробітники журналу «На посту» — керівного органу РАПП (Російська асоціація пролетарських письменників).
[2] Доронін — сучасний поет.

ви давненько вже
зняли б на себе руки.
Краще ж
від горілки помирать,
ніж з докуки!
Нам не скажуть,
щó
цю втрату спричинило,
ні петля,
ані складаний ножик.
Як знайшлось би
в «Англетері»[1] тім
чорнило,
вени
різати б
не довелося,
може.
Всі наслідувачі пораділи:
біс!
Над собою
майже взвод
розправу учинив.
Нащо
збільшувати
кількість самовбивств?
Збільшуй
краще
виготовлення чорнил!
Між зубів
язик
тепер навіки
упокориться.
Тут
містерії розводить
тяжко і незручно.
У народу,
майстра-мовотворця,
дзвінкотливий
вмер
гультяй-підручний.

[1] «Англетер»—готель в Ленінграді, де у 1925 р. повісився С. Єсенін. Перед смертю він порізав собі вену і написав останній вірш кров'ю.

І несуть
поезій поминальний лом,
не змінивши
з попередніх поховань,
як є́сть.
У могилу
тупі рими
заганять колом, —
це ж хіба
поету
і пошана,
й честь?
Вам
ще й пам'ятника не стоїть, —
де він,
бронзи дзвін
чи то граніту грань? —
А до граток пам'яті
вже
встигли навалить
мотлох спогадів,
посвят
і римувань.
Ваше прізвище
в хустки розсоплено,
ваше слово
слинявить Собінов[1]
і виводить
під гіллям недужим —
«Ні слів, ні зітхань,
о мій дру-у-у-у-же».
Ех,
поговорити б тоном іншим
з тим-от самим
з Леонідом Лоенгріничем!
Встати б тут
гримлячим скандалістом:
— Не дозволю
вірш ламати
й м'ять!

[1] Собінов Л. В. — відомий оперний співець, часто виконував роль Лоенгріна в опері Вагнера.

Оглушити б
їх
трипалим свистом
у бабусю
й в бога душу мать!
Щоб порозліталася
нездарна пóгань,
тьму
здуваючи
піджачних парусів,
щоб
урозтіч би
порозбігався Коган [2],
вусів списами
зустрічних би
разив.
Нечисть
поки що
не вся добита.
В нас роботи —
тільки поспівать.
Треба
все життя
переробити,
а переробивши —
можна й оспівать.
Час оцей —
важкенький для пера:
та скажіть мені,
каліки і калікші,
де,
коли,
який великий обирав
шлях,
щоб був вторований
поліпше?
Слово —
полководець
вселюдськóї сили.

---

[2] Коган П. С. — професор, критик та історик літератури.

Марш!
Щоб ядрами
позаду
рвався час.
До минулих днів
щоб вітром стрічним
збило
лиш волосся сплутане у нас.
Для веселощів
планета наша
устаткована паскудно.
Треба
вирвать
радість
у прийдешнім дні.
У цьому житті
сконать не трудно.
От зробить життя —
куди трудніш.

1926

МАРКСИЗМ — ЗБРОЯ НЕСХИБНА І СЛАВНА, ЗБРОЮ ЦЮ ЗАСТОСОВУЙ ВПРАВНО!

Багнетами
двох століть стик
закріпляє
робітнича
рать.
Та дехто
багнета вживати звик,
щоб ним
в зубах колупать.
Все дуже добре:
поети є,
критика
пишеться критиком.
Є в поета —
коритце своє,
у критика —
своє коритико.
Та є,
що нічого
не вміють робить,
хіба що без клякс писати,
а лізуть
у книгу
хвалить
і громить
з критичного нарису —
гармати.

А щоб
наукове
було лице
у цього
верзіння препоганого, —
завжди
на столі
про випадок цей
нерозрізаний том
Плеханова.
Визубрить фразу
(та й те без пуття!),
словечок
собі навиловлює.
Буття —
а в цього — їжа й пиття
свідомість обумовлює.
На літеру «ел»
перегортаючи
авторів,
Лермонтова
призвавши
в портреті,
критик з'ясовує,
що він їв
на перше,
і що — на третє.
— Шампанське пив?
Випивав, припустим.
Це вплив буржуазний —
факт!
А його любов
до маринованої капусти
доводить
поміщицький смак.
В Лермонтові, наприклад,
щоб далеко не йти,
змісту
не більше,
ніж огірків в акації.
Цілі
хори
небесних світил,

і ні слова
про електрифікацію.
Але,
обчистивши ядро
від фразерства лузги,
боби —
від лушпиння ліризму,
визнаю,
що Лермонтов
нам дорогий,
як перший
обвинувач лібералізму.
Масам ясно,
хоч як хитри́,
наче мілюкових юрма,
світила
у Лермонтова
ходять без вітрил,
а деякі —
то й без керма.
Хіба ж так
опрацьовувать
найважливішу з тем?
Індивідуалізмом напихати?
Демони в пекло,
а духи —
в едем?
Де ж тут змичка, дозвольте спитати?
Досить з нас
цих от
божественних легенд!
Кожним рядком немаскованим
Лермонтов
доводить,
що він —
інтелігент,
до того ж
декласований!
Інша річ
наш Степан,
— забувся,
на жаль,
як далі його величати, —

у нього
у віршах
Комінтерн виступа!..
Справжня творчість —
нема що казати!
Стьопа —
цеглина
якоїсь споруди,
в ногу
іде він
з сучасним життям.
Стьопа
свідомості
тьмарить не буде
алітерацій і рим
непотрібним сміттям.
Масовим
інстинктом
Стьопа зміг
замінити
незнання
і крапок, і ком,
тому що
наймичка —
матінка їх,
а батько
є зразу
селянином і робітником.
В результаті,
річ,
ясніша від помідора,
обволікається
туманом сизим,
і цієї нехитрої
нісенітниці
гори
дехто
називає марксизмом!
В журналі повішеного
хто ж
про зашморг казатиме?

Не змінити
шаблону приналежного.
«Він це про Вєшнєва», —
Лежнєв моргатиме.
Вєшнєв
— «це він про Лежнєва».

1926

РОЗМОВА З ФІНІНСПЕКТОРОМ ПРО ПОЕЗІЮ

Громадянине фінінспектор!
Пробачте ласкаво.
Спасибі...
не турбуйтесь...
я постою́...
Я до вас
у дуже
делікатній справі:
про місце
поета
в робочім строю.
Між тих,
що мають
майно й крамнички,
і я податком
повинен караться.
Ви хочете
від мене
п'ятсот за півріччя
і двадцять п'ять
за неподачу декларацій.
Труд мій
з кожним
тру́дом
слід рівняти.
Погляньте —
який я вкладаю пал,

які
в моїм виробництві
витрати
і скільки тратиться
на матеріал.
Вам,
звичайно, відоме
явище «рими».
Ось
рядок
закінчився на слові
«отця»,
і через рядок,
склади повторивши,
тоді ми
ставим
яке-небудь
«л а м ц а д р і ц а - ц а».
Кажучи по-вашому,
рима —
вексель.
Врахувати через рядок —
ось наказ неодмінний.
Шукаєм
дрібничку суфіксів і флексій
в порожній касі
відмінків
і дієвідміни.
Почнеш це
слово
в рядок всовувати,
а воно не лізе —
натис і зламав.
Громадянине фінінспектор,
даю вам слово,
поетові
в копієчку влітають слова.
Кажучи по-нашому,
рима —
бочка.
Бочка з динамітом.
Рядок —
це гніт.

Рядок додимить,
рядок загуркоче, —
і місто
в повітря
строфою летить.
Де дістать,
на який тариф,
рими,
щоб зразу вражали щосили?
Може,
із п'ять
небувалих рим
тільки у Венецуелі
й лишилось.
І тягне мене
в холодні
й теплі краї.
Кидаюсь,
від різних авансів і позик в утомі.
Врахуйте
квитки й подорожі мої!
— Поезія
— вся! —
їзда в невідоме.
Поезія —
той же добуток радія.
Грам добутку,
рік трудів.
Марнуєш,
єдиного слова ради,
тисячі тонн
словесної руди.
Та як
спопеляє
слів цих палання
поруч
із тлінням
слова-сирця.
Слово таке
дає поривання
на тисячі літ
мільйонів серцям.

Звичайно,
поети є різного сорту.
У скількох поетів
легкість руки!
Тягне,
мов фокусник,
із рота
в себе і в інших
рядки.
Що говорити
про ліричних кастратів?!
Рядок чужий
позичить,
і рад.
Це звичайна
крадіжка й розтрата
серед обсілих країну розтрат.
Ці ж бо
сьогодні
оди й балади,
що їх
під оплески ревуть ревма,
ввійдуть
в історію,
як накладні витрати,
на зроблене
нами —
двома або трьома.
Пуд,
як то кажуть,
солі столової
з'їж
і сотню цигарок клуби,
щоб
добути
коштовне слово
із артезіанських
людських глибин.
І зразу
менший
податків стрибок.

Скиньте
з обкладання
нулі всі!
Карбованець дев'яносто
сотня цигарок,
карбованець шістдесят
столова сіль.
У вашій анкеті
запитань маса:
— Виїзди були?
чи, може, ні? —
А що,
як довелося
десяток пегасів
за 15 літ
загнати
мені?!
У вас —
ви врахуйте все достотно —
про слуг
і майно моє
є графа така.
А що, коли я
водій всенародний
і одночасно —
народний слуга?
Клас
про себе
через нас виголошує,
а ми, пролетарі,
двигуни пера.
Машину
душі
з роками зношуєш.
Кажуть:
— в архів,
списався,
пора! —
Все менше любиться,
все менше дерзається,
і лоб мій
з розбігу
час крушить,

Надходить
найстрашніша із амортизацій —
амортизація
серця і душі.
І коли
це сонце,
як розжирілий кабан,
зійде
над майбутнім
без калік і старців, —
я
уже
згнию,
померши під парканом,
поруч
з десятком
колег-співців.
Ви підбийте
мій
посмертний баланс!
Я запевняю,
і знаю слів вагу:
на фоні
сьогоднішніх
ділків і пролаз
я буду
— один! —
в непролазнім боргу.
Обов'язок наш —
сиреною
ревіти
в тумані міщанства,
в бурі шаленій.
Поет
завжди
боржник всесвітній,
що платить
на горе
проценти
і пені.
Я в боргу
перед Бродвейською лампіонією,

перед вами,
багдадські небеса,
перед Червоною Армією,
перед вишнями Японії—
перед усім,
про що не встиг написать.
А нащо
взагалі
оце стільки вміння?
Щоб цілитись римою
й виказувать хист?
Слово поета —
ваше воскресіння,
ваше безсмертя,
громадянине канцелярист.
Через століття,
в паперовій рамі
візьми рядок
і час поверни!
І встане
день цей
з фінінспекторами,
з сяйвом чудес
і брудом чорнил.
Сьогоднішній жителю гоноровитий,
виправте
в Енкапеес
на безсмертя квиток
і, обрахувавши
вплив віршів,
розкладіте
заробіток мій
на трьохсотлітній строк.
Та сила поета —
не тільки прикмета,
що,
вас пригадавши,
хтось в майбутнім гикне.
Ні!
І сьогодні
рима поета —

ласка
і лозунг,
батіг
і багнет.
Громадянине фінінспектор,
я виплачу п'ять,
всі
нулі
скинувши звідціля!
Я
по праву
вимагаю п'ядь —
в ряду
найбідніших
робітників і селян.
Коли ж
вам здається,
що тільки й було —
чужі словеса
вживати,
то ось вам,
товариші,
моє стило́
і можете
самі
писати!

1926

АНГЛІЙСЬКОМУ РОБІТНИКОВІ

Вокзал заціпенів,
завмирає док.
Поліція скрізь,
не пройдеш кроку.
Від літери кожної —
біди холодок,
як в перший день
сімнадцятого року.
Шиї сталеві
звернули
радіо.
Слухають.
Слухають,
щó за Ламаншем.
Зрадять.
Здадуть.
Чи нас, може, справді
привітають червоним стягом нашим.
Чую.
Чую, —
машини ревуть,
брязкіт зброї,
цокання шпор.
Це у док
страйколоми йдуть.
Море,
виплесни
в морду їм шторм!

Чую,
човгає палацівська челядь
до Болдуїна,
що хитрити звик.
Сер Макдональд
почав церетелить.
Блискавко,
врази угодовницький язик!
Чую
ридання за кожним кутком.
Їсти
нема чого щодоби.
Тумане,
трудящим
течи молоком!
Камені,
станьте, як ті хліби!
Радіо стихло.
Застрайкувала вись.
Порожньо —
тихо —
завмер весь край.
Земле,
не жени;
земле, зупинись!
Дай утриматись,
встояти дай!
Щоб вам
не слухать
угодовців вражих,
щоб вам
не тліти,
мов гнот каганця, —
вам наш привіт
і копійки наші,
наші руки
і наші серця.
Нам
чужі
політиків шаради —
більшовикам
не треба алегорій.

Ваша радість —
наша радість,
ваш біль —
наш біль
і горе.
Мені б
тепер
посаду пташину.
Я у Лондон би.
І цілих п'ять,
п'ять мільйонів
в одну хвилину
взяв би,
обійняв
і почав цілувать.

1926

ХАБАРНИКИ

На дверях ярлик —
«Без докладу не можна».
Під Марксом
у крісло вдавлений,
з високим окладом
сидить вельможа,
гладкий, високий,
відповідальний.
На нім
контрабандний дарунок — жилет,
в кишені —
ручка на варті,
і з довгим,
підробленим стажем білет —
уваги міліції вартий.
Тріщить голова
від напруги йому.
На чолі —
непролазна дума:
кому
йому
влаштувать куму,
кому підкинути кума?
Скрізь він
дрібноту оту
розставив,
є в нього
скрізь
по шпигуну.

Він знає,
кому ніжку підставить,
де
заручку мати
міцну.
Кожен при ділі:
коханка —
в артілі,
кум —
в Гум,
брат —
в наркомат.
Все ширшає
й більшає гурт цих істот,
і в списках, завдовж — на сажень,
не вмістиш
всіляких сортів
нагород —
спецставок,
таньтьєм,
навантажень.
Він фахівець,
але особливого роду:
він
в слові
містику стер.
Зрозумів він буквально
«братство народів»
як щастя братів,
тіток
і сестер.
Він думає:
як скоротить йому штати?
В Кет
очі, як вишні...
А може,
те місце
лишити для Нати?
У Нати форми повніші.
А там
у приймальній —
гук між людьми,
повітря від диму спирається.

— Не можу! —
відповідальний здвигає плечми.
— Нормально...
Діла розбираються!
Зайдіть через день,
через два зайдіть... —
Та днів не діждатись жаданих.
Зігнувшись,
прохач
даремно стоїть.
— Не можна...
немає даних! —
Поки збагне!
Обшарка паркет,
поривiшись у своїх чемоданах,
прохач той
кладе на суконце пакет
з папірцями
новеньких даних.
Одкланявсь.
Хабарник пакет схопив,
пашать
йому щічок вінчики;
від любострастя
аж слюну пустив, —
мерзотник
рахує червінчики.
А той, що дав,
так сердито кричить,
що й не спинить
чиновник жоден:
— Подать резолюцію! —
і от за мить
через аркуш увесь:
«Я згоден».
Відповідальний
мчить десь в під'їзд.
Машину лишає
по праву.
Відповідальний
вечерю з коханкою їсть,
відповідальний
хлище «Абрау».

Коханку він пестить
— хі-хі, хи-хи...
— Це
подарунок вам, Сонечко.
Це от, Сонечко,
вам на духи.
А це от вам
на кальсончики... —
Цей,
щоб на крадіжки
змогу дістати,
виставить сяйво жовтневе ширмою.
До нас він прийшов,
щоб радянські статки
циндрити в кишлі трактирному.
Я
білому
руку, можливо, дам,
не погидую, можливо,
всміхнусь і скажу:
— А здорово вам
ми
надавали в загривок! —
Хто хліб украв —
прощу й тому.
Можна простити
і вбивці.
Можливо,
чад божевільний йому
у хворій душі
клубився.
Якщо ж той,
що краде
тайком
на шинок,
на свою кохану,
торкнеться моєї руки, —
наждаком
одітру я з рук
шкіру погану.
Білим збить роги
наш устрій зміг;

кульгаєм
        тимчасом
                на одну із ніг, —
для нас, напівситих,
                на подвиг зугарних,
страшніший
            за всіх ворогів навісних
хабарник.
Лозунг партії
            перед нами став.
Він нам
        не дешево дався!
Геть всіх,
        що присмоктались
                до наших лав,
і тих,
    хто до грошей
                присмоктався!
Нам гігантські будови
                потрібні так.
Дармоїди ж
            обсіли каси.
Гарячим залізом
                знищить чиряк
партія
    і робітничі маси.

1926

В ПОРЯДОК ДЕННИЙ

Ставка на вас,
комсомольці друзі,
на вас,
творців щастя і миру!
Змусьте
співати
побут безглуздий!
Розчистіть
ящик квартири!
Втомишся
за десять літ бороться —
трясінням
— багато із нас —
розхитано.
Тванню
взялося
побуту болотце,
буденною ряскою
закидано.
Ми також
ревнощами
серце печем
і суд наш скорий
на покари:
ми
часто
наганом і
фінським ножем

вирішуєм
любовні чвари.
Ні, бачачи те,
що
коханню край,
що каші удвох
не звариш —
ти зуби стисни,
руку подай,
скажи:
— Прощавай, товаришу!
Скільки з нас
мріє:
«Квартирку б у найми!
Свої скрині
та сінці!
І мій куток —
зажили, знай, ми! —
і мій
портретик
на стінці».
Не наше щастя —
як для двох воно є!
З класом
з'єднайся чітко!
Комуна:
все, що моє —
твоє,
крім —
зубної щітки.
І ми
по-колишньому,
якщо радісно,
по-колишньому,
якщо горе нам, —
ми
топимо горе в сорокаградусній
і радість
святкуєм
трьохгорним.
Пиття
на пісні проміняти б нам.

Вигадай
таку, хоч трісни!
Щоб значно міцніше
від пива й вина
брала
за душу
пісня.
В труді
і в коханні,
й під час навчання, —
думай про комуну,
бути їй чи не бути?!
Поставте
в порядок
травневого дня
про побут
питання круто.

1926

КОХАННЯ

Знову
            світ
                    у садах своїх в'є
з квітів весняних
                              вінок.
І знову
            одвічне
                            питання встає
про кохання
                      і про жінок.
Ми любим парад,
                              заспівуєм пісню,
говоримо гарно —
                              з трибун, коли мітинг.
Та часто
            під цим —
                              вкриває пліснява
існуваннячко знакомите.
Співає на зборах:
                              «Вперед, комунари...»
А вдома,
            забувши про арію сольну,
кричить на жінку,
                              що борщ не з наваром,
і що
        огірки
                  не як слід просолені.
Живе з якоюсь —
                              як барило, гладка,

а білизна —
як в шантанної діви.
Дружині ж панчішками,
знай,
доріка:
— Компрометуєш
перед колективом. —
То лізуть до всіх —
аби з ногами.
П'ять баб
на добу,
бо ніхто не боронить.
У нас, мовляв,
свобода,
а не моногамія, —
тож геть міщанство
і — забобони!
З квітки на квітку
молодим метеликом-цапком
літає,
стрибає
та беститься.
Одне йому
в світі
вважається злом:
це
аліментниця.
Готовий на скін
за третину він,
судитись —
не шкодує втрат:
і я тут не я,
і вона не моя,
і я взагалі
кастрат.
А люблять,
так будь,
мов черниця,
несхибна, —
тиранствує
з ревнощів
лютий самець,

і мірить любов
revolьверним
калібром, —
зрадливій
в потилицю кулю —
й кінець.
Четвертий —
герой до бойовищ звичний,
а наче
той злодій
з торгу,
тікає
від жінчиного
черевичка,
звичайного —
з Мосторгу.
Інший —
той стрілу свою
влучніше мітить,
сплутує
— святий, аж світиться —
вловлення
коханої
в романтичні сіті
з підвищенням
підлеглої по тарифній сітці...
По жіночій лінії
також вам не райські скінії.
Юнака м'якої вдачі
дама знадила
ледача.
Він працювать,
але її
не втримати
ніяк:
бігає
за кльошем
кожного з гуляк.
Що ж,
сиди
й в плачі
хоч Нілом нілься.

Ач! —
Жених!
Задля кого ж, друзі, я женився?
Чи для себе,
чи для них?
У батьків таких
і діти того ж сорту:
— Що батьки?
Без них
наш брат привик!
Займаються
коханням замість спорту,
не ступивши навіть в комсомольський вік.
І далі,
по селах,
життя осоружиться —
живуть, як раніше,
як в давній добі.
Так само
заміж виходять,
дружаться,
наче купують
худобу собі.
Якщо так
буде й далі,
то я б погодивсь
одверто сказати:
не зможе
розібрати
і шлюбний кодекс,
де батько й дочка,
котрий син і мати.
Я не за сім'ю.
В огні
й диму потали
вигори
й оцей мотлох старий,
де гусками
матері сичали
і татусь-гусак
дітей
стеріг!

Ні.
Та ми живем в комуні
одностайно,
у гуртожитках
брудниться шкіра тіл.
Треба
голос
піднімати за охайність
і стосунків наших,
і любовних діл.
Не одкручуйся —
мовляв, мене не вінчано.
Піп
не з нас
полічить бариші.
Треба
зв'язати
життя чоловікове й жінчине
словом,
що єднає нас:
«Товариші».

1926

ПОСЛАННЯ ПРОЛЕТАРСЬКИМ ПОЕТАМ

Товариші,
дозвольте,
без пози,
без маски,
як старший
з молодшими товаришами,
товаришу Уткін,
Свєтлов,
Безименський,
порозмовляти сердечно
з вами.
Ми сперечаємось,
аж горлянки просять лудження,
ми
задихаємось
від естрадних перемог,
а в мене
до вас, товариші,
пропозиція дружня:
давайте,
веселий обід
зберемо!
Внизу
компліменти
розстелим
килимові,
зуб є на кого —
відпилимо зуб;

роздані
Луначарським
вінки лаврові
складемо
у спільний
товариський суп.
Вирішим:
кожний
по-своєму правий.
Кожний співає
своїм голоском!
Розріжемо
спільну курку слави,
наділимо кожного
однаковим шматком.
Киньмо
шпильки-колючки
підсовувать,
сплетемо
добірний
словесний ажур.
А коли
мені
буде надано слово, —
я те слово візьму
і скажу:
— Я вам здаюсь
академіком
широкозадим,
один, мовляв,
жрець
поезій непролізних.
А я
єдиному
був би радий —
щоб більше поетів
хороших
і різних.
Для багатьох
ота напостóвська тряска —
спосіб
себе
розхвалить найлýчче.

— Ми, мовляв, тільки одні,
пролетарські...
А я, по-вашому, що —
валютчик?
Я
по суті
майстровий, хлопці,
не по серцю
мені
філософія нýдова...
Закачаю рукавчики:
робити?
бороться?
Будь ласка,
ану, давай!
Маєм
перед собою
велику роботу,
вірші
потрібні
в біді і в радості.
Будемо ж працювати
до сьомого поту
над піднесенням кількості,
над поліпшенням якості.
Я міряю
по комуні
віршів сорт,
тому
й полюбилася
мені вона,
що комуна,
по-моєму,
найвища із висот,
що комуна,
по-моєму,
найглибша глибина.
А в поезії
нема
ні друзів,
ні рідні, —

по протекції
не зв'яжеш
рим лички́.
Залишмо
розподіляти
ордени і нагородні,
киньмо,
товариші,
наліплювать ярлички.
Можливо,
про це
вже чували люди,
та хочу
без авторської пихи сказати —
комуна —
це місце,
де чиновників не буде,
а буде
пісень і віршів
багато.
Як тільки
сподобалась
римочок пара нам —
ми вже
вважаєм поетика генієм.
Одного
називають
червоним Байроном,
другого —
найчервонішим Гейнем.
Одного боюсь —
за вас і сам, —
щоб не обміліли
наші душі,
щоб ми
не возвели
в комуністичний сан
нікчемність районників
і дурниці частушок.
Ми духом, відомо,
одне і те саме:

сердець
не розділяє наших
завіса.
Коли
не за нас ви,
а ми
не з вами,
то
що нам робити
залишається, в біса?
Коли ж
вас
крию, бува, порою,
і
на вас
замахнеться
перо-рука,
то я,
як то кажуть,
здобув це кров'ю,
і рими
я більше, ніж ви,
стругав.
Тож киньмо, товариші,
гендлярські замашки:
— мої, мовляв, вірші —
мій лабаз! —
все, що зробив я,
все оце ваше —
рими,
теми,
дикція,
бас!
Що
нетривкіше й примхливіше
за славу?
Брать
у могилу,
коли помру?
Мені, товариші,
наплювать, їй-право,

на гроші,
на славу
і на іншу муру!
Ніж нам
ділить
поетичні права́,
суворі
і ніжні слова зведім,
без прізвищ
і заздрощів
цеглини-слова
давайте класти
в комунівський дім.
Давайте,
товариші,
в ногу крокувати.
Нам не треба
бурчливого
лисого парика!
А лаятись захочеться —
ворогів багато
з того боку
червоних барикад.

1926

ТОВАРИШЕВІ НЕТТЕ[1] — ПАРОПЛАВУ І ЛЮДИНІ

Я здригнувсь недаром.
Не бридня примари.
В порт,
жаркий,
як літо вогнеметне,
розгортався
і входив товариш
«Теодор Нетте».
Це — він.
Я впізнав його вмить.
Рятувальні круги, як блюдця окулярів.
— Здрастуй, Нетте!
Я радий, що ти продовжив жить
життям димучих труб,
гаків
і утлегарів.
Ну, підходь сюди!
Тобі не мілко?
Від Батума,
певне,
наробився вкрай...
Пам'ятаєш, Нетте, —
ще як був ти чоловіком,
вдвох у дипкупе
ми розпивали чай.

[1] Нетте Теодор — дипломатичний кур'єр НКЗС. Забитий 5 лютого 1926 р. на території Латвії, в поїзді при героїчному захисті дипломатичної пошти.

Ти барився.
Вже хропіли сонні.
Зір
втопивши
в клейма сургучів,
говорив всю ніч
про Ромку Якобсона [1]
і, спітнівши,
смішно вірша вчив.
Засинав під ранок.
Палець
до курка приник...
Суньтесь,
як охота припекла вам!
Чи гадав я,
що десь за рік
стрінуся
з тобою —
з пароплавом?
За кормою місячище.
Ну і здорово!
Лежить,
переділивши прóстори яскраві.
Наче навік
за собою
з битви коридорної
тягнеш слід героя,
світлий і кривавий.
Комунізму з книжки
часом кинуть слово:
«Можна
всякі речі
в книжці намолоть!»
А таке от —
«байку» оживить
раптово,
явить
комунізму
і єство, і плоть.

---

[1] Якобсон Роман — лінгвіст і літературознавець, **спільний** знайомий Маяковського і Нетте.

Ми живем,
поєднані
в залізній клятві.
Хоч на смерть
за неї
в куль сталевій зливі:
це —
щоб у світі
без Росій,
без Латвій
жить в єдиному людському колективі.
Не водиці,
а крові
чуємо в тілі тиск.
Крізь револьверний брех
наша путь лягла,
щоб нам,
помираючи,
втілитись
в пароплави,
в рядки
і в інші довгі діла.
Прагну жить і жить,
крізь роки мчатися.
Та кінець кінцем —
підносить бажання мене те —
зустріти хочу
мій смертний час я
так,
як зустрів свою смерть
товариш Нетте.

1926

БОРГ УКРАЇНІ

Чи знаєте ви
українську ніч?
Ні,
ви не знаєте української ночі!
Тут
небо
від диму
дедалі чорніш
і герб
зорею п'ятикутною
блискоче.
Де горілкою,
відвагою
і кров'ю
Запорозька
вирувала Січ,
загнуздавши
у дроти Дніпров'я,
скажуть:
— Дніпре,
сили нам позич!
І Дніпро
по вусах дроту,
по пасах
електричний струм
несе по корпусах.
Либонь, рафінаду
і Гоголь радий!

Ми знаєм,
чи курить Чаплін,
чи чарку хилить,
ми знаєм
Італії безрукі руїни;
ми Дугласів [1] галстук
напам'ять завчили...
А що ми знаєм
про лице України?
Знань
у росіянина
не глибока товщ —
тим,
хто поруч,
пошани мало.
Знають лиш
український борщ,
знають іще
українське сало.
І з культури знань
не широченько:
окрім
двох
уславлених Тарасів —
Бульби
та відомого Шевченка, —
ані з місця руш,
як не старайся.
Притиснеш його —
дурницю зморозить,
викладе весь
вантаж розумовий:
візьме й розповість
зо двоє курйозів, —
анекдотів
української мови.
Я кажу собі:
товаришу москаль,
на Україну
жартів не скаль.

---

[1] **Д у г л а с** — американський кіноактор Дуглас Фербенкс.

Вивчіть мову цю
зі стягів —
лексиконів мас повсталих,
велич в мові цій
і простота:
«Чуєш, сурми заграли,
Час розплати настав...»
Хіба є щось
звичайніше
й тихіше
за слово,
витерте від уживання, —
«слышишь»?!
Я
немало слів придумав вам,
ва́жу їх,
і хочу,
аж розчуливсь,
щоб зробились
всіх
моїх
пісень слова
важучими,
як слово «чуєш».
На один
копил
людей не ліч,
щоб сором
не виїв очі.
Чи знаємо ми українську ніч?
Ні,
ми не знаємо української ночі.

1926

РОЗМОВА НА ОДЕСЬКОМУ РЕЙДІ ДЕСАНТНИХ СУДЕН «ЧЕРВОНА АБХАЗІЯ» І «РАДЯНСЬКИЙ ДАГЕСТАН»

Пір'я-хмарки,
захід весь розканарейте!
Ніч південна,
поборися з днем!
Пара
пароплавів
розмовля на рейді:
То один моргне,
то другий підморгне.
Що сигналять?..
На чоло
задума наплива.
Он зелений...
Згас!..
І вже червоний...
Може, це
любовних скарг слова,
Може, ревнощі це
невгомонні.
Може, мовить
до «Червоної Абхазії»:
— Чуєш?..
Я — «Радянський Дагестан».
Я стомивсь...
один по морю
лазив я...
Скрізь — один...
Прийди і поряд стань. —

А у відповідь
лукавниця-вона:
— Якось сам
зігрієшся
у рейсі.
Я тепер
від щогл
і аж до дна
закохалась
в «Комінтерн»,
у крейсер. —
— Ех, баби!..
Усі ви — трясогузки і каналії...
Що їй
крейсер-здоровило!..
Не збагну... —
Ще поскиглив,
потім засигналив:
— Хто там є?..
Підкиньте тютюну!..
Сумно тут,
незатишно і мокро.
Тут з нудьги
й броня
відсиріє внизу... —
Світ дріма,
на Чорноморський округ
обронивши
морем
синь-сльозу.

1926

НАШОМУ ЮНАЦТВУ

На сотні естрад я слухняно йшов,
під тисячі поглядів сходив.
В країні моїй стільки різних є мов
та різних убрань
і народів!
Насилу,
піт проливши струмком,
крізь горло тонеля продерся
і виліз,
і ось, простившись свистком,
із Курського
рушив
кур'єрський!
Заводи
женуться від лісу до хат,
хитливі берези
й ялини,
і чиста,
неначе слухаєш МХАТ,
московська говірка лине.
З-за обріїв дальніх,
де ліс чорно ліг,
хатки виглядають
заховані.
Барвисті бочки їх
з-під солом'яних стріх
по-різному мальовані.
Беріть із собою поезій мішок,
талантом
налийтесь по вінця, —

у відповідь
зичливий цідять смішок
уста
юнака-українця.
Простори біжать,
виростаючи знов,
їх сонце пече —
куховарка.
І поїзд
уже
біжить на Ростов,
далеко за димний Харків.
Поля —
на мільйони хлібних тонн,
немов їх
рівняють рубанки,
а в охрі пшениць
посріблений Дон
блищить
позументом
кубанки.
Захрипши, продовжує поїзд ревти,
і ось
почалось кавказьке, —
то голови цукру підносять хребти,
то в сонце —
пожежні каски.
Лечу
ущелинами
бистро я.
Сивіють шапки й крижини.
Затисши кинджали, горяни стоять,
зорять
із сідла
осетини.
Брила
вгорі
снігова,
сохне
внизу
трава,
і сонце свій йод розлива.

Тбілісців
пізнаєш за сотню метрів:
гуляють годинами денними
у модних шляпах,
в блискучих гетрах
парижаками отакенними.
По-своєму
вчиться абетки
всяк,
аж цифри по-своєму сняться їм.
У кожного третього —
мова своя
і власна у нього нація.
От якось,
зайнятий безліччю справ,
забув я готель,
де ночую,
Адресу по-руськи
в хохла
я спитав.
Хохол відповів:
«не чую».
Коли ж науковій
віддаються темі,
їм
в російській мові завузько;
з Тбіліською
Казанська академія
листується по-французьки.
І
я
Париж люблю, бігме, —
(чудові бульвари і площі).
От взяти, наприклад, —
Бодлер [1],
Малларме [2],
тощо!
Та нам хіба,
війську, що твердо іде

---

[1] Бодлер Шарль (1821—1867) — французький поет, символіст.
[2] Малларме Стефан (1842—1898) — французький поет, символіст.

крізь бурі і роки
колонами,
ростити
на зміну собі
бульвардьє
французистими піжонами?
Хто був без'язикий,
тим квітнуть дає
свобода радянської влади.
Шукайте свій корінь
і слово своє,
питайте в філологів ради.
Вглядайтесь в життя своє
не віддалі,
змагайтеся в кожному заході
за те,
що є добре на нашій землі,
за те, що є добре й на Заході.
Та місця нема
ворожнечі мазку,
щоб душ молодих не вмастити!
Товаришу молодь!
Дивись — на Москву,
на російську вуха гостріте.
Та будь я
хоч негром старим-престарим,
труди
поклав би
шалені,
щоб російську знати
тільки затим,
що мовив по-російськи
Ленін.
Коли
в жовтні
гарматні громи
вогневі
по вулицях
кров'ю лилися,
я знаю, —
рішалася доля в Москві
і Києвів,
і Тбілісі.

Ми бачим
в Москві
не державну петлю,
що зе́млі, мовляв, заарканить.
Москву
я не тільки, як руський, люблю, —
люблю,
як мій стяг полум'яний!
Ввібрав я
трьох
мовних джерел
потік.
Я
не з кацапів-роззяв.
Я з діда — козак,
з другого —
січовик,
а в Грузії
жить
починав.
Три різних краплини
в собі я вмістив
і маю я
право поета
покрить
всесоюзних радміщуків,
і ваших
і русопетів.

1927

КОРОНА І КЕПКА

Царя пригадаю —
і меркнуть слова.
Я й «головного»
злякатись готовий.
А цар —
не просто
всьому голова,
а навіть —
двоголовий.
Він сидів
в короннім ореолі,
цар людей і птиць...
— оце так чин! —
і, як йому личить
у орлиній ролі,
дзьоб і кіготь
на живе точив.
Точив
і вирячував очиці злі.
Володар
і життя, і землі.
І свистіли
скрізь
мільйонноверсті
батоги
царевих маніфестів:
«Ми! ми! ми!
Микола Другий,

двоглавий володар
Росії-тюрми
горя, біди і наруги,
цар польський,
князь фінляндський,
принц естляндський,
і барон курляндський,
що вдень і вночі
знущається, вішає
робітників і селян
з волі всевишнього...
Та інше,
та інше,
та інше...»
Минуло десять літ —
загинув і слід.
Час
про минувшину спогади
змазує...
Радіючи, як у свято,
бачу:
вчителька дітям
показує
ревмузею
кімнати:
— Дивіться ж,
учні краснопису й креслення,
ось цей папірець —
цареве зречення.
Я, мовляв,
із народом —
квити!
Без всякої тяганини
мандат
беріте.
І, як личить
його величності,
підписав,
вихідним номером підпер
та й — вмер.

І пішов,
де небесна
скатертина-доріжка,
лишивши бабусям
ніжки та ріжки.
— Бачите
стіл
чи стілець
там он-он,
де навкруг
балдахінчики різні?
Це, діти,
колись називалось
«трон»
чи,
інакше,
«престол вітчизни».
— Погана мебля —
як сказано у Бебеля.
— А що це за віжки порваті
й ярмо? —
Аж сяють діти, аж мліють, раді.
— А це, діти,
називалось —
«кермо
влади». —
Корона
— оця посудина нічна,
брильянтів пуд —
аж утомишся,
згрібши.
Дивуються діти:
— Навіщо вона?
Кепка і м'якша,
і далеко ліпша.
Дуже незручна така-от корона...
Тьотю,
а це ось що за ворона?
— Двоглавий орел
за номером п'ятим.
Поломаний дзьоб,
між кігтями злами.

Як бачите,
шиї обидві пом'яті...
Тихше, діти, не чіпайте руками! —
І дивляться
здивовані
Маньки та Ванятки
на пошарпані
царські манатки.

1927

НАЙКРАЩИЙ ВІРШ

Аудиторія
сипле
питання колючі,
спантеличить хоче
записковим хором:
«Товаришу Маяковський,
прочитайте найлуччий
з ваших творів».
Справа ця
зовсім не проста́.
Думаю,
перебираючи
сотні тем:
може б,
оце їм прочитать,
може, їм
прочитати те?
Коли
я до столу
над віршем приник
і зал
завмер
в тишині,
секретар
газети
«Північний робітник»
тихо
промовив
мені...

І гаркнув я,
збившись
з поетичного тону,
голосніш
від єрихонських хайл:
«Товариші!
Робітниками
і військом Кантона
взято
Шанхай!»
Неначе
бурю
в ряди
ввели,
овації сила
росла й росла.
П'ять,
десять,
п'ятнадцять хвилин
сипав оплески Ярославль.
Здавалось,
буря
версти крила,
у відповідь
на всі
Чемберленячі ноти
летіла в Китай, —
і сталеві рила
відвертали
від Шанхая
дредноути.
Не згадаю
порівняння
ніякого —
ліпшу
з ліпших поетичних слав
не прирівняю
до звичайного
газетного факту,
коли йому
так аплодує
Ярославль.

Чи є
почуття
більш могутні і сильні
за солідарність
робітничого стану?
Вітай же, ярославцю,
маслороб і текстильник,
китайських кулі,
і рідних
і незнаних!

1927

ПО МІСТАХ СОЮЗУ

Росія — все:
і комуна,
і пущі,
і юрби столиць,
і заліснений шир,
стоводої Волги бистрінь невсипуща,
обдорська пітьма
і проміння Кашир.
Лід на пристані на ближній, —
обкувала Волга рот.
Це — червоний,
це — наш Нижній,
це — зимовий Новгород.
По першій ріці в російськім сторіччі
сковзаємось...
клякнем
під вітром грізним.
А за волзьким доісториччям
хрести та трести
та «центро» різні.
Метушня базару кипить і клекоче,
розмови шматки
і димні клоччя,
а з ночі
не чути ні слова, не скрипнуть полоззя, —
столітня імшавість зигзагів Кремля,
та в місяці,
що розметав волосся,
заціпеніла з морозу земля.
Велика площа.
Перетнувши навскіс її,

нечутну ходу дикунських лап
я крізь обшир північної Скіфії
спрямовую
в місцевий ВАПП.
За версти,
за сотні,
за тищі,
за масу
напевно заїдеш за час оцей весь...
А ми
підповзали до Арзамаса,
швидкість — в годину чотирнадцять верст.
Навпроти
сіли два селянина —
і пики в обох,
і бороди схожі.
Зневажливо буркнув торговий мужчина:
— Серьожі!
Один із Серьож
у кишеню поліз —
дістав пироги,
застібнув поли,
жував всю дорогу харчі, і під ніс
фрази між ними цідив поволі.
— Звичайно...
і на Пе́тра...
і в Покрову...
з нами за про́цент з прибутків колотяться...
а толку нема...
не дорога, а — кров...
З возом тони, як відро в колодязі...
На що мій кінь — здоровило,
а й він он
зламав на ямі ногу...
Раз ти
уряд у нас,
ти і повинен
ремонтувать на дорогах мости. —

Тоді
другий на нього
Серьожа: — Егеж! —
примружив око, в зморшки оправлене:

— Податок лаєш,
а пироги жереш... —
І перший Серьожа промовив:
— Правильно!
Не те, що в двадцятому,
що нарікать!
Не голодуєм,
їмо пироги...
Му́ка, дай боже...
хороша така...
Та що до кінської, скажем, ноги...
Стягнули про́цент,
а з мостом — однако... —
Їзда заколисує,
й чуєш спросонку
весь час
крізь дрімоту
про міст,
про коняку
до станції з назвою «Зимйонки».
На кожнім домі
радянський вензель
кличе,
сяє,
в очах мигтить.
А під вензелями
в старенькій Пензі
шепотом бабським базар шепотить.
Перед непачкою баба впада,
відторговує копійок тридцять.
— Купіть хустинку!
У нас
повсіда
замовляла
сама цариця. —
Морозним днем відмигтіла Самара,
за нею —
пішли азіати.
Верблюдище
сіно
провозить з базару,
в упряжку конячу взятий.

Університет —
це гордощі Казані.
Донині ще
стіни навічні його
згадки бережуть
у любові й пошані
про учня свого найвеличнішого [1].
Далеко
за роки
думок політ,
за лекції університету, —
він думав про битви
і Жовтня світ,
йдучи по цьому паркету.
Дивлюсь у зал, що затих і завмер, —
тут
з сотні десяток кожен,
як він, примружує очі тепер,
обличчям
на нього
схожий.
І смерть
не посміє торкнуть його —
геть!
Стоїть він
в майбутнього лавах.
Юнацтво
слухає
строфи про смерть,
а чує:
безсмертна слава!
Вчорашній день
убогістю внизаний,
мотлоху
безліч зосталось,
та серце класу
горить в комунізмі,
і не розбить
груди класу
об старість.

1927

---

[1] У 1887 р. в Казанському університеті вчився В. І. Ленін.

НУ, ЩО Ж!

Розкрив
нечутним порухом
я очі сторінок...
Від всіх кордонів
порохом
війнув димок.
Не вперше
тим, яким за двадцять, —
у грозах жить.
Нема нам з чого
звеселяться,
та нічого
й тужить.
Бурлить вода історії.
Погрози
й воєн шал
розріжем
на просторі,
як кіль —
на морі — вал.

1927

КРИМ

Ходжу,
дивлюсь навколо я, —
квітки́,
шир ба́рви синьої,
то дух заб'є
магнолія,
то сліплять зір
гліцинії.
На молоко
змінив
чаї.
Під місяцем
вночі
і в деннім сяйві
на Чаїр
біжать,
ревуть ключі.
Де ходить варта
хвиль-борців,
глибини вод гноять
повикиданих
із двірців
тритонів та наяд.
В двірцях
нове життя
кипить:
води
вситившись лишком,

лягає робітник
                    спочить
в великокняже ліжко.
Палають гори-горна
і море синьоблузне.
Людей
        ремонт прискорено
в великій
            кримській кузні.

1927

ВІДПОВІДЬ НА МРІЮ

1. Мрія

Мороз суворим став одразу,
такий мороз наскрізь пройма, —
моє пальто підбите газом,
бо й хутра на пальті нема.

Хай, як ганчірки, поли мають,
ногами буду тупотіть...
Та мрії серце зігрівають —
такі палючі мрії ті!

Мороз. Я лікарем ось буду,
в повітрі чую вже банкет.
І скоро-скоро я забуду
часи стипендій та анкет.

Тоді інакше все полине,
не буде в мене більш нужди.
Вже скоро-скоро я покину
пальто діряве назавжди!

Я шубу зодягну хорошу,
насуну шляпу набакир, —
і в перший раз уже без дрожу
я вийду на зимовий шир.

А там спочину я в родині
від цілоденного труда,
і буде грітись при каміні
зі мною жінка молода.

Я лікуватиму безплатно,
а чи за гріш селянський люд.
Обідатиму акуратно —
обід із трьох пристойних блюд.

Там... підуть, як ведеться, дітки.
Вже — головлікарем зовусь.
Закінчать дітки семилітку,
А потім вступлять дітки в вуз.

Вузівець

2. Відповідь

Що ж!
        Написать про те ж
                        я можу.
Люблю
        замріяні серця.
Ось хочу
        трішечки продовжить
цю «мрію» вузівця-співця.
Вузівець виріс.
                Вже лікарем став.
Живе, як в раю,
                між домашніх забав.
Гарячі і пишні
                дружинині ласки.
До фунта вагою
                біфштекс на обід.
Кожному пива на стіл
                        по дві пляшки.
У шафі у кожного —
                        шуба як слід.
Із шкіл
        повернувшись,
                        гурт дітвори
татусів животик
                сідлає
                        для гри...
Ходять трудящі
                похмуріш від ночі,
Холод і труднощі йдуть по краях.

Та щастям
горять
головлікарські очі:
— Я добре живу, —
й хата
з краю
моя. —
І враз починає наказ закликать:
«Ніяк
для війни
не знайшли перепони.
Себе
поспішайте
мобілізувать,
оточує ворог радянські кордони».
І от прочитав головлікар,
і ноги
назад спрямував
до своєї
барлоги.
— Без мене
відіб'ють
навалу ворожу.
Я —
обиватель,
я затишку прошу. —
А білі все тиснуть,
їх вдари не марні!
Згребли за ошийок
поета лікарні.
Товаришу лікар,
на мрійливість плюньте!
Пух
із перин
випускають ножиці.
Дружину
твою
вусатий унтер
тягне за коси
до себе
в наложниці.

Лежить
на порозі
донька єдина.
Хустина —
і кров червоніша хустини.
А син де подівся?
Дарма його ждати —
суд польовий
присудив до страти.
Лікар
в лахмітті
на паперть подибав
просити
від їхніх
хоч кусеня хліба.
Такий от
затишок
чекає на тих,
хто, кинувши
спільне *краще*
кріпити,
самому собі,
для своїх вже втіх
мріє
канарчин затишок
створити.
В питанні про щастя
складний
є зміст.
Коли
на республіку
лізуть громили,
особистим є щастям —
дужий
зріст
республіки нашої,
слави і сили.
Сьогодні
світ
живе на вулкані.

Для чого ж
мрії про затишок здались?!
Влаштуємся всі,
як в минуле кане
те прокляте слово
«капіталізм».

1927

ЧУДЕСА!

Як днище бочки,
                    правильним диском
місяць
        стояв над палацом Лівадійським.
Зійшов над землею —
                    пішов заливать її,
і ллється на море,
                    на світ,
                            на Лівадію.
В царевих палацах —
                    мужики-санаторники.
Майже в нестямі
                    місяць сріблистий.
Дивляться очі
                    коржемордства плоского.
Афіша на стінах палацу:
                            «В вівторок
виступ
товариша Маяковського».
Сам самодержець,
                    тут же,
                            рядом,
ганяв по залах,
                    захоплений біліардом.
І от,
    де Романов
                    з маркерами мотóрно

кулі
клав
під іржання
придворних гульвіс,
читаю я
селянам
про форму
віршів
і про зміст.
Дзвоник.
Місяць,
стьмянівши, відсунувся.
Стою
на естраді
в електричному сяйві.
Сидять переді мною
рязанські, тульські,
почухують бороди руські,
ворушать пальцями
пасма русяві.
Їх обличчя ясні,
ясніші від блюдця,
де треба — хмурніють,
де треба — сміються.
Хай той,
хто не знає,
як Ради цінувати,
зі мною стане
від радості п'яним:
де можна
іще
читать
у розкішних палатах —
що?
Вірші!
Кому?
Селянам!
Таку країну
з чим порівнять би
могли ви, —
де іще
хоч подібне
можливо?!

І думаю я
про все,
як про чудо.
Таке настало,
а що іще буде?
Бачу:
виходять
після лекції
два мужики
слонячої комплекції.
Всілися
вдвох
під ліхтар у кутку
і перший
зауважив
другому:
— «Ваня,
і до чого ж мені до смаку
ця ось
римка
була остання!» —
І довго ще
гудуть лівадійці
на жовтих стежках
при синій водичці.

1927

МАРУСЯ ОТРУЇЛАСЬ

«Увечері після роботи цей комсомолець уже не ваш товариш. Ви не називайте його Борею, а, підроблюючись під гугнявий французький акцент, повинні називати його «Боб»...

«КОМСОМОЛЬСЬКА ПРАВДА»

«В Ленінграді дівчина-робітниця отруїлась через те, що в неї не було лакових туфель, таких самих, які носила її подруга Таня»...

«КОМСОМОЛЬСЬКА ПРАВДА»

З-за хмарки місяць виліз,
ще молодий такий...
Маруська отруїлась,
везуть в прийом-покій.
Сподобався Марусі
хлопчисько
не на жарт:
маленькі чорні вуса
і проділ вакурат.
Монтером був, Іваном,
та...
в дусі парижан,
назвав себе він Жаном:
«електротехнік Жан».
Він говорив їй часто
одне і те ж завжди:

«Яке страшне
міщанство —
невинність берегти».
Зійшлись і погуляли.
Та Жан
одного дня
схмурнів,
бо, бачте,
в Лялі
красивіше вбрання.
Марусі living рознещасній
сказав:
«Зміркуй сама,
яке страшне міщанство —
сімейна
ця
тюрма».
Любов
його
ущухла —
лиш тижнів два пройшло,
бо
лаком критих туфлів
у неї не було.
На туфлі —
грошей сила,
а їх нема
і так...
Маруся закупила
отрути на п'ятак.
Життя огидло жінці.
— Прийшлось
отруту пить...
В малиновій хустинці
в труні
Маруся
спить.
Розвився вітер метко.
Надвечір,
вітру в спів,
про розклад
в осередку
хтось доповідь робив.

Чому?

Без драбинки
ця пісенька
лізе
в серце самісіньке.
Де батьківщина
цих
бездарних романсів?
Там,
де білі
гавкають, як та моська?
Ні!
Цю пісню
породила маса —
наша,
комсомольська.
Легко
ворога
наганом торгати.
Або —
голову з плеч,
і шаблю витри.
А як тепер
намацати нам ворога?
Причаївся...
Хитрий!
Хоч в якому взутті,
хоч в якому вбранні, —
на тілі в нас
лахи буржуйські
брудні.
І нема
тобі
шляху напрямки.
Нашій
культурі
раховані дні,
а їхній —
віки!
І ростуть
покалічені

дурні
і дури,
нічим не захищені
від барахла культури.
На вулицю вийшов —
очі розіпри.
В кожній вітрині
буржуйові обноски:
яка-небудь
шляпа
з пером «распрі»,
І туфлі
показують
лаковані носики.
Простеньку
блузу нам
і одіти конфузно.
На вулицях,
під керівництвом
Гаррі Пілів,
тенета
розставило
Радкіно, —
від наших
сьогоднішніх днів
щосили
несе нас
у інше життя
воно.
Там
ні єдиного
ні Ваньки,
ні Петі,
самі
Жани,
самі
Кеті.
Товчуть компліменти,
як у ступі воду;
їх вчинки шляхетні —
усім
на догоду.

Все
барони,
все графи, —
всі
живуть
у містах
розкішних там.
Роздягнуть
і скажуть
— Мусьє, мерсі, —
згвалтують
і скажуть:
— Пардон, мадам. —
На фільмі
кожна —
графиня мінімум.
Перо на шляпу,
сережки у вуха.
Хіба ж
зрівняється
з такими графинями
заводська
Марфуша чи Феклуха?
І хлопчата
зграями
ходять за кралями.
Полюбляють
хлопчата
в манікюрі пальчата.
Грають
одним пальчиком
непачки
на рояльчику.
А в клуб поткнешся —
доповідь блювотна.
Чешуть
язиками
вусточиновнисті.
Раз міжнародне,
два міжнародне,
але ж не можна до непритомності!

Навпроти клубу
пивнушки дверцята.
Веселощі,
гуркіт,
немов з гармати!
Старається
різна
музична челядь
піанінити і віолончелить.
Входьте, товариші,
від серця чистого
просимо, —
випийте
кухлик пінистого!

Що?

Крию
пива піну, —
тільки що вам
з цього?!
Що даю взаміну?
Раджу що нового?
Добре
і цілуватись,
і вино не зле.
Але...
Поезія теж вино,
коли
губи свої
приклав
до неї
по-справжньому ти, —
ніяке питво
не замінить її,
ніякі пива,
ніякі спирти́.
Пам'ятай
щоденно,
що ти —
зодчий
і нових взаємин,
і нової любові, —

і стане
казна-чим
любовний епізодчик
якої-будь Люби
до якогось Вови.
Можна і кепки,
можна і шляпи,
можна
й рукавички взяти на лапи.
Та кращого одягу
немає
на світі
за свіжу шкіру
та м'язи литі.
Коли ж
ви будете
стрункі і чисті, —
хоч яку
одежу
Москвошвей хай шиє,
та...
найкращі
дівчата
в селі
і в місті
самі
кинуться
вам на шию.

1927

ЛИСТ ДО КОХАНОЇ МОЛЧАНОВА, ЯКУ ВІН ПОКИНУВ,

як про це повідомляється в № 219 «Комсомольської правди» у вірші, що іменується «Побачення»

Чув я —
вас Молчанов кинув
через те
лише,
здається,
що
в осінню
ви годину
в простій
ходите жакетці.
На хустинку,
в колір синьки,
він погляне
й цідить гордо:
— Чом ви
носите хустинку?
Та...
старі уже й на морду.
Я
шаную
повногрудих,
ну, а
тілом не такі ви...
Іншу
ми собі
добудем

у жакеточці
красивій. —
Напомадившись відразу,
в вірш
підливши блекоти,
хоче він
марксистську базу
під жакетку
підвести.
«За муки літ,
за всі незгоди
вже сумнів серце не гнітить!
Під мирним, тихим небозводом
сміятись хочу
і любить».
Це вам не жарти.
Подумати варто:
йшов горою,
йшов я низом,
ладив міст
в соціалізм,
не наладив,
і пристав
і присів
біля моста.
Травка
сходить
біля мосту,
по мосту
ідуть ягнички,
ми бажаєм
— дуже просто! —
відпочити
біля річки.
Прапор ваш схиліть додолу!
Перед нами
тихий світ,
поряд —
квіти,
а навколо —
мирний-мирний небозвід.
Покинута,
не бійтесь словесної зливи

поета,
що музу повча нову.
Просто
й сміливо
відмовте
поету Молчанову:
— Припиніть ваш спів безкрилий!
Не старої я
моралі!
Це ви,
Молчанов,
постаріли,
ви
і ваші пасторалі.
Знаю я —
жакетки модні
на Петровці
пави носять.
Контрабандою
сьогодні
з-за кордону
шлють їх досить.
Ніж служити
в муз гулящих
і на одяг мій
коситись,
ви б нам
позикою
краще
помогли
творити
ситець.
Чи
пустіє
череп чаном,
вибив
мислі
гуркіт лірний?
Де це нині
ви, Молчанов,
небозвід
узріли мирний?

Вам
    крізь темні хмарища
на ріку,
        де квіти,
не доносить згару ще
з-за кордону вітер?
Чи в любовнім шалі,
                        може,
вам не чуть
            загроз ворожих?
Літературна шатія,
заспокойте ваші нерви,
одійдіть —
            ви заважаєте
мобілізаціям і маневрам.

1927

ЧАВУННІ ШТАНИ

Саксонська площа.
На площі плоскій,
з почовганого парадами лона
встає
металевий
пан Понятовський —
маршал
Наполеона.
Штанів чорт-ма.
Жупан з плеча.
Кінь
з мідним хвостом, як і слід.
Пан
у правиці
тримає меча,
скерованого на схід.
Схід — це ми.
Схід — Україна.
Села
й оселі наші.
І от
обернуть
Україну
в руїни
нахваляються
меч і маршал.
Нам
битися з вами —
нема причин.

Брати ми —
польському брату.
А будете лізти, —
обломаєм мечі
ще краще,
ніж Бонапарту.
Не треба нам
вашого
ні волокна.
Хай шле вас
народ,
а не кубло зміїне, —
і...
запросимо щиро,
будь ласка до нас,
як член
ЦВКа Радкраїни.
А коли ви
спец
воєнних лихоліть,
у вас ворогів
чимало й поруч,
на Бельведер
свій меч
поверніть,
градусів на дев'яносто
праворуч!
Там маршал
і кінь
з трубою хвоста
кожного поляка
на нашого брата
за те,
що росіянин
першим повстав,
будуть
нацьковувать
завзято.
Але...
в Польщі
маршалів
мало тепер.
Трудящих —

більш набагато.
І якщо
ти
за Польщу,
тебе
не мине
з нами вдвох тепер
проти
панської Польщі стояти.
А пам'ятники
є і в нас.
Це —
кому підвезе як.
І штани з чавуну
підпасуємо враз.
Заслужиш
і стій...
До відзеня!

1927

ТРИ ТИСЯЧІ І ТРИ СЕСТРИ

Пам'ятаєте
колись
діла провінцій? —
Грати в преферанса,
нидіти
й труїться.
Сестер три тисячі три,
в своїм кутку,
нудьгу терпіли,
до болю різку.
В Москву!
В Москву!!
В Москву!!!
В Москву!!!!
Москва кам'яночервона,
Москва білокам'яна
завжди
була прекрасна
й близька мені.
Та чи ж нам
в столицю одну стулиться?!
Для Союзу завузько
московської блузи.
Дивлюсь я—
за столицею столиця
росте
з безмірної сили Союзу.
Де ворон
вився над падлом
і каркав, —

в полотна
залізниць
забинтований,
столицею
гуде
український Харків,
живий,
трудовий
і залізобетонний.
За гори вугілля і рейок
на волі
розлітаються
свистки поїзні.
Блок писав:
«Загорілась нової
Тут Америки зірка мені!»
Де раніш
суходіл
китів і акул
лизало
безриб'яче море,
в палацах
і бульварах
пестить Баку —
того,
хто працею зморений.
А тут,
де афіші
скубла коза,
— «Виконують
такі от арії»... —
казанням
зводиться Казань,
столиця
Червоної Татарії.

Москва зажурилась.
Бабусю, та що ти?!
Дивись
і радій, простолиця:
вилуплюються,
на всі Радянські Штати,
новонароджені столиці!

1928

РОЗПОВІДЬ ЛИВАРНИКА ІВАНА КОЗИРЄВА ПРО ВСЕЛЕННЯ ДО НОВОЇ КВАРТИРИ

Я пролетар.
Розбазікувати нічого.
Як мати народила,
животів.
Аж ось
приміщення
дає мені
робітничий
мій
житловий кооператив.
Провітрене,
нагріте
і ясне.
Вишина — отака!
Отака — площа!
Усе гаразд.
Та найбільш мене
привабило
з усього
ось що:
оце
біліше за промінь місяцевий,
зручніше,
ніж земля обітована,
оце —
та самі здогадайтесь про це ви,
це ж бо
ванна.

Холодом ранить
вода в крані.
А поруч
тече
окріп ключем.
Холодною
мий
чуба свого,
гарячою
пори пар!
На крані
одному
написано:
«Хол»,
на другому крані
— «Гар».
Стомлений прийдеш,
вішатись хочеться.
Ні борщ не радує,
ні чаю булькотання.
А чайкою похлюпаєшся —
і мертвий розрегочеться
від цього
хлюпливого лоскотання.
Неначе
гуляю
у соціалізмі в гостях,
од задоволення —
аж дух зайшовсь.
Штани на гак,
блузу на цвях,
мило в руку
і...
шубовсть!
Сядеш
та й миєшся
довго, довго,
досхочу ж
сидіти
маєш право.
Просто
в кімнаті
літо і Волга, —

хіба що нема
риб та пароплава.
Хоч бруд
на тобі
десятирічного стажу,
з тебе
корою з дерева,
трохи не ликом
сходить сажа,
змивається, стерво.
До смаку ж розпаришся,
розжаришся до смаку ж,—
тут
за ручки берися шпарко,
і крапле
прохолодний
дощик-душ
з дірчастої
залізної хмарки.
Ну, скільки в цім душі є ласки й принади!
Не візьме
тебе
знесилля нині:
поплеще по вухах,
волосся погладить
і тече
рівчаком
по спині.
Воду
стираєш
з мокрого тіла
рушником,
наче звір, пухнатим.
Щоб сухіше п'ятам —
підлогу
вкрили,
пробачте на слові,
корковим матом.
Себе роздивившись
в дзеркало заправлене,
у чисту
сорочку
вдягайся радо!

Вдягаюсь і думаю:
— Дуже правильна
оця,
наша
радянська влада.

1928

ГОЛУБИЙ ЛАМПАС

(В Новочеркаську на 60 000 мешканців 7 000 вузівців).

Небесного
намету — мла.
Спадає сутінь гаско.
Йшов сніг.
І поїзд йшов.
І йшла
ніч до Новочеркаська.
Туман —
плями.
Темно —
не втямиш.
Я дерся натужно в ході
по горі...
чи по ночі...
Коробкою
кожен дім
дививсь погорільцем в очі.
Город —
суне вгору.
Та тільки
здерся на гору ту —
ось тобі —
площа,
шир —
собор тут!
Шлях до небес
пополам розділи, —
дійдуть аж туди куполи.

А за собором
де пустки цвіль дріма,
вагою мідної гирі,
стоїть козак,
козак Єрмак,
Єрмак —
покоритель Сибіру.
Єрмак не один:
із ночі, з крижин
встає генерал Каледін..
За ним і інші.
З-за снігу, з-за туману,
з старого часу проклятого
мчаться вулицею,
вулицею отамана
Платова.
Риссю несе
«краса Расєєва»!
На конях гарцюють чубаті.
Може, їде і дід Асєєва,
може, і мій прадід.
З давновіку
спокон,
ніби знову
в вогонь,
під бубни
і тулумбаси,
що не кінь — вітрогон,
золотиться погон
і жовтіють
на стегнах
лампаси.
Електро-оком
з-під скляної каски
ліхтар блимнув і згас...
Конфузиться!
По-новому
вулиці Новочеркаська
чорні сьогодні —
від вузівців.
І замість брязкоту
шпор дзвінких

на дурнях
поважних, як чаплі —
дзвенить
комсомольський
юний сміх
і мислі, гостріші від шаблі.
Закрийся,
минулих днів лабаз!
Немає
шпорного
дiню і дону.
Пішли
генерали
назавжди в запас, —
один на Кубані є нині лампас —
лампас голубий
Волго-Дону.

1928

ДАЧНИЙ ВИПАДОК

Я
в Пушкіно
буду й цей рік проживать,
уже в класичному,
вславленому.
Там знов облісочкано
кожну
п'ядь,
галявинками обгалявлено.
Приїхали гості.
Треба у свято.
Одягнені —
як личить гостю.
І навіть
утримав
один із зарплати
на сірий
англійський костюм.
Одежне
сальце
відповідне літам,
взуттям новомодним
втішені.
Товаришки
навіть, —
ніби «мадам»,
шовками обпанчішені.
Пішли —
може, хто живіт розімне —

23*

по обіді...
та так, щоб не спав з лиця...
Мов юрба
дітвори,
обступають мене
квіти
так званого
козельця.
Вгорі
зеленіє
березна віть,
веселками
віти цвітуть...
Пішли брехати
й вола крутить, —
і раптом —
аж ось —
аж тут...
Обфренчились
форми
одежі парадної,
яскраві,
хоч стань та й зорі́.
Усі
дістають
із кишені
із задньої
браунінги
й маузери.
Здіймалися роки,
які вже пройшли.
Не здригнеться брова,
як в боях —
в дні минулі,
коли
розлітався пень
і коли
лягала
за кулею куля.
Галява —
кулі над нею меткі.
Ось дощ вогневий відкрапав,

лише здригались
газети шматки,
як білий
подертий прапор.
Компанія далі собі попливла,
охололо
револьверове
тільце мале,
в міру пóшла
розмова пішла.
Але —
знаю:
в революції
шлях молодий,
їй не сліпнути
в побуті кротовім, —
революція
завжди,
завжди
молода і напоготові.

1928

КРИТИКА САМОКРИТИКИ

Мода —
всіх проймає скрізь
і розгонисто
і куцо,
наче білка
між коліс,
кожний
самокритикується.
Сам себе
радбюрократ
бить
в чиновні перса
вміє:
«Я
завжди
за владу Рад.
Критикуйте!
Без пихи
я.
Та... квиління стінгазетне...
Чи
в робкора
слово зважене?
По інстанціях
причетних
ви пускайте
зауваження».
Самокритик
дуриндас,

помпадурячись,
міркує:
«Я ж
за критику
весь час.
А робкор —
дарма шельмує.
Критикуйте!
Я не хничу.
Добрій
думці
серце раде.
Та...
щоб критик
був
не нижче,
як
сімнадцятого розряду».
Підлабузник
точить
зливи
критиканських
ніжних
слів
Відповідно
директиві,
він
нікого
не хвалив.
Можуть
крить
добу підряд
тих,
кого вже
зверху крили,
щоб начальник
був їм рад
та й
із штатів
не погйлив.
Важно
кажуть
фахівці

про нову критичну моду:
— що ж,
співайте,
крит-співці,
язиком
товчіте воду.
Кожен рік
по кілька сот
бойових було кампаній.
Буть
тобі
в архіві мод —
мода
на самокопання.
А робкор?
Навіщо
критись? —
дивиться
на це
він криво:
від подібних
самокритик
аж тріщить йому
загривок.
Безробітними руками
він кишені
вже
протер.
Він обсмиканий
ділками,
він скорочений
тепер.
Не здолать
потоку фраз.
Де розгонисто,
де куцо,
гасло
осідлавши
враз,
кожний —
самокритикується.
Громадяни,
не брешіть-таки,

що уже ви —
самокритики!
А поки
розводять начальники
теревені демократичні,
між нами
живуть мовчальники —
вівці
рядів робітничих.
Поки
мовчимо прихильно,
а колишніх
білих
орди
знов
вдираються насильно,
непокірним
плющать морди.
Мовчазливих
шкура
влаштована хитро!
Плюнуть —
похмуро
пику витруть.
«Голови ж не зверне нам, —
нащо ж
скарги правити?
Щоб платні
мізерної
нам би
не позбавитись».
З півгодини
в кутку
киплять,
щоб знову
тремтіти почать...
Хай прокинуться ті,
що сплять!
Викривай
з голови до п'ят.
Товаришу,
не смій мовчать!

1928

КАЗАНЬ

Немов
з казань,
стара
Казань.
Шумить
бурун:
«Шурум...
бурум...»
Люди
в довгім коридорі
наслідивши,
як в дворі,
щось по-своєму
говорять,
оглядають
номери.
Кашляє
в рукав,
не підходить,
став, —
боязка душа.
Вітаю товариша.

Я
в мовах —
не дуже,
мені — будь ласка —
по-норвезьки,
по-шведськи маж.

Входить татарин:
«Я
по-татарськи
вам
прочитаю
«Лівий марш».
Входить другий.
Вилицюватий.
І почина,
зупинившись близько:
«Я —
марієць.
Хочу прочитати
тобі твій «Лівий»
по-марійськи».
Ці виходять.
По дорозі
третій стрів їх
на порозі.
«Марш
ваш —
наш марш.
Я —
чуваш,
послухай,
зваж.
Марш вашинський
так по-чуваськи...»

Неначе
рокам
наказую
вчасно я:
— Стійте,
воля в мені така! —
торкаюсь
рукою
своєю власною
безтілого слова
«політика».
Народи,
що чорну знали нужду,

холодну,
як Урал у льоду,
вдерлись у двері,
йдучи
на штурм,
на камінь,
фортецю культур.
Немов
з казань,
Стара
Казань.
Шумить бурун:
«Шурум...
бурум...»

1928

ЯВЛЕННЯ ХРИСТА

Готуйте
возы
тюльпанів живих!
Дітям —
фіалки в локон!
Явився
Європі
Христос новий
в особі
міністра Келлога.
Христу по воді
іти не прийшлось,
підметки мочить —
не втіха.
Смокінг вдягнувши,
новітній Христос
в Париж
пароплавом
приїхав.
З вінком
малюють
бога-синка.
На Келлозі
нема
ніякого вінка.
Зате ж
над циліндром
тягнеться
доларове сяйвице.

Держави
вітатиме
містер Христос
і буде
від щирого серця
здіймать
на банкетах
шампанський тост
за мир
во человецєх.
Підпишуть мир
на глянці листа
і прізвища
висохнуть
насухо, —
а ми
подивимось,
що у Христа
приховано за пазухою.
У пазуху,
подивіться от,
йому
понаклали янкі —
могутній
морський
і повітряний
флот,
і гази в балонах, і танки.
Готовий
в Христа
на всіх арсенал,
та головний
в нього камінь —
припасена
злоба навісна
для всіх,
хто з більшовиками.
Доки
Христос
отверзає вуста

в своєму святому колі, —
робітництво,
селянство,
дружніше стань
на варті
нашої волі.

1928

СЕКРЕТ МОЛОДОСТІ

Ні,
не «молодь» то, ні,
хто горілкою
мало не зранку,
під вищання,
в лужку та в човні,
почина
полоскати
горлянку.
Ні,
не «молодь» то,
ні,
хто весною,
ночами хорошими,
розкривлявшись
у моднім вбранні,
підмітає
бульвари
кльошами.
Та не «молодь»
і ті ж,
хто свій ранок
життя незахмарений,
відчуваючи в крові
свербіж,
на романи
самі
розбазарює.

Це
хіба молоді
цвіт?
Ні!
Мало буть
вісімнадцяти літ.
Молодими —
звемо тих людей,
хто рядам
поріділим хоробрим
скаже
іменем
всіх дітей:
«Ми
життя на землі переробим!»
Молодь —
це йменння —
дар
тим,
хто вливсь в бойовий КІМ,
тим,
хто б'ється,
щоб дні труда
стали радісні
і легкі!

1928

НЕПЕРЕМОЖНА ЗБРОЯ

Нас
оточують
кордони білих.
Небо
Європи
іржею з'їли
гарматних заводів
гар і чад.
Нехай
набридле,
нехай
застаріле,
та треба
про це нам
говорити й кричать.
Пролетаре,
зневажливих
не шкодуй же слів,
в травоїдні
відозви Толстих
не вір!
Передчуваючи
холод
боїв,
мобілізуй
і зброю,
і тіло,
і вірш.

Життя
горілчане
женімо
із хат,
спортом
даваймо
могуття
м'язам.
Виливайтесь
в заводах,
жерла гармат!
Хіміє,
Європу
перехитруй
газом!
Працюйте
невтомно
над обороною нашою,
щоб ринути
в бій,
зачувши сигнал.
Але, як
механіка
буде в нас слабшою,
у нас
в запасі
страшніший арсенал.
Побачать
прожектори
їхніх очей
знаряддя
наше, лютіше за гази.
Наша зброя:
солідарність людей,
різних мовою,
але —
однакових класом.
Слухачу світу,
настроюй вуха,
душу
і слух
з Москвою зливай.

24*

Прикордонне
сільце й містечко,
слухай
червоної
Москви
гарячі слова.
Майбутній
рядовий
в закордонному війську,
чи йдеш з піхотою,
чи в танках ящериш,
пам'ятай:
для тебе
найближча із близьких
перша
наша
республіка трудящих!
Пам'ятай,
як почуєш
канонадні грози,
наступаючої
буржуазії
як побачиш натиск, —
наша
найкраща зброя —
здійснений лозунг:
«Пролетарі усіх країн, єднайтесь!»

1928

СТОВП

Товариш
Попов
замалим не від плуга,
майже
від верстата
й сохи.
Він —
навіть партієць,
та з ляку
і туги
бурчить
баритоном сухим:
«Розкриваєш газетину —
в критиці вся,
усяка
хитається
скеля.
Криють.
Кого?
Аж знітивсь я,
від прізвищ —
волосся
до стелі.
Бо є тут
підкоп,
підрив-бо є тут...
Критику
обережненько
слід нам вести.

А ці от
критикують,
не щадять авторитету,
ні чину,
ні посади,
ні солідності.
Критика
знизу —
це трутизна́.
Зверху —
оце — таки ліки!
Чи можна
дозволить,
щоб були
знизу в нас
всі! —
критикани та злоріки?!
Про мерзощі
наші
у сурми сурмим.
Іди
й по газетах страмись я!
Ну, от я схибив...
Та в тресті
в моїм
єсть же
ревізійна комісія!
Можна же ж
не чіпати стовпів,
а покликать
до братух
до своїх же:
— Товаришу Попов,
порадим
тобі,
орудуй...
якось...
щоб тихше... —
Присікались,
аж верне
з душі...
Обляпують
квачищем шершавим.

Але ж це —
підриває,
товариші,
підвалини держави!
Кого критикують? —
репетує, клене,
аж голос
верещить тенорком, —
Вчора —
Іванова,
сьогодні —
мене,
А взавтра —
Раднарком!»

Товаришу Попов,
не скигліть як щеня!
Балачки про підрив —
брехня!
Ми кличем всіх,
щоб у лоб,
без фокусів,
критика
погань
косила, —
і це
найдоказовіший з доказів
нашої
чистоти і сили.

1928

ПІДЛИЗА

Ці —
з безформних,
мовчазних,
наче ті драглі на блюді;
та чимало хто
із них
в наші
дні
виходить в люди.
Схудле тіло,
мозок вчах —
Петро Йванович Болдашкін.
Гордо він
вперед простяг
всю в обурливих прищах
не голівку —
набалдашник.
Лізе
фрукт оцей
вперед
в ласці
ніжного начальства.
Де причини?
В чім секрет?
Я
замислююся часто.
Все
у нього
йде на лад;

плямувать його
не хочу.
Скарб його,
його талант, —
ніжні
способи
поводжень.
Лиже ногу,
лиже руку,
в пояс лиже
й нижче трішки,
як щенятко
лиже
суку,
чи котятко
лиже кішку.
А язик
на метрів тридцять
доганя
начальство
миле,
мильний весь,
— бери голиться
і без помазка,
й без мила.
Все похвалить, впавши
в раж,
що
фантазія дозволить, —
ваш катар,
і чин,
і стаж,
вашу доблесть
і мозолі.
І йому —
за чином
чин,
В побуті
на нього
лінія:
вислужив
нарешті
він —

трохи не —
стерно правління.
На стерні —
рука
нова, —
всіх рівняє він на себе,
слинить всім він:
шанувать,
шанувать
начальство
треба!
Ми сердито
тільки ахаєм,
як росте
з цієї братії
архі-розієрархія
для знущання
з демократії.
Взять би швабру
й верхом,
низом
всіх
змести,
хто піддались,
всіх,
хто потура підлизам,
і старанних
всіх
підлиз.

1929

ПЛЕТУН

Петро Йванович Сорокін
має душу
крижану.
Він
далекий
від пороків,
від вина
і тютюну.
Лиш одна
любов
рікою
залила,
й він в хвилі тоне, —
любить
сергою такою
висіти на телефоні.
Фарширований
плітками,
мчить він
скоком,
мов коза,
до знайомих,
щоб «між нами»
новину переказать.
Задихаючись,
в поту,
він,
діставшись
в наші далі,

ще
додасть від себе
пуд
найпікантніших деталей.
«Ну... —
почне, потисши руки, —
регіт боки вам порве:
Олександр
Петрович
Брюкін
з секретаркою живе.
А Іван Іванич Тістов,
перший
в тресті
інженер,
з цілорічного від'їзду
знов до жіночки жене.
Ну, а
в неї тут —
інтрижка...
Він, боюсь,
як різоне!..
А до речі —
всюди нишком
гомонять,
що Розенель...»
Дивну цю новину
вкупі
з іншими
всіма
обслинить
й жваво
доповість,
що
в супі
у сусідів буде нині.
Хто
і що поклав у рот,
як
імення
джигунове,

і з чиїх
таких
щедрот
в новій шубі
Іванова.

Коли
в такого
спитаєтесь ви
про бажання
найбільше,
чільне,
він скаже:
«Бажаю,
щоб став
світ
замковою щілиною
суцільною.
Щоб влізти
в щілину цю
замість ключа
і, слини ковтаючи лишки,
підмічать,
усе
до дрібниць підмічать
в чужих
ділах та ліжках».

1928

ХАНЖА

Петро Йванович Васюткін
бога
    поважає строго, —
безліч раз
            він
                вправно й хутко
за добу
        згадає бога.
Хитро
        взявшися до справ,
де сам чорт
            зламає
                    ногу,
сім мішків
            він
                набрехав,
а перехрестивсь:
                "їй-богу".
Хабара
        взяв —
                лапа в салі.
Маючи вас за осла,
на питання:
            «Де дістали?»
він одкаже:
            «бог послав».
Від старців
            заткнувши вуха, —
хай там дохнуть від нещасть, —

одмахнеться,
як від мухи,
зі словами:
«бог подасть».
Вам
продасть
прогниле дрантя,
обікравши вправно трест,
але хрестить —
ось погляньте! —
пузо й пику, —
«ось вам хрест».
Десь грабують —
милі дії!
Він —
не сердились нехай би! —
привітає
лиходіїв:
«Мир вам, браття,
помагайбі!».
З крадієм
краде охоче,
а
по шкодах багатьох
стане збоку
і шепоче:
«Я не бачив...
бачить бог».
Так, обкрадуючи
маси
і погладшавши потроху,
промовля
солодким басом:
«День прожив
і слава богу».
Повернувшись
із гостей, —
пив з попом,
на бочку схожим,
одшмагає
він
дітей,

щоб тримать
під страхом божим.
Дружині
знівечить
душу й тіло,
й гугнявить їй
перегодя
тоном єлейним:
«Сімейне діло,
бог
нам
суддя».
У душі —
думки
ясні.
Пом'янувши
бога
на ніч,
спати
ляже
в тишині
християнин
Петро Йванич.

Запихаючись
свяченою паскою,
божим словом
нагулюючи жир,
все ще
живуть,
як в Христа за пазухою,
всеросійські
ханжі!

1928

Маяковський і мексіканський комуніст Морено. Мехіко-сіті. 1925.

ВІРШІ ПРО КРАСОТИ АРХІТЕКТУРИ

У Парижі, в Венсені завалився будинок, задавивши 30 робітників. Міністри співчували. 200 комуністів і демонстрантів заарештовано.

(З газет)

Шпилі знамениті
будинк в-рапір,
бачиш,
стримлять в небеса.
Чудові
в Парижі
пале́ ампір,
чудові
пале ренесанс.
Тут звикли
красу
берегти, опікать,
тут
шана мистецтву
луна,
із міді палаців
сяють
вікам
архітекторів імена.
Як собака на сіні,
палаци оці
лежать
на осінній
Сені,

а саме оцих
палаців
творці
синіють
тепер у Венсені.
Тут не плачуть
і не ждуть розрад,
насунуто
кепку
до брів.
На глині
в черзі до бога
вряд
тридцять трун
робітників.
Подій паризьких
гучна течія,
та ця —
примітна не вельми-то:
похапцем
зводили дім
хазяям,
і дім
звались на будівельників.
По балках
наче
розтерли томат.
Камінні
звелися над ямою —
камінне небо
на камінних домах
і горе важке,
як з каменю.
Захід кінчається.
Пізній час.
Скалічення вкрив
вечір сивий.
Важко
любимих
впізнати враз
в людському
рагу з кінцівок.

Діти,
чого ви злякались крові?
Татові
кров
обітріть з щоки!
Тато
тепер
на небесній будові
зводить
хмари-дашки.
За татом
марно ти не сумуй,
він —
ангел французький,
та, може,
і там,
на небі,
накажуть йому
стать
чорноробом божим.
Сестро,
нащо
даремно дрижать?
чом
тримаєшся ледве?
Дивись,
що за красень
старший ажан
в парі
сонць-еполетин!
Дружино,
втихни,
вгомонись,
сльози витри,
поглянь вперед...
Дивись,
прийшов
прем'єр-міністр
мусьє Пуанкаре.
За ним
найзначніших панів
череда, —

це гербом на портфелях
свідчиться.
Мусьє міністр
допоможе,
подасть...
ручку пухку в рукавичці.
Вартує
труни
ажанів юрба,
ставши
напоготові.
Їх справа одна —
«пасе́ а табак»,
себто —
бий до крові.
Чуєте,
здалеку
крики й удари,
пісню
й навальний крок...
Б'ють ажани
в ніс, в окуляри
наших
біля метро.
Гидко,
як люди дурні
над усе
ставлять
свій запічок звичний, —
я славлю тебе,
«репюблік франсе́з»,
вільна
і демократична.
Вільно, батьки,
вільно, брати,
чекайте
тут
вознесіння.
Щоб палацам
нових королів
лягти
на Сені,
як псам на сіні.

Щоб місто
верхами
до бога тяглось,
щоб пнулися
в небеса
чудові
пале
Луї Каторз,
ампір
і ренесанс.

У внутрішнє лізти
не личить гостям,
лиш в мислях
питаю приховано:
мусьє Париж,
на скількох костях
розкіш твою
побудовано?

1928

ЛИСТ ДО ТОВАРИША КОСТРОВА З ПАРИЖА ПРО СУТЬ КОХАННЯ

Даруйте мені,
товаришу Костров,
сердечно простіть,
що частинку
лише на Париж
відпущених строф
на лірику
я
розтринькаю.
Заходить,
скажімо,
красуня в зал,
у хутра
й намиста
оправлена.
Я
цю красуню взяв
і сказав:
— правильно сказав
чи неправильно? —
Я, товаришко, —
з Росії,
я в своїй країні славен,
зустрічав
дівчат красивих
і струнких
у нас
я здавен.

Для дівчат
поети любі..
Я ж такий —
що пошукай!
Заговорюю
я
зуби —
тільки
згоду слухать дай.
Розкидатися
не стану
на дрібненькі
почуття.
Я ж
поранений коханням —
на усе
своє
життя.
Не весіллям
щастя мірять.
Розлюбила —
попливла.
Справа тут,
сказати щиро,
не в церковних куполах.
Що ж в подробиці вдаваться,
жартувати маю чом?
Таж мені
уже
не двадцять, —
тридцять... ще й з гачком.
Кохання
не в тім,
щоб круто кипіть,
не в тім,
що гориш на вуголі,
а в тім,
що встає за грудьми в цю мить
і над
волоссям-джунглями.
Любити —
це значить:
піднятись хіба

до сонця,
        і в руки
                гарячі
сокиру взявши,
              дрова рубать,
силою
     буйною
           граючи.
Любити —
         це безсоння
                     бути пораненим,
ревнуючи до Коперника,
його,
    а не мужа Марії Іванівни,
вважати
       своїм
            суперником.
Нам
   любов
        не рай та кущі,
нам
   про те
         гуде любов,
що забилось
           серце
               дужче,
як мотор,
         працює знов.
До Москви
         далекий шлях.
Добиратись
          довго ще.
Як би
     вам би
           в двох словах
з'ясувать становище?
До небес —
          в огнях планета...
в синім небі
           зір —
               до біса.
Якби я
      не був поетом,

звіздарем
би я
зробився.
Підіймає площа шум.
Екіпажів стрічка.
Йду
і віршики пишу
в кишенькову книжечку.
Мчать
авто
по вулиці,
обминають,
чемні.
Ясно їм,
розумницям:
чоловік
в натхненні.
В голові
хор дум
росте,
повниться
по вінця.
У ведмедів
навіть
теж
виросли б
тут
крильця.
І от,
з якоїсь там
їдальні,
звивається
слово поета,
летить
до зірок
недосяжно дальніх,
немов золота комета.
Розпластано
хвіст
на третину небес,
сліпучим
сяйвом
огорнений,

щоб двом закоханим
з альтанки десь
милуватись
небом
зоряним.
Щоб кликать людей,
вести,
підіймать,
які на очі ослабли.
Щоб голови вражі
з плечей
стинать
могла би
хвостата
шабля.
У себе
вслухаюсь,
і серце жде
з юнацьким
чудним
хвилюванням,
що от
у грудях
моїх
загуде
звичайне,
людське
кохання.
Ураган,
вогонь,
вода
чинять
грізний
на́скок.
Хто
зуміє
раду
дать?
Можете?
Будь ласка...

1928

ПАРИЖАНКА

Ви собі уявляєте
паризьких жінок
із шиєю в перлах,
роздіамантненою рукою...
Уявляти покиньте:
життя
жорстокіше —
бачив я
парижанку мою
не такою.
Не знаю, далебі,
молода
чи стара вона,
до жовтизни
відшліфована
між хамських химер.
Служить вона
в убиральні ресторана,
маленького ресторана —
«Гранд-Шомьєр».
Пияки ресторанні
можуть зажадати
для полегшення
піти пройтись.
Справа мадмуазель
рушнички подати;
вона
у цій справі
просто артист.

Поки
в трюмо
роздивляєшся прищик,
вона
улесливо
око примружить,
присне духами,
підпудрить,
тоді ще
подасть піпіфакс,
підітре калюжу.
Рабиня обжер
без сонця,
як в скриньці, —
в шахті клозетній
щоденно
стовпіє.
За п'ятдесят сантимів —
по курсу червінця —
з мужчини
щось біля
чотирьох копійок!
Мию руки
над посудиною
мармуровою
в цій, духами пропахлій
норі невеселій,
і, мадмуазеллю здивований,
хочу
сказати
мадмуазелі:
«Мадмуазель,
ви маєте
вигляд поганий.
Нащо юність
марнуєте
з ночі до ранку?
Або мені
набрехали про парижанок,
або
ви, мадмуазель,
не парижанка.

Виглядаєте ви
туберкульозно,
зів'яло.
Панчохи простенькі...
А шовк вам не до лиця?
І чому
не шлють вам
пармських фіалок
вдячні мусью
від повного гаманця?» —
Мадмуазель мовчала,
гуркіт навалював
на ресторан,
на стелю,
на нас.
Це,
розпочавши
веселощі карнавалові,
весь
в парижанах
стугонів Монпарнас.
Пробачте, будь ласка,
за вірш,
скреготу повний
по вінця,
і —
за описані
смердючі калюжі.
Але дуже
важко
в Парижі
жінці,
якщо
жінка не продається,
а служить.

1928

РОЗМОВА З ТОВАРИШЕМ ЛЕНІНИМ

Безліччю справ,
в метушні цілоденній
день одійшов,
поступово стемнів.
Двоє в кімнаті:
я
і Ленін —
фотокарткою
на білій стіні.
Рот відкритий
в натхненній промові,
вусів
щетинка
задерлась увись,
у зморшках лоба
лягла
чудова,
в величезному лобі
величезна мисль.
Мабуть,
під ним
проходять тисячі...
Ліс прапорів...
рук трава...
Я встав зі стільця,
радістю висвічений, —
хочеться йти,
привітати,
рапортувать.

«Товаришу Ленін,
рапортую певно,
не по службі,
а те, що душа береже.
Товаришу Ленін,
робота пекельна
буде зроблена
і робиться вже.
Освічуєм темінь,
латаєм лати,
зростає добуток
вугілля й руди.
А поряд з цим,
звісно,
дуже багато,
всякої
погані
і єрунди.
Втомишся
одбиватися і боротись,
чимало
без вас
одбились од рук.
Дуже
багато
різної
сволоти
ходить
по нашій землі
і навкруг.
Немає їм
ні числа,
ні назви —
тягнеться
типів
ціла банда, —
куркулі, бюрократи, пролази,
підлизи,
п'яниці,
сектанти, —
ходять,
гордо
випнувши груди,

в ручках самописних,
в значках нагрудних.
Ми їх,
всіх,
звичайно, скрутим,
але всіх скрутити
страшенно трудно.
Товаришу Ленін,
в заводі димнім,
на полі,—
в жнива
чи морозяним днем,—
вашим,
товаришу,
серцем
і іменем
мислимо,
дихаєм,
боремось
і живем!»
Безліччю справ,
в метушні цілоденній,
день одійшов,
поступово стемнів.
Двоє в кімнаті:
я
і Ленін —
фотокарткою
на білій стіні.

1929

УРОЖАЙНИЙ МАРШ

Доб'ємось урожаю ми, —
за нього
        в бій
            рушай!
Вам зустріч
            уряджаємо,
товаришу врожай!
Щоб дарма не потіли ми
по одному,
            по два, —
колгоспами,
            артілями
об'єднуйся, братва.
В яку не підеш сторону, —
земелька —
            золота.
Та вчасно
            землю зорану
зготуєм
            під жита.
Зубами щоб не клацати
селу
    в голодний рік, —
з трьохполкою
            проклятою
покінчимо навік.
Ми шкідника
            не пустимо
на вруна спільних піль.

Зметемо геть
куркульство ми,
і сарану,
й кукіль.
Розриєм складів завалі.
Од всіх
одвіту ждем,
щоб трактори
не ржавіли
даремно під дощем.
Земля
пройде науку
під вітром-пустуном.
Давай
на дружбу руку,
наш друже агроном!
В нас запалу
доволі є, —
гляди поля
як слід!
Готуйся,
комсомоліє,
в передовий похід!
Кінчай старе,—
не ждатиме
новий колгоспний лад.
Наперегін
зі Штатами
іди, Країно Рад!
Доб'ємось урожаю ми, —
за нього
в бій
рушай!
Вам зустріч
уряджаємо,
товаришу врожай.

1929

ВКОРІНЮЙ САМОКРИТИКУ!

Наш труд
аж сяє на «Гіганті»,
сухі степи
хлібами радує.
Наш труд
блищить.
Куди не гляньте,
встає
фабричною громадою.
Але і сонця блиск
від плям
не зміг
застрахуваться, —
то ляпнуть
їх
смоленці
нам,
то ляпнуть
астраханці.
Отож ти не чекай,
пoки́
все висвітлять
газет рядки,
хворобу сам
громи таку, —
ножем хірурга
у боки
всаджуй самокритику!

Потрібна
не для видика
така
нам критика.
Не нам кричати
крізь кашель
для спорту
горластого,
ні,
наша критика —
важіль
життя
й господарства.
Країно Рад,
собі ти чисть —
нутро і тіло,
щоб,
чистотою
сміючись,
республіка зоріла.
Щоб не хилить
туди,
сюди
будову комунізму,
хитливих
провіряй завжди
своїм
робочим низом.
Ти скрізь,
де білих западня,
де зава
оточить рідня, —
витруюй,
виганяй щодня
то ласкою,
то пліттю,
щоб швидко
рідний край
піднять,
йдучи
по п'ятиліттю.
Така потрібна
з дня на день

нам
    критика витримана,
як кисень
            для людських легень,
як для кімнат —
                провітрювання.

1929

НА ЗАХОДІ ВСЕ СПОКІЙНО

Як совість голуба,
чистий брук.
Як лисина банкіра,
тротуару плити
(після того,
як трупи
на грузовики зберуть
і кров одмиють
од плит политих).
По бульварах
під няньчину казку
в цей час
плюшики ведмедикам
гладять
буржуята
(після того,
як балони
заповнив газ
і прогуркотіли
до Польщі
гармати).
Миротворці,
осяяні
циліндровим глянцем,
язика натерли,
гостріш од меча
(після того,
як послано
гвинтівки афганцям,

а бомби —
басмачам).
Сидять
по кафе
гусари спішені.
Піхота
розважається
в цивільнім стані.
А під цю
ідилію —
гарячково-поспішні
воєнні
готування.
Кривавих крапель
пунктирна путь
повзе по землі, —
бо ж кругла земля!
Де-небудь
в когось
хто-будь
з-за рогу
нишком
стріля.
Цілять —
в серце, щоб вразить вірно.
Одним
командири стріляння
марять —
приборкавши
поодинці
непокірних,
погнать
на бійню
людські отари.
Сьогодні
крівця
у сутичках витече,
а взавтра,
в натовпи
танками тичучи,
кров
розкуштує
війна як слід, —

піде
хльостать
з панцированих птичок
заліза
і газу
кривавий послід.
Поглянь,
з близьких літ
вилазить вперед,
кістками постукує
кінь-краса.
На ньому
війни
пожовклий скелет,
і сталлю
синіє
смерті коса.
Ми,
м'ясо гарматне,
цього не стерпимо,
ми
гуртові споживачі
милиць
і протез,
ми
вийдемо на вулицю,
1 серпня ми
до неба
цвяхами
приб'єм протест.
Геть
політику
порохових бочок!
Доволі
вдома
лякливо щуплиться!
Від першої республіки
селян і робочих
відкиньмо
війни
багнетні щупальці!

Ми
прагнемо миру.
Не руште,
одначе! —
ми
в ро́ти стулимось,
стуливши рот.
Призвідці
бійні
на фронті
побачать
один
повсталий
робітничий фронт.

1929

ГЕТЬ!

Уміли старого
співаки платні
в привабливих фарбах
війну малювать нам.
В похід —
на подвиг,
з оркестром і хором!
Дівчаток
приваблює
золото форм.
Крізь усміх
і вуст, і очей глядачів
проходять гусари
полком вусачів.
В бою погарцюй —
і тобі
за доблесті
дадуть і чини,
й еполети,
і області.
А хочеш —
помри
у битві кривавій, —
тебе
віки
змонументять у славі.
Дехто
й сьогодні
бреше на диво,

мов кінь,
поетичні
гризе вудила́:
«Красиві,
вдягнені красиво,
вони
несли свої тіла...» [1]
Та невже красиво?
Мерсі вам
за усі оці
красиві їх діла!
Війна і вояччина,
поетами розмальована,
хай буде поетом
розвінчана і опльована!
Війна —
це трупного смороду
вітер,
війна —
завод,
щоб старців робити.
Могила
безмежної
глибини і ширини,
голод,
бруд,
тиф страшний.
Війна
для багатих —
грошей потоки,
для бідних —
милиць
кастаньєтний цокіт.
Війну —
маніфестом,
наказом
дано:
— Протезом
любіте
коханих жінок!

[1] Цитата з вірша поета Йосифа Уткіна «Атака» (1927 р.).

На всій планеті,
товариші люди,
оголосіте:
війни не буде!
А як стане необхідно
жменьку
правителів клятих
знищити
для миру
у світі всім,
пролетаре —
миру
провидець і глашатай —
не зупиняйся
і перед цим!

1929

АМЕРИКАНЦІ ДИВУЮТЬСЯ

Обмірявши
з далекого берега,
в СРСР
вперши погляд скнарий,
навшпиньки ставши,
зорить Америка,
не блимаючи,
в рогові окуляри.
Що це за люди
предивні?
Звідки?
Лазять по будовах,
ладять
плани й строки.
Пофантазували
про якусь п'ятилітку...
А тепер
виконують
за 4 роки!
Таких
не зміриш
американським мірилом.
Їх не спокусить
ні долар,
ні злото,
і вони
на всю
людську силу

ведуть
безперервну
роботу.
Що це за люди?
В чім їх суть?
Чого
так
працюють нині?
Жодним дрючком
їх
не женуть, —
а вони
стискаються
в стальній дисципліні!
Містери,
звички
маєте ви старі
будівничий хист
купувать на долáри.
Ви
не зрозумієте,
пузаті містери,
коріння
запалу
наших комунарів.
Буржуї,
дивуєтесь
комуністичному берегу —
літаком,
вагоном,
трудовим вогнем
вашу
бистроногу
вславлену Америку
ми
і
доженем,
і переженем.

1929

ПЕРШИЙ З П'ЯТИ

Розкрийте
очі свої
невгомонні,
в газету
встромляйте
зіниць різці.
Струнко в лави!
Вперед, колони
першої
армії
контрольних цифр!
Цифри виконання,
вганяйте клиння!
Цифри піднесення,
вивструнчуйтесь вряд!
Вище здіймайся,
генеральна лініє
індустріалізації
Країни Рад!
Множтесь, одиниці,
на граблі й вила.
Перед нулями
станьте стрункіш.
Де ти,
зграйка невір
знавісніла?
Тремтиш?..
Маховикам
множимо
обертів хід!

Тракторами
пустища злизуєм!
Радійте
крокам
великих робіт,
будівничі
соціалізму!
Свят
за собою
лишаючи вишки,
врізаючись
з ходу у часу лет,
безперервно,
без передишки
вперед!
Розкреслюйсь гоном
на нив гонах,
креслись
на грудищах міста широких,
палай
всім трудящим
земного ширу,
лозунг:
«П'ятирічка —
в 4 роки!»
В чотири!
В чотири!
В чотири!

1929

МИ

Ми —
Едісони
небачених
зльотів,
енергій
заряд.
Та головне в нас, —
і ніхто
не заступить вогонь цей! —
Головне в нас,
це — наша
Республіка Рад,
радянська воля,
радянський прапор,
радянське сонце.
Заглиблюйтесь
і здіймайтесь
вгору
і вшир.
Думкою
сягайте
науки
вершин!
З монумент на виріст
будуть
у нас
капуста і морква чудові,
будуть кращими в світі
наші
корови
і коні.

Маси —
плоть від плоті
і кров від крові,
ми
сіл радянських
титани Марконі.
Йде
і на полі знань
війна, —
клас
на клас!
Добудову
комуни нам
вершити
творчістю мас.
Сонм
електростанцій,
заграй
пустирями сонними!
Сплавимо
в масовий мозок
мозку людського
злитки.
Будем гігантськими,
будем
небаченими Едісонами
і п'яти-
і десяти-
і п'ятдесятилітки.
Зрадництво,
шкідництво,
і знань
біляцьких
блиск
ти власним
винахідництвом,
робітнику,
звали!
Ми —
Марконі
гігантських зльотів,
енергій
заряд.

Та головне в нас, —
ні, ніхто
не заступить вогонь цей! —
головне в нас,
це — наша
Республіка Рад,
радянська будова,
радянський прапор,
радянське сонце.

1929

ОПОВІДАННЯ ПРО КУЗНЕЦЬКБУД І ПРО ЛЮДЕЙ КУЗНЕЦЬКА

До цього місця буде підвезено за п'ятилітку 1 000 000 вагонів будівельних матеріалів. Тут буде гігант металургії, вугільний гігант і місто з сотнями тисяч людей.

З розмови

Під небом
хмари кубляться,
дощу
струмки біжать.
Під возом
тісно туляться,
робітники лежать.
І чути
крізь потоки
води
і під
і над:
«Через чотири
роки
тут
буде місто-сад». —
Нависла темінь ночі
і дощ
товстий, як жмут.
Сидять
в багні
робочі,

світанку
в пітьмі ждуть.
Сливіють губи,
щоки,
та губи
мовлять в лад:
«Через чотири
роки
тут
буде
місто-сад».
Аж тілом
трусять
корчі, —
незручно,
мокро
тут.
Сидять
у тьмі
робочі,
підмоклий
хліб
жують.
Та шепіт їх
високий
вкриває
крапель
спад:
«Через чотири
роки
тут
буде
місто-сад».
Тут
вибухи забахкають,
на страх
ведмежих банд,
прорие
надра
шахтою
стовугільний
«Гігант».

Домами
високенними
ми вкриємо
цей шир.
Ми
в сотню сонць
мартенами
осяємо
Сибір!
Дадуть
будинки
гарні нам
і хліба
— без пайка;
аж за Байкал
захмарена
відсунеться тайга».
Цей шепіт
ріс незміряно
над тьмою
хмарних надр,
а далі —
нерозбірливо,
лиш чути —
«місто-сад».
Я знаю —
місто буде,
Я знаю —
буде
сад,
коли
такі є люди
в моїй
Країні
Рад!

1929

ПТАШКА БОЖА

Він зайшов,
схиливсь поштиво.
Я питаю:
«Ви до мене?
Що вам дать?
Автограф?
Чтиво?»
«Ні.
Мерсі вам.
Я — письменник».
«Ви?
Письменник?
Пробачайте.
Думав —
ви піжон.
А ви...
Що ж,
читайте,
пролунайте
грізним
маршем
бойовим.
Тож ідей
у вас
без краю
і вагон
у вас
новин.

Швидко
вуха
підставляю.
Радий другові».
А він:
«Я письменник.
Не прозаїк.
Ні.
По музах я в нудьзі.
В жапрі ніжному
дерзаю.
«Сконапель
ля поезі» [1].
На потилицю
рукою
він
змахнув
волосся шовк,
став
овечкою пухкою
і замекав,
і пішов.
Що, мовляв,
он місяць
тоне,
мчить
струмочок
попід скелю,
мандоліною
тризвонив,
ще й дуднів
віолончеллю.
Чуб
навис,
неначе хмари,
очі —
ніжністю горіли.
Я терпів,
терпів
і вдарив

[1] Сконапель ля поезі (*франц.*) — те, що звуть поезією.

кулаком
об стіл
щосили.
«Годі вам бриніть
про небо!
Корчите
поета з себе!
Утекли
од справ
буденних —
ви тюльпан,
а не письменник.
Ви,
злетівши понад хмари,
винятковий птах
на зріст.
Ви, мусьє, канарці
пара,
чижик ви, мусьє,
і дрізд.
У важкий,
грозовий час
що нам —
слухать щебет срібний?
Нині —
той поет у нас,
той —
письменник,
хто потрібний.
Досить лить
словесний мед!
Вірш давай —
хлібів підвозу.
В наші дні
лиш той поет,
хто напише
марш
і лозунг!»

1929

МАРШ УДАРНИХ БРИГАД

Вперед
тракторами пройдемо скрізь!
Домни
в комуну
приступом!
Сьогодні,
революціонере, бийсь
на барикадах
виробництва.
Напинай
колективні
груди-міхи,
лозунг
мчи
між робочих взводів.
Від ударних бригад
до ударних цехів,
од цехів
до ударних заводів!
Вперед,
щоб єгипетська
зникла
тьма —
вганяй
цвяхами
лампи!
Крок рівняй!
Темп тримай!

Перегнати
п'ятирічку нам би!
Прабабчиній техніці —
ми вороги.
Турбіни
крути нам,
Дніпро повноводий!
Від ударних бригад
до ударних цехів,
од цехів
до ударних заводів!
Вперед!
Комуну
з глибини
літ
не виловиш
золото-рибинкою.
Накручуй верстатів
навальний хід
без перерви
і без зупинки.
Трактор —
туди,
де межі глухі,
хліб
штурмуй
у колгоспнім поході.
Від ударних бригад
до ударних цехів,
од цехів
до ударних заводів!
Вперед,
безпрогульним,
гігантським кроком!
Нас не візьмуть
буржуячі пси!
Вперед!
П'ятирічку
за чотири роки
виконай,
вимчи,
піднеси!

Електрико,
сяйвом
залий
шляхи!
Рухай фабрики —
світу на подив.
Від ударних бригад
до ударних цехів,
од цехів
до ударних заводів!
Ентузіазме,
поширюйся скрізь
фабричним
сяєвом райдужним.
Тепер
підноситься соціалізм
живим,
повсякденним,
справжнім.
Заклик цей
пронеси
гуркотінням слів,
розмалюй
плакатним розводом.
Від ударних бригад
до ударних цехів,
од цехів
до ударних заводів!

1930

ЛЕНІНЦІ

Якщо блокада
нас не зморила
і не зжер
звір війни,
що на нас гарчав, —
це тому,
що кращим прикладом,
мірилом,
було слово
і мисль Ілліча.

— Вперед,
за республіку
громом атак!
На перший
воєнний клич! —
Так
велів
захищатись
Ілліч!

Збільшуй
роботу,
завод і верстак,
перевір
кожну
зроблену річ!

Так
велів
працювати
Ілліч!

Нафтою
сповнюй
республіки бак!
Насичуй
вугіллям
піч!
Так
працювати
велів Ілліч!

Зменши собівартість
і винищи брак,
продукції
не каліч!
Так
працювать
закликав Ілліч.

Комбайном
хай жнеться
пшениця густа.
Вогнем пустирі розфабрич!
Так
Радам
казав Ілліч.

Умій заощадити
кожен п'ятак,
добре
усе переліч, —
так
діяти
кликав Ілліч.

Запалимо скрізь
електричний маяк,
вогнями
просвердлимо ніч, —

так
велів
розсвітитись
Ілліч.

Релігія — ворог,
не зловить на гак,
доволі
попівських притч, —
так
жити
велів Ілліч.

Дістань
бюрократа
з паперових пак,
робітничого
гніву
бич, —
так
боротись
велів Ілліч.

Не бережи
од критики
лак,
з чином
не пнись,
як панич, —
так
велів триматись
Ілліч.

«Зліва»
не рви
комунізму стяг,
справа
не скигли, мов сич, —
так
іти
наказав Ілліч.

Намордник—фашистам!
Проти собак
стати стіною
поклич!
Так
велів наступати Ілліч.

Не скиглимо,
а тріумфуємо й славимо.
Ленін з нами.
Накази безсмертні звучать.
По світу йдуть
переможними лавами —
мислі,
слова
і діла Ілліча.

1930

ЗАКОРДОННА ШТУЧКА

Париж,
мов жовток
сковорідки дно,
струм електричний
залив знов.
Хоч в гості,
хоч до себе —
жіноцтва
туча.
Година —
як треба —
розпроституча.
Та чи досить
цих втіх,
щоб французові
розпалиться!
Прожили, мовляв,
усіх,
окрім поліції.
Парижанин глухий.
Але всі мус'ї
підморгують
одній
на «бульвар де Капюсін».
Підстелитись
готова умить —
хай-но прохожий
змилується, —
однонога стоїть

на двох
милицях.
Чого від майбутнього чекала?
Ну,—
були ноги.
Будочницею,
яких немало,
стерегла дорогу.
Жила в лахмітті, в напастях,
хлібець
потроху гризла.
і раптом поїзд
на щастя
їй
ногу зрізав.
Пролікована
виплата.
Не встигла й підкріпиться —
в панелі
виплюнута
лікарнею
робітниця.
Ну, що
з тих ногатих?
Позіхаючи, блукаєш.
Пересиченість
багатих
безніжжя
розпікає.
Доказ —
значу́щий.
Ось вам
факт.
Погань же
суща,
а дівчина
нарозхват.
Хутром
облямована,
сукня
красується, —
дівчина
безумовно

успіхом
користується.
Співаю
віршем безпардонним
про диво це знамените, —
як просто
за кордоном
кар'єру зробити.

1929

ВІРШ ПРО РАДЯНСЬКИЙ ПАСПОРТ

Я вовком би
 вигриз
 бюрократизм.
Мандатам —
 туди ж дорога.
Під три
 чорти з матерями
 котись
усяк папірець.
 Але цього...
По довгому фронту
 купе
 та кают
іде урядовець,
 чемний
 по чину.
Здають паспорти,
 і я
 здаю
мою
 пурпурову книжчину.
До одних паспортів —
 сміються роти.
До інших —
 ставлення повчальне!
В пошані,
 наприклад,
 у них паспорти

з англійським
левом двоспальним.
Очима виївши
доброго дядю,
вклоняючись, —
може,
зглянеться,
немовби
подачку
приймають,
раді,
паспорт американця.
У польський —
вдивляються,
ніби в афішу коза.
Аж око
з орбіти
на лоб виліза
в поліцейській
слонячості звичній, —
та звідки, мовляв,
і що оце за
такі новини географічні?
І не повернувши
голови качан,
без всяких
чуттів —
я угледів —
беруть,
не моргнувши,
паспорти датчан
та інших
різних
шведів.
І раптом
рот,
наче в горлі
дере,
скривило,
аж зуби шкірить.
Це
пан урядовець
бере

мою
паспортину червоношкіру.
Бере —
як бомбу,
бере —
як йоржа,
як бритву
на два боки гостру,
бере,
як гримучу
на двадцять жал
змію
двометрового зросту.
Моргнув
одним оком
носій покмітливо,
хоч речі
знесе вам задарма.
Жандарм
на шпика
позирає допитливо,
шпик
на жандарма.
З якою насолодою
жандармська каста
звеліла б
мене розіп'ясти
за те,
що в мене в руках
молоткастий,
серпастий
радянський паспорт.

Я вовком би
вигриз
бюрократизм.
Мандатам
— туди ж дорога.
Під три
чорти з матерями
котись
усяк папірець.
Але цього...

я
гордовито
з кишені дістану
дублікатом
коштовного грузу.
Читайте
і заздріть,
я —
громадянин
Радянського Союзу.

1929

ВІРШІ ДІТЯМ

ЩО ПОГАНО, А ЩО ДОБРЕ

Встав хлопчина вранці рано,
підійшов до тата:
— Д о б р е
що,
а що п о г а н о?
хочу я
спитати! —

Таємниць
не маю я, —
слухайте, малята, —
ось вам книжечка
моя
з відповіддю
тата.

— Як вітри
в саду шумлять
і як
грім гуркоче,
в час такий
іти гулять, —
препогано,
хлопче.
Дощ ущух,
ясніє обрій.
Сонце
в цілім світі.

Це
й дорослим
дуже добре,
дуже добре
й дітям.

Якщо
лазиш
ти
в калюжі,
чорний,
наче нічка, —
ясно,
це погано дуже
для твойого личка.

Якщо хлопчик
любить мило,
часто чистить зуби,
цей хлопчина
дуже милий,
подивитись любо.
А від тих
відвернеш очі,
хто малят б'є нишком, —
забіяку
я не хочу
навіть
вставить в книжку.

Цей гукає:
— Не чіпай
тих,
хто менший зростом! —
Він хороший,
так і знай,
пречудовий просто!

А якщо
ти все подер —
м'яч і книжку
в клоччя,

скаже кожний піонер:
поганенький хлопчик.

Якщо хлопчик
любить труд,
до книжок охочий,
про такого
пишуть тут:
він
хороший хлопчик.

Як від гави
карапуз
утікати стане, —
цей хлопчисько
боягуз.
Ясно —
це погано.

Цей— малий,
зате хоробро
гонить
грізну птицю.
Сміливий хлопчина, добре, —
це в житті згодиться.

Хто,
вмастивши одяг в бруд,
лізе у ковбані, —
про такого
кажуть тут:
він пустун поганий.

Цей-от
чистить черевики,
миє
сам
калоші.
Він,
хоча ще й невеликий,
а цілком хороший.

Хай це знає
кожен син,
кожне
із маляток:
виросте
із сина
свин,
якщо син —
свинятко.

Хлопчик
зрозумів умить,
вирішив негайно:
«Буду
добре все робить
й не робить
погано».

1925

ГУЛЯЄМО

Ось Ваня
й няня.
Няня гуляє
й Ваня.

Ось будинки,
а ось прохожі,
Прохожі та будинки
ні на кого не схожі.

Ось будка
червоноармійця.
В червоноармійця
в руках рушниця.
Вони хоробрі.
Справа їх —
захищати
великих
і малих.

Це ось —
Московська Рада.
Ранком
сюди
приходять дяді.
Сідають на лави.
Вирішують справи.
Обов'язок їх —
зробити,

щоб в нас
щасливо жили
всі діти.

Це —
кіт.
Разів із п'ять
може він лапкою
писок вмивать.
Кожен
повагу
виказує коту
за те, що кіт
любить чистоту.

Це —
песик простий.
В нього лапки брудні
і задрипаний хвостик.
Собаки
бувають усякі.
Цей собака —
поганий,
брудний собака.

Це ось — церква,
божий храм.
Сюди
доро́га
тільки старим бабам.
Зробили картинку,
назвали — «мій боже»,
і ждуть,
що бог їм допоможе.
Відомо ж усім:
картинка
ніяк не поможе їм.

Це ось — дім комсомольців.
Вони — розумні:
ніколи не моляться.
Дорослими станете —
знати вам треба:

на бога не надійтесь,
надійтесь на себе.

Це ось — буржуй.
Пузо — ого!
Пити й гуляти —
робота його.
Жиром
пузо своє набив.
Любить,
щоб за нього
хтось інший робив.
Сам
не вміє нічого,
і горобець
розумніший за нього.

Це ось —
робітник.
Робітник — той,
хто працювати звик.
Все на світі
зроблено ним.
Підростеш —
будь таким!

Ось віз
і кінь,
і селянин рядом.
Цього селянина
поважай ти радо,—
звикнув ти
їсти
хліб духмяний,
а жито
для хліба
сіють селяни.

Ця ось дама —
не наша мама.
Весь день вона без діла
сидить,
від пудри біла.

Вона — не трударка.
В цієї дами
язик —
як молотарка.

А няня працює —
водить дітей.
Смикають
няню діти —
і той, і цей.
Хустка з ситцю
на няні синювата.
Няню
треба
любити й шанувати.

1925

ІСТОРІЯ ВЛАСА, ЛЕДАЦЮГИ ТА ЛОБОТРЯСА

Хлопчик Влас Прогулкін
завше
спать лягав,
журнальчик взявши.
Все в журналі
так цікаво:
— Дочитаю весь,
їй-право! —
Ані батько,
ані мати
не примусять Власа спати.
Засинає
перед світом,
геть
зім'явши
подушки,
в час,
коли
вже інші діти
узялися
за книжки.
Коли вже
інша дітвора
чаює,
матір слуха,
на нього
гримають:
— Пора! —

А він —
під ковдру вуха.
Розійшлися
інші
в школи,—
Влас
під краном
напівголий —
не дрімати в школі щоб,
миє носа,
мочить лоб.
Без сніданку,
ніби тінь,
ледь
волочить ноги він.
Походив
і став, роззява.
Бачить —
вивіска цікава.
От і грамота здалась!
Прочитає
зараз
Влас.
Читає
спереду
крізь сон, —
виходить:
«Куафер Сімон».
Почав з кінця
знавець наук, —
«Номіс» виходить
«рефаук».
Поміркував
хвилинок п'ять
та й далі —
знов чимчикувать.
На третім поверсі
огні —
«ТЕЖЕ»
блищать у вишині.
Читає.
Ще хвилини три

простояв
біля двох вітрин.
Як-ніяк,
а в двері школи
ввійшов,
спізнившись,
як ніколи!
Клас замкнули.
Стукнув Влас, —
не пускають
Власа
в клас!
Почекать
терпцю немає, —
«Краще
в гроші я зіграю!»
Він програв
один п'ятак, —
Не облишиш
справи так.
Грав захоплено,
і ось
три години пронеслось.
Що ж поробиш,—
мабуть, треба
повертатися до себе!
Сплакнув,
сумний,
проходячи,
щоб співчували
родичі.
Ті
до хлопця:
— Як ти зблід!
— Голова... Прикласти б лід...
Так боліла,
що прибіг —
в класі
висидіть не міг.
Складіть листа
до вчителя,
вчителя-мучителя! —

В школу
Влас
листа відніс
та й завіявся
кудись.
Словом,
зріс цей самий Влас —
вийшов з нього
лоботряс.
В мозку
крихта знань
мала,
звісно,—
в вуз
не привела.
Ледь взяли
з порожнім лобом
до заводу
чорноробом.
Ну, та Влас
і на заводі
ту ж історію заводить:
у людей —
роботи гул,
У Прогулкіна —
прогул.
Місяць
прослужив
ледь-ледь,
та й прогнали
Власа геть.
З горя
хлопець
губи пухлі
у пивнушці
мочить
в кухлі
і лежить,
уткнувшись в мур,
у багні,
неначе
кнур.

Діти,
не будьте
такими, як Влас!
Радісно
книжку беріте
і — в клас!
Змалку
озбройся
підручником-книжкою, —
мозок
з дитинства
розвинь і вишколи!
Школу люби —
тільки з школою ти
зможеш
у світле майбутнє
ввійти!

1926

КІНЬ-ОГОНЬ

Мабуть,
вже разів із триста
батька син просив щодня:
— Я росту кавалеристом.
Подавай мені коня! —

Про що ж гадати довго тут?
Іграшки ж —
недорого.
В крамницю
батько й син ідуть
купить чотириногого.
Відповідають їм:
— Якраз
нема сьогодні коней в нас.
Та коня
вам зробить
майстер
будь-якої
барви й масті. —
От виходить майстер сам:
— Тут
картон
потрібний нам.
У найкращих наших коней
тулуб мусить буть картонний. —

Всі пішли потому знову
на фабрику паперову.

Їх радо робітник зустрів:
— Тонкого вам?
                    Для коника? —
І виніс
        аркушів із три
чудесної картонки.
— Ще й клею от
                    налийте.
На славу коник вийде! —

Хочеш ти,
            щоб кінь повіз? —
Не поїде без коліс.
Стрілись вони з теслею.
Тесля враз накреслює,
робить
        рівно, а не криво
всі чотири колеса.
Є колеса,
            де ж бо грива?
Де
  їм взяти волосу?
— Де ж бо кінський хвіст знайти нам? —
Там,
     де щітки і щетина.
Ніхто перечити не став.
Щоб вийшов кінь на диво,
дістали
        волос
              для хвоста,
дістали
        і для гриви.

Цвяхи потрібні
                    всюди й скрізь,
і тут без них не обійтись.
Тож пішли звідтіля
всі гуртом до коваля.
Коваль зрадів:
                    — Будь ласка, гості!
Цвяшок найкращий
                    нате,
                         осьде!

Подивилися ще раз:
— Чи усе готове
в нас? —
І в один сказали голос:
— Мало взять картон і волос.
Буде коник бідний,
сірий, непривітний.
Це б художника і фарби,
він
коня розмалював би.
І до митця
на повну ристь
вбігає наш кавалерист:
— Я хочу вас прохати
коня
пофарбувати!
— Чого ж бо?
дуже прошу! —
І фарбу взяв хорошу.
Склеїли коняче тіло,
далі діло закипіло.
Даремно не втрачали дня,
там не було ледащих.
Тож майстрували всі коня
з матеріалів кращих.
Дружно узялись до діла.
Ріжеться картонка біла,
клею враз туди налито,
ось готові вже й копита.
Ось щіткар хвоста вправляє,
коваль цвяхи як слід вганяє,
працює швидко тесля,
виструтує колеса.
Художник пензля вмочує —
і вже в коняки очі є.
От так коник,
от так кінь!
Як огонь,
куди не кинь.
Хоч вперед, —
хоч назад.
Хочеш — в ристь,
хочеш — в скік.

Очі, мов бірюза,
в жовтих яблуках бік.
Є вуздечка,
є сідло,
в збрую вплетено срібло.
Я назвав «Огонь» його,
з ним — хоч до Будьонного!

1927

ПРОЧИТАЙ І КАТАЙ У ПАРИЖ І КИТАЙ

1

Позбирайтесь-но, малята,
Наберіть книжок багато.
Пісня ця
вас просто з дому
понесе по світу всьому.

Починається земля,
як відомо, від Кремля.
За морями,
скрізь і всюди,
комуністів люблять люди.
Ті, що працюють,
їх з радістю чують.
А буржуям їхній голос
підіймає вгору волос.

2

Від Кремля ми за хвилину
сіли всі в автомашину
й швидше на аеродром.
Грім і гуркіт
там кругом!
На поляні люди ходять,
літакові гвинт заводять.

3

Підступай,
малюки,
розправляй галстуки
і лети, немов шпаки,
навіть
як ластівки!
Чи зупинить нас хмарина!
Обминув і знов полинув!
Пам'ятай, хто в небо зліз, —
міцно стисніть губи,
щоб не плюнути униз
дядькові на чуба.

4

Ми в Париж злетіли з неба,
обдивитись місто треба.
Пішли туди,
пішли сюди,
куди не глянь — французи.
Але один іде — худий,
а інший — з добрим пузом.
В Парижі вдень та й уночі
таке побачиш всюди:
живуть розкішно багачі,
і кепсько — бідні люди.
Серед Парижа — башта,
висока, аж страшно.

5

Везе нас поїзд
день і ніч,
то ліс,
то місто мимо.
Сільцям та присілкам навстріч
мчимо
з хвостом із диму.

6

Гойдає пароплав вода.
Лебідка тягне лапу —
забрала в лапу чемодан,
а ми йдемо по трапу.
А навколо хвилі
спінені, білі.
Звідусіль
гори хвиль.
Океан
        лихий заграв,
хоче стерти пароплав.
Вітре,
        з гуком не лети-но:
нас по хвилях мчить машина,
і гвинтом своїм міцним
безупинно тягне дім.
Доїхали до берега, —
тут тобі й Америка.

7

Здаля,
        неначе горбики,
сотні гір — як глянеш ближче,
от які
        в Нью-Йорку
стоповерхові домища.
Всі дні народ снує навкруг
із хуткістю блошиною,
не тратять
                марно
                        ніг і рук,
а роблять все
                машиною.
Немов санки
                з гори
                        без пилу
злітають перекатами,
так тут
        летять автомобілі

із лежнями багатими.
І знов сивобородий дим
(не голить поїзд бороду).
Мчимо до іншої води,
під'їздимо до города.
Гарне, та не близько
місто Сан-Франціско.

8

А звідти
знов
за океан
пливуть такі оце, як я.
Серед океану
стоять острови, —
тут інші люди
і запах трави.
Приїхали,
і от
вона —
японська сторона.

9

Легко в думці зважимо
мешканця Японії:
ми — як коні, скажемо,
а вони —
як поні.
Дерева тут дрібні такі,
доми малого зросту.
Сади,
де тільки оком кинь,
як ліліпути просто.
На острові
гора лунка,
димить,
гуде гора-вулкан.

В. Маяковський в гостях у червоноармійців. Фото. 1928.

Як вранці
заклекоче вмить,
вогнем
як присне в небо!
Та люд
не кидає робить.
Не можна.
Жити треба.

10

Звідси за морем —
Китай.
Сідай
і за море катай.
Від сонця Китай
пожовкнув і висох.
Країна чаю.
Країна рису.
Наче й нічого:
рисова каша
та чай
з розмальованих чашок.
Але рис
і чай
не завжди у китайця, —
на нього англійський купець
нахваляється:
— Віддавайте нам їжу свою,
бо війною піду
й розіб'ю!
Ми,
на людях
кататися звикши,
китайців таких
прозиваєм «рікші».
В трудящих
звикли
вганяти кулі.
Трудящих таких
прозиваєм «кулі».

11

Хлопчик китайський
                                        російських хлоп'ят
стрічає дружньо,
                                   як брата брат.
Ми не були зухвалими —
їх не грабували ми.
За це
        на нас
                  багатій англійський
стискає кулак,
                           побачивши зблизька.
Шукаєм оборони ми
за рідними кордонами.
Через Сибір нас
                           експрес повіз.
Ліс та гори,
                   гори й ліс.
15 днів
            я по рейках мчу,
і знов в Москву —
                              гуляй досхочу.

12

Навіть жах малят бере:
— Ми ж
            поїхали вперед,
а назад примчали знов,
аж мороз
            по нас пішов.
Маяковський,
                        розкажи нам,
цим дивам яка причина? —
А я йому:
— Це тому,
що,
     моє маля,
кругла земля,
наче куля точена
на долоні в хлопчика.

1928

КИМ БУТИ?

Все ростуть мої роки —
буде їх багато.
Не вгадаю — стати ким,
де працювати?

Дуже корисні майстри —
столяри та теслярі!
Не зробиш меблі
нашвидку.
Колоду
беремо
важку
і, почавши з краю, ми
довгі дошки краємо.
Кожну дошку —
от так
затискає
стіл-верстак.
От і пилка зарипіла,
розпеклась, аж стала біла.
Рубанок
в руки —
робота й така є:
суки, закорюки
рубанком стругаєм.
Закрутилися стружки,
ніби жовті іграшки.
Схочем мати кулі гарні,
круглі дуже точно,

на верстаті на токарнім
кругле обточимо.
Готуємо все краще
то ніжку,
то ящик.
От і зроблені в нас ці
столики й стільці!

Добре столярам таким,
інженерам —
лучче.
Будував би я і дім —
хай мене научать.
Намалюю
на папері
дім великий,
вікна й двері.
Накреслю план я,
збудую точно
будівлю славну,—
яку захочу.
Тут змальовано
перед —
називається
фасад.
Це вже
кожен розбере:
ось де — ванна,
он де — сад.
План готовий,
і навкруг
сто робіт
на безліч рук.
Вже риштовання-краса
вперлося в небеса.
Де важка робітка,
там
вищить лебідка,
носить балки,
наче палки,
тягне цегли оберем,
добре спечену вогнем.

30*

По крівлі виложили жерсть —
готовий дім
і крівля єсть.
Великий дім,
чудовий дім,
звідкіль не глянеш осторонь.
Дітлахам є в домі цім
і затишок, і просторінь.

Інженеру добре скрізь,
а лікарю —
лучче.
Стану лікарем колись —
хай мене научать.
Я в дітей
лікую
хворість, —
це найбільша в світі користь.
Я прийду до Віті,
я прийду до Борі:
«Здрастуйте, діти!
Де у вас хворі?
Всі живі?
Як живіт?»
Окуляри
я надів —
язички оглядів.
«Треба, дітки, градусник
вам тепер поставить!»
І ставлять діти радісно,
і сміються навіть.
«Вам би
добре, діти,
порошки попити
і мікстурки
з ложечки
проковтнути
трошечки.
Вам —
лягти б тепер поспати.
Вам —
компресик на живіт,

і тоді
у вас,
малята,
заживе усе як слід».

Дуже добре лікарям,
на заводі —
лучче.
Працювати буду там —
хай мене научать.
Гуде гудок,
іде народ,
і ми приходим на завод.
А там народу дружного
сто чи двісті, може.
Одному не здужати —
але разом зможемо.
Можеш тут
залізо ти
ножицями різати,
краном, що висить вгорі,
підіймати тягарі.
Молот б'є по рейці дзвінко,
рейка гнеться, мов травинка.
Олово плавимо,
машинами правимо.
Праця усякого
потрібна однаково.
Я гайку виточу,
а ти —
для гайки
виточиш гвинти.
І знаряддя піде це
просто у збиральний цех.
Прогоничі,
лізьте
в рівні діри!
Частини різні
я збив
і змірив.
Там
дим,

тут
грім.
Гуде
весь
дім.
І паровоз,
гляди, поліз,
щоб вас
і нас
і ніс
і віз.

Слюсар робить до ладу,
а кондуктор —
лучче.
Я кондуктором піду —
хай мене научать.
Кондуктор
з місця не зійде,
його побачить кожне,
йому завжди,
йому весь день
трамваєм їздить можна.
«Я прошу, діти,
квитка купити,
даю дитині
і дідусеві:
зелені,
сині,
а ще — рожеві!»
Їдемо рейками
у далечінь ми.
В лісі далекому
перепочинемо.

Кондуктору добре в нас,
а шоферу —
лучче.
Стану шофером якраз —
хай мене научать.
По бруку пирха шинами,
летить авто.

Веду свою
машину я--
зупинить хто?
Сідати можна вам,
у путь знайому.
Без рейок
кожного
везу додому.
Ле-
тить,
сур-
мить:
«З пу-
ті
зій-
діть!»

Шофер робить до ладу́,
ну, а льотчик —
лучче.
Літака я поведу, —
хай мене научать.
Наливаю в бак бензин,
заводжу мотори.
«В небеса, літак, вези,
щоб замість низин
поруч —
птаства хори».
Боятись не треба,
залітаю в небо,
обжену хмаринку,
хмаринку-пір'їнку.
Залечу за море,
синє і прозоре.
Хай гудуть мотори —
облітаю гори.
«Лети, літак,
в небесний шир,
до місяця
і зір,
хоч як віддалені вони
в небесній далині».

Добре мчати літаком,
а на морі —
лучче.
Я зробився б моряком —
хай мене научать.
Розвіває стрічку вітер,
на матросці —
якорі.
Я проплавав ціле літо,
океани покорив.
Ти, хвиле, кинь скакати,
на заздрість циркачу,
я лізу по канату,
нізащо не злечу.
Ми з бурями боролись,
нас, вітре, не лякай-но, —
знайдем
Південний полюс,
Північний —
теж, звичайно.

Прочитай, як є охота.
Прочитавши, скажеш так:
— Гарна ця і та робота, —
вибирай
на смак!

1928

ПІСНЯ-БЛИСКАВКА

За море синьохвильне,
мов блискавки
політ,
розлийся, пісне вільна,
про піонерський зліт.
Ідіть
мерщій в загони —
на варту,
піонер!
Сюди —
братів мільйони!
Сюди —
мільйон сестер!
Вам, багачі — акули,
китайців
не скорить!
З малим
китайцем-кулі
акул ми будем бить.
Веди нас
просто й прямо
навстріч
труду й боям,
моя
велика мамо —
республіка моя!
Ростем —
такого роду ми.

Мовчіть,
світи старі, —
садами та городами
розквітли пустирі.
У нас
рідні багато,
куди не глянь.
У нас
один великий тато —
наш
робітничий клас.
Хто
не навчився змалечку,
мерщій
за букварі,
товариші
й товаришки,
старенькі
та старі!
Вперед,
загін завзятий,
веде Ілліч тебе!
У нас
один вожатий —
товариш ВКП!

1929

КОМЕНТАРІ

ВІРШІ (1913—1930)

А ви змогли б? Перший програмний вірш поета, в якому він стверджує своє право художника показувати світ з свого погляду. У вірші вперше використано прийом безпосереднього звернення до аудиторії. Написано на початку 1913 року.

Нате! Один з найраніших гостро викривальних віршів. Написаний восени 1913 року. Темою конфлікту поета з буржуазним суспільством перегукується з написаною в той самий період трагедією «Володимир Маяковський». Перше читання цього вірша закінчилось втручанням поліції, про що Маяковський згадує: «Розовый фонарь» закрили після того, як я влаштував читання «Через годину звідси».

А все-таки. Вірш, що продовжує серію викривальних творів з гостро виявленим соціальним протестом. Поет тут вперше сформулював своє завдання: виразити біль знедолених капіталізмом людей. Написаний наприкінці 1913 року.

Війну оголошено. Перший відгук поета на звістку про світову війну. В автобіографії: «Війна. Прийняв схвильовано. Спочатку лише з декоративного, шумового боку. Вірш — «Війну оголошено». (Автобіографія «Я сам»). Написано 20 липня 1914 року. Уже в цьому вірші звучать антивоєнні ноти.

Мама і вбитий німцями вечір. Написано в жовтні 1914 року. Продовжує серію віршів, що викривають страхіття світової війни, розпочатої капіталістами. В автобіографії Маяковський пише: «Огида й ненависть до війни. «Ах, закрийте, закрийте очі газет» та інші».

Скрипка і трохи нервово. Написано наприкінці 1914 року. Один з багатьох віршів поета, що виражають почуття самотності людини в капіталістичному світі.

Вам! Вірш великої викривальної сили, памфлет, спрямований проти справжніх винуватців війни — буржуазії, що збагачується на воєнних поставках. Вперше був надрукований у грудні 1915 року під заголовком «Вам, які в тилу». В автобіографії Маяковський писав: «Війна огидна. Тил іще огидніший». Читання цього вірша у лютому

1915 року в одному з артистичних підвалів Петрограда справило враження вибухлої бомби.

Гімн судді. Цим віршем починався цикл сатиричних віршів Маяковського, що друкувалися в журналі «Новый сатирикон». Написаний у лютому 1915 року. Поет під виглядом Перу викриває чиновницько-бюрократичну Росію.

Гімн ученому. Продовжує серію сатиричних віршів, що друкувалися в «Новом сатириконе». Маяковський висміює буржуазного вченого, відірваного від життя, від народу, вченого, який займається наукою заради науки. Вірш перегукується з образом ученого з п'єси Горького «Діти сонця». Написаний в 1915 році.

Гімн обіду. Памфлет, що перегукується з віршем «Вам». Спрямований проти «жирних», тобто капіталістів, яких поет «з дитячих років звик ненавидіти». Надрукований в журналі «Новый сатирикон» (липень 1915 року).

Страхітливий похорон. Вірш, шо викриває капіталістичну дійсність, в якій панує горе, в якій вмер сміх, людська радість. Надрукований у журналі «Новый сатирикон» (вересень 1915 року).

Набридло. Вірш, що викриває антилюдяність капіталізму. Надрукований у журналі «Новый сатирикон» (листопад 1916 року).

Остання петербурзька казка. Написано в 1916 році. Вперше надруковано в 1919 році в збірнику «Все створене Володимиром Маяковським». Сатиричний вірш, що викриває самовдоволення буржуазної публіки, яка забула славне минуле російського народу і для якої нема нічого святого, крім додержування «салонного етикету».

Рядок «Забенкетую на просторі я!» — вільне перефразування з «Мідного вершника» Пушкіна: «і забенкетуєм на просторі».

Брати письменники. Вірш, що викриває продажність буржуазної літератури та її відірваність від життя. Написаний у січні 1917 р.

Революція. Написано в квітні 1917 року. Вперше надруковано в газеті «Новая жизнь», що видавалася під редакцією М. Горького. Горький запросив Маяковського співробітничати в газеті. У вірші відбито події Лютневої революції. Маяковський про це так пише в автобіографії: «Прийняв на кілька днів командування Автошколою. Гучковіє. Стара офіцерня по-старому походжає в Думі. Для мене ясно — за цим неминуче зараз же соціалісти. Більшовики. Пишу в перші дні революції поетохроніку «Революція».

До відповіді! Надруковано в серпні 1917 року в газеті «Новая жизнь», що видавалася під редакцією М. Горького. Це антивоєнний вірш, який викриває грабіжницький характер імперіалістичної війни. Меншовицька газета «Единство» опублікувала гостру замітку про цей вірш і критикувала не тільки Маяковського, а й Горького, що надрукував його.

«Їж ананаси, рябчиків жуй...» Про те, як виник цей двовірш, Маяковський писав у статті «Тільки не спогади» (1927): «У такт якійсь хвацькій музичці я зробив двовірш: «Їж ананаси, рябчиків жуй. День твій останній надходить, буржуй». Цей двовірш став моїм найулюбленішим віршем: петербурзькі газети перших днів Жовтня писали, що матроси йшли на Зимній, наспівуючи якусь пісеньку: «Їж ананаси... і т. д.» Написаний в 1917 р.

Добре ставлення до коней. Написано в 1918 році. У цьому вірші, сповненому величезної ліричної сили, відбито один з найтрудніших етапів існування молодої Радянської Країни: період голоду і розрухи.

Ода революції. Написано на початку 1918 року.

Поет робітник. Одне з перших висловлювань Маяковського про «місце поета в робітничому строю». Цю тему він згодом розробляв у таких віршах як «Розмова з фінінспектором про поезію», «Послання пролетарським поетам» та ін. Вперше надруковано в газеті «Искусство коммуны» в грудні 1918 року.

Лівий марш. Надруковано вперше в газеті «Искусство коммуны» 12 січня 1919 року з підзаголовком «Матросам». Вірш цей було написано спеціально для виступу перед матросами, які брали участь у здобутті Зимнього палацу. «Лівий марш» став одним з найпопулярніших творів поета. Його не раз передруковували за життя поета, в тому числі і в «Літературно-художньому тижні Вістей Тимчасового робітничо-селянського уряду України» в березні 1919 року.

Вражаючі факти. Написано на початку 1919 року. Вірш підкреслює інтернаціональний характер Великої Жовтневої соціалістичної революції. Сюжет вірша являє собою поетичну варіацію першої фрази «Комуністичного маніфесту» Маркса і Енгельса: «Привид бродить по Європі, привид комунізму».

Володимир Ілліч! Перший вірш Маяковського про В. І. Леніна. Написаний у квітні 1920 року в зв'язку з п'ятдесятиліттям В. І. Леніна.

Надзвичайна пригода, що трапилася з Володимиром Маяковським улітку на дачі. Вірш написаний у червні — серпні 1920 року в Пушкіно (під Москвою), де Маяковський жив на дачі, не припиняючи роботи в Роста і щодня приїжджаючи в місто.

Робітники столиці, селяни провінції... Агітплакат «Окно Роста» № 102. Текст і малюнки зроблені Маяковським у червні 1920 року.

Казка для шахтаря-друга про шахтарки, личаки і кам'яний вугіль. Надруковано в газеті «Горняк» 10 квітня 1921 року з малюнками Маяковського. Цей вірш є поетичним відгуком на виступ товариша Сталіна на IV конференції КП(б)У, яка відбувалася в Харкові в березні 1920 року. У своїй доповіді на цій конференції Й. В Сталін говорив: «Які питання стають перед нами у зв'язку з завданням відбудови зруйнованого війною народного господарства? Основне питання у відбудові народного господарства — це питання паливне». (Й. В. Сталін. Твори. Том IV, стор. 295).

Остання сторінка громадянської війни. Надруковано в першому радянському сатиричному журналі «Бов» у липні 1921 року.

Про погань. Цим віршем починається великий цикл сатиричних віршів поета, що викривають міщанство та обивательщину. Вперше надруковано в журналі «Бов» у липні 1921 року.

Наказ № 2 армії мистецтв. Один з багатьох віршів Маяковського, що закликає працівників мистецтва до активної участі в будівництві нового життя. Маяковський нападає на залишки декадент-

ських шкіл (імажиністи, акмеїсти та ін.), які відривали мистецтво від життя. Написано наприкінці 1921 року.

Прозасідалися. Вперше було надруковано в газеті «Известия ВЦИК» 5 березня 1922 року під назвою «Наш побут (Тим, що прозасідалися)». З цього вірша почалося співробітництво Маяковського «Известиях». 6 березня 1922 року В. І. Ленін, виступаючи на комуністичній фракції Всеросійського з'їзду металістів, похвально висловився про вірш «Прозасідалися»: «...Вчора я випадково прочитав у «Известиях» вірш Маяковського на політичну тему... давно я не відчував такого задоволення, з точки зору політичної і адміністративної. У своєму вірші він вщент висміює засідання і глузує з комуністів, що вони все засідають і перезасідають. Не знаю, як відносно поезії, а відносно політики ручуся, що це цілком правильно». (В. І. Ленін. Твори. Том XXXIII, стор. 188).

Наволоч. Вірш написано в зв'язку з голодом у Поволжі. Надруковано в газеті «Известия ВЦИК» 15 березня 1922 року.

Моя промова на Генуезькій конференції. Вірш написано в зв'язку з конференцією в Генуї, в якій взяла участь і делегація молодої радянської республіки. Капіталісти вимагали на цій конференції, щоб Радянська Росія сплатила всі борги царського уряду. Вперше вірш надруковано в газеті «Известия ВЦИК» 12 квітня 1922 року.

Німеччина. Вірш було написано внаслідок першої поїздки поета в Німеччину восени 1922 року Німеччина тоді переживала великі труднощі, викликані грабіжницьким Версальським договором.

Париж (Розмовочки з Ейфелевою вежею). Вірш було написано внаслідок першої поїздки поета в Париж восени 1922 року.

Москва—Кенігсберг. Вірш написано під час поїздки Маяковського в Німеччину влітку 1923 року.

Нордерней. У серпні 1923 року Маяковський відпочивав у Нордернеї, на березі Північного моря. Там він і написав цього вірша.

Ми не віримо! Написано в квітні 1923 року в зв'язку з хворобою В. І. Леніна й публікацією урядових бюлетенів про стан здоров'я Володимира Ілліча.

Марш комсомольця. Один з багатьох віршів Маяковського, присвячених комсомолові. Написано в квітні 1923 року.

Воровський. Вірш написано в зв'язку з убивством повпреда СРСР у Римі В. В. Воровського, який загинув від руки фашиста в Лозанні 10 травня 1923 року.

Баку. Вірш написано до триліття роботи радянських нафтових промислів у Баку. Надруковано 25 травня 1923 року в газеті «Бакинский рабочий».

Універсальна відповідь. Вірш написано в травні 1923 року в зв'язку з образливою нотою англійського міністра закордонних справ Керзона, яка викликала загальне обурення трудящих. У своєму «ультиматумі» Керзон грубо втручався у внутрішні справи Радянського Союзу і погрожував репресіями.

Київ. Вірш написано під час перебування поета в Києві в середині січня 1924 року.

Комсомольська. Перший вірш Маяковського, присвячений пам'яті В. І. Леніна. Написаний у березні 1924 року.

Ювілейне. Вірш написано в 1924 році в зв'язку з 125-літтям з дня народження О. С. Пушкіна.

Пролетарю, в зародку задуши війну! Вірш написано до десятиліття імперіалістичної війни і надруковано вперше в газеті «Известия ВЦИК» 3 серпня 1924 року. Один з численних творів Маяковського, присвячених боротьбі за мир у всьому світі.

Владикавказ — Тифліс. Вперше надруковано 3 вересня 1924 року в газеті «Заря Востока».

Їду, Версаль, Жорес, Кафе, Прощання — вірші, що входять до циклу віршів під загальною назвою «Париж». Цикл написано внаслідок другої поїздки Маяковського у Францію восени—взимку 1924 року.

Шість монашок Вірш входить до великого циклу віршів Маяковського про Америку, написаних внаслідок поїздки за океан влітку 1925 року. Цей вірш написано на борту пароплава «Еспань» по дорозі до Америки.

Атлантичний океан. Написано на борту пароплава «Еспань» по дорозі до Америки.

Блек енд уайт. Вірш написано внаслідок відвідування міста Гаванни — столиці острова Куби. Через багато років, у 1949 році, тодішній командуючий американськими окупаційними військами в Західній Німеччині генерал Клей заборонив поширення книг Маяковського в Західній Німеччині. Приводом для заборони був вірш «Блек енд уайт», де згадується сигарний король Америки Енрі Клей, який, виявляється, доводився рідним батьком генералові Клею. Бойова поезія Маяковського викликає страх у хазяїв нинішнього буржуазного світу.

Мілка філософія на глибоких місцях. Написано на борту пароплава «Еспань» по дорозі до Америки.

Сифіліс. Написано після повернення з Америки, навесні 1926 року.

Христофор Коломб. Написано на борту пароплава «Еспань» по дорозі до Америки.

Бродвей.
Панночка і Вульворт.
Хмарочос у розрізі.
Виклик.
Бруклінський міст.
Порядний громадянин.
} Вірші написано під час поїздки до Америки.

Кемп «Ніт гедайге». Написано під час перебування в Америці. Кемп «Ніт гедайге» — табір «Не журись» — робітничий табір під Нью-Йорком. Один з очевидців так розповідає про перебування Маяковського в цьому таборі: «Як риба в воді, відчув себе Маяковський у пролетарському таборі «Ніт гедайге», що становить одне з найкращих досягнень американського революційного руху. Він невтомно читав свої вірші перед уважними робітничими слухачами Його левиний голос часто лунав над горами і над рікою Гудзоном. Його чудова

поема про Леніна, яку він прочитав на поляні перед великою аудиторією, справила надзвичайне враження».

Додому! Заключний вірш з циклу віршів про Америку. Написаний після повернення з Америки наприкінці 1925 року. Повернення поета на батьківщину збіглося з відкриттям XIV з'їзду партії, на якому політичний звіт ЦК зробив Й. В. Сталін. Він поставив перед партією завдання боротьби за соціалістичну індустріалізацію країни, за перемогу соціалізму. В цьому програмному своєму вірші Маяковський сформулював принцип своєї партійної естетики: прирівняти своє перо до багнета, бути своєю творчістю корисним партії в її боротьбі за соціалізм, працювати так, щоб товариш Сталін говорив про літературу, як про справу державного значення.

Сергію Єсеніну. Один з найпопулярніших віршів Маяковського. «Для нього,— пише поет у статті «Як робити вірші?»,— не довелося шукати ані журналу, ні видавця, — його переписували до видрукування, його потай витягли з набору й надрукували в провінціальній газеті». Написаний вірш у березні 1926 року і присвячений не так самогубству поета Сергія Єсеніна, як боротьбі з «єсенінщиною», тобто з занепадницькими настроями і літературною богемою, що особливо розвинулись в роки непу.

Марксизм — зброя несхибна й славна, зброю цю застосовуй вправно! Вірш уперше надруковано в травні 1926 року в журналі «Журналист», як відгук Маяковського на порушену журналом дискусію на тему: «Наша критика і бібліографія». Маяковський викриває вульгарний соціологізм і примітивізм у нашій критиці.

Розмова з фінінспектором про поезію. Один з основних програмних віршів Маяковського, в якому він розкриває свій погляд на «місце поета в робочім строю». Написаний в квітні— травні 1926 року.

Англійському робітникові. Вірш написано в зв'язку з загальним страйком англійських робітників, що почався 4 травня 1926 року.

Хабарники. Вперше надруковано в газеті «Известия ВЦИК» 30 травня 1926 року. Один з численних сатиричних віршів поета, що викривають хабарництво, бюрократизм, спекуляцію тощо.

В порядок денний. Один з багатьох віршів Маяковського присвячених боротьбі за новий побут, проти міщанства та обивательщини. Надрукований у газеті «Комсомольская правда» 30 травня 1926 року.

Кохання. Один з віршів поета, присвячених боротьбі за нову, комуністичну мораль. Надрукований у газеті «Известия ВЦИК» 13 червня 1926 року.

Послання пролетарським поетам. Уперше надруковано в газеті «Комсомольская правда» 13 червня 1926 року. Маяковський звертається до Безименського, Светлова, Уткіна, як до найпопулярніших у ті роки молодих поетів.

Товаришеві Нетте — пароплаву і людині. Теодор Нетте — дипломатичний кур'єр НКЗС. Його вбито 5 лютого 1926 року в поїзді під час захисту дипломатичної пошти. Маяковський знав його особисто. Іменем Нетте було названо один з пароплавів Чор-

номорського флоту. Вірш уперше надруковано в газеті «Известия ВЦИК» 22 серпня 1926 року.

Борг Україні. Написано внаслідок численних поїздок по Україні, яку Маяковський добре знав і любив. Зокрема, цей вірш поет написав тоді (жовтень — листопад 1926 року), коли він відвідав міста Харків, Київ, Полтаву, Дніпропетровськ, де виступав з лекціями і читанням віршів перед численними аудиторіями. Вперше надруковано в газеті «Известия ВЦИК» 31 жовтня 1926 року.

Розмова на Одеському рейді десантних суден «Червона Абхазія» і «Радянський Дагестан». Вперше надруковано в журналі «Новый мир» у грудні 1926 року.

Нашому юнацтву. Один з найсильніших віршів Маяковського, присвячених зміцненню сталінської дружби народів нашої Батьківщини. У статті «Коректура читачів і слухачів» поет писав, що, «користуючись своєю лекційною поїздкою в Харків і Київ», він «перевірив цей вірш на українській аудиторії». Написано в лютому 1927 року.

Корона і кепка. Написано в березні 1927 року.

Найкращий вірш. Написано в зв'язку з виступом Маяковського в Ярославлі 21 березня 1927 року.

По містах Союзу. Вірш написано внаслідок поїздок поета в 1927 році по СРСР. Уперше надруковано в журналі «Молодая гвардія» в квітні 1927 року.

Ну, що ж! Вірш написано в зв'язку з «Тижнем оборони» і входить до великого циклу віршів поета, присвячених зміцненню оборони країни. Надруковано в газеті «Комсомольская правда» 12 червня 1927 року.

Крим. Написано в червні 1927 року.

Відповідь на мрію. Написано в 1927 році. Один з працівників «Комсомольской правды» розповідає історію цього вірша: «Це сталося так. Бувши студентом літфаку 1-го МДУ, я в порядку громадської роботи переглядав стінгазети вузу. В стінгазеті медичного факультету знайшов цей вірш і приніс його в «Комсомольскую правду» Якову Ільїну. Мені доручили написати фейлетон-відповідь. Але ні в мене, ні у товаришів-фейлетоністів, які намагались «перекрити» цей вірш прозою, нічого не вийшло. Ільїн забракував наші фейлетони. Вірш передали Маяковському. Він написав свою «Відповідь». Цей вірш — зразок роботи Маяковського в газеті.

Чудеса! Написано восени 1927 року в зв'язку з поїздкою в Крим.

Маруся отруїлась. Цей вірш — зразок роботи Маяковського в газеті «Комсомольская правда». Вірш написано цілком за матеріалами газети і надруковано 4 жовтня 1927 року на сторінці під загальним заголовком: «Ми проти зниження цін на людину».

Лист до коханої Молчанова, яку він покинув... Написано в 1927 році. Один з найсильніших віршів Маяковського, присвячених боротьбі за бойову поезію, проти міщанства та обивательщини в літературі. Вірш є відповіддю на пошлий і аполітичний вірш Івана Молчанова «Побачення».

Чавунні штани. Написано внаслідок поїздки в Польщу навесні 1927 року.

Три тисячі і три сестри. Написано в січні 1928 року.

Розповідь ливарника Івана Козирєва про вселення до нової квартири. Вірш написано 28 січня 1928 року в Свердловську. Один з співробітників газети «Уральский рабочий» так розповідає про перебування Маяковського в Свердловську: «Робітники Верх-Ісетського заводу переїжджали з маленьких єкатеринбурзьких халуп у нові просторі і світлі квартири. Маяковський не обминув цього простого і буденного факту. Він побував у квартирах робітників, розмовляв з ними». Вірш уперше надруковано в газеті «Правда» 18 лютого 1928 року.

Голубий лампас. Написано внаслідок перебування Маяковського в листопаді 1927 року в Новочеркаську. Вперше надруковано в газеті «Ленинградская правда» 26 лютого 1928 року.

Дачний випадок. Уперше надруковано в газеті «Комсомольская правда» 30 червня 1928 року.

Критика самокритики. Уперше надруковано в газеті «Комсомольская правда» 22 червня 1928 року.

Казань. Уперше надруковано в газеті «Комсомольская правда» 7 липня 1928 року.

Явлення Христа. Один з багатьох віршів Маяковського, що викривають удавану миролюбність імперіалістичних хижаків. Уперше надруковано в «Рабочей газете» 26 серпня 1928 року.

Секрет молодості. Написано до XIV Міжнародного юнацького дня 2 серпня 1928 року.

Непереможна зброя. Уперше надруковано в газеті «Комсомольская правда» 30 вересня 1928 року.

Стовп. Один з багатьох сатиричних віршів Маяковського, спрямованих проти пережитків минулого в нашому побуті і свідомості людей. Надруковано в журналі «Крокодил» у вересні 1928 року.

Підлиза. Надруковано в листопаді 1928 року в журналі «Крокодил».

Плетун. Надруковано в журналі «Крокодил» у грудні 1928 року.

Ханжа. Надруковано в журналі «Крокодил» у грудні 1928 року.

Вірші про красоти архітектури. Написано під час поїздки в Париж восени 1928 року.

Лист до товариша Кострова з Парижа про суть кохання. Написано в листопаді — грудні 1928 року.

Парижанка. Написано після поїздки в Париж восени 1928 року.

Розмова з товаришем Леніним. Написано в зв'язку з роковинами смерті В. І. Леніна. Вперше надруковано в газеті «Комсомольская правда» 20 січня 1929 року.

Урожайний марш. Надруковано 3 лютого 1929 року в номері «Комсомольской правды», цілком присвяченому походові комсомолу за врожай і колективізацію.

Вкорінюй самокритику! Вперше надруковано в газеті «Рабочая Москва» 2 червня 1929 року. У вірші Маяковський має

на увазі випадки розкладу, викриті радянською пресою. В останніх рядках вірша — поетичне перефразування слів товариша Сталіна: «Самокритика потрібна нам, як повітря, як вода».

На Заході все спокійно. Написано в зв'язку з підготовкою до міжнародного антивоєнного дня 1 серпня і надруковано в газеті «Комсомольская правда» 2 липня 1929 року.

Геть! Один з антивоєнних віршів Маяковського, що закликає до боротьби за мир у всьому світі. Написано в липні 1929 року.

Американці дивуються. Один з багатьох віршів Маяковського, присвячених першій сталінській п'ятирічці. Написано в вересні 1929 року.

Перший з п'яти. Вірш написано в зв'язку з закінченням першого року першої сталінської п'ятирічки. Надруковано 1 листопада 1929 року в газеті «Комсомольская правда» в добірці під загальним лозунгом, написаним Маяковським: «Вперед невпинним широким кроком! Завершим п'ятирічку в чотири роки!»

Ми. Написано в жовтні 1929 року.

Оповідання про Кузнецькбуд і про людей Кузнецька. Написано в листопаді 1929 року.

Пташка божа. Написано в 1929 році. Один з програмних віршів Маяковського, в якому він викладає свій партійний погляд на поезію.

Марш ударних бригад. Написано в зв'язку з першим всесоюзним з'їздом ударних бригад у грудні 1929 року.

Ленінці. Написано до шостих роковин з дня смерті В. І. Леніна.

Закордонна штучка. Написано внаслідок останньої поїздки до Франції навесні 1929 року. Про тему цього вірша Маяковський згадує в статті «Як робити вірші?»: «Проститутка на бульварі Капуцинів у Парижі. Проститутка, кохати яку вважається особливо шикарним через те, що вона з однією ногою — другу ногу відрізано, здається, трамваєм».

Вірш про радянський паспорт. Написано внаслідок останньої поїздки до Франції навесні 1929 року.

ВІРШІ ДІТЯМ.

Вірші дітям Маяковський писав у 1925—1929 рр. Більшість цих віршів виходила окремими книжками. Деякі вірші спочатку друкувались у газеті «Пионерская правда» і в журналі «Пионер». Основні принципи своєї роботи над дитячими книжками Маяковський виклав в інтерв'ю, яке він дав співробітникові газети «Епоха» під час перебування в Варшаві у травні 1927 року. На запитання журналістів: «Над чим ви тепер працюєте?» Маяковський відповів: «Одночасно над цілою низкою речей. З особливим захопленням працюю над дитячими книжками... Моя мета — прищепити дітям деякі найелементарніші суспільні поняття; але, звичайно, я роблю це дуже обережно... Скажімо, про коника на коліщатах. Так-от, я користуюся з нагоди, щоб пояснити дитині, скільки людей працювало, щоб такого коника зробити. Таким чином, дитина дістає уявлення про суспільний характер праці. Чи описую подорож і таким чином знайомлю дитину не тільки з географією, а й з тим, що, наприклад, одні люди — бідні, інші — багаті».

Що погано, а що добре. Написано весною 1925 року. Перше видання у вид. «Прибой», Л., 1925.

Гуляємо. Написано у 1925 році.

Історія Власа, ледацюги та лоботряса. Вперше надруковано в журналі «Пионер» у січні 1927 року.

Кінь-огонь. Вперше надруковано в газеті «Пионерская правда» 30 квітня, 7 і 14 травня 1927 року.

Прочитай і катай у Париж і Китай. Задумано ще у 1926 р. Написано на початку 1928 року. Вперше надруковано в газеті «Пионерская правда» 29 лютого і 3 березня 1928 року.

Ким бути? Написано в першій половині 1928 року. Вперше вийшло окремим виданням у Держвидаві в 1929 року.

Пісня-блискавка. Вперше надруковано під назвою «Вперед» в газеті «Пионерская правда» 26 серпня 1929 року у день закриття першого всесоюзного піонерського зльоту. Цього ж дня Маяковський читав цей вірш на стадіоні «Динамо» перед піонерами, які з'їхалися на зліт.

ЗМІСТ

Вірші дітям

Відповідальний за випуск П. Сингаївський

Художник Л. Рабінович
Техн. редактор О. Яхніс
Художній редактор К. Калугін
Коректор О. Супруненко

*

В. МАЯКОВСКИЙ.
Избранные произведения, том 1.

(На украинском языке)

*

БФ 04664. Здано на виробництво 4/VII—1953 р.
Підписано до друку 20/X—1953 р.
Формат. паперу 84 × 108/32. Папер. арк. 7,625.
Друк. арк. 25,01 + 6 вклейок. Обліково-видавн. арк. 24,068.
Ціна 14 крб. 20 коп. Зам. № 119.
Тираж 15 000.

*

Надруковано з матриць Київської книжково-журнальної ф-ки в 4-ій поліграф ф-ці Головвидаву Міністерства культури УРСР, пл. Калініна, 2.